

29.10.01 002341

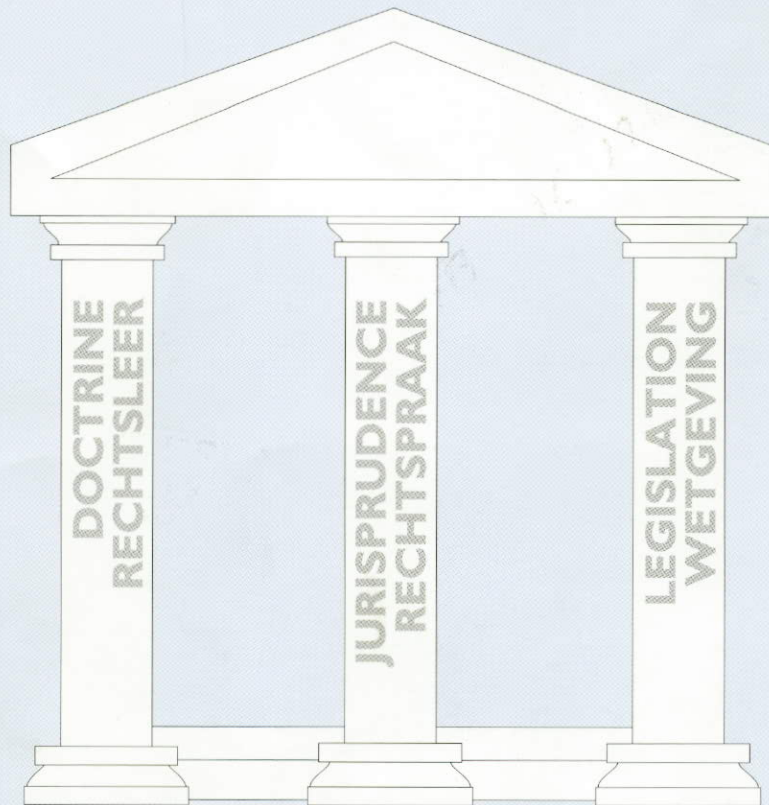
iuvis

Prix: 350 BEF
Prijs: 350 BEF

Juridisch tijdschrift uitgegeven door de Juridische Commissie
BFE-FIGAS
Revue juridique publiée par la Commission Juridique
FPE-FIGAZ

September 2000
Septembre 2000

24

Distributie van Elektriciteit en Gas
Distribution d'Electricité et de Gaz

Tijdschrift uitgegeven door de Juridische Commissie van de Beroepsfederatie van de producenten en verdelers van elektriciteit in België (BFE) en het Verbond der Gasnijverheid (FIGAS).
Verschijnt driemaal per jaar.

Revue éditée par la Commission juridique de la Fédération professionnelle des producteurs et distributeurs d'électricité de Belgique (FPE) et de la Fédération de l'Industrie du Gaz (FIGAZ).
Paraît trois fois par an.

Redactiecomité / Comité de rédaction

Dirk Devroe, Advocaat te Antwerpen
François Glansdorff, Avocat à Bruxelles

Paul Bouwens
Sabine Claeys
Christiane Devos
Frank Dillen
Sonja Janssens
Geeraard Peeters
Christophe Richard
Marc Schetz
Luc Verbeek

**Grafisch concept en realisatie /
Concept graphique et réalisation**

Marleen Verduyck

Opmaak / Mise en pages

Dirk Mertens

Administratie / Administration

Carla Desmet
Nathalie Fouarge

Hoofdredacteurs / Rédacteurs en chef

Paul Bouwens
Sabine Claeys
Christiane Devos

Verantwoordelijke uitgever / Editeur responsable

Sabine Claeys, Magere Schorre 51, 8300 Knokke-Heist

INHOUD SOMMAIRE

RECHTSLEER - DOCTRINE	1141
DE PROBLEMATIEK VAN DE SAMENLOOP VAN CONTRACTUELE EN BUITENCONTRACTUELE AANSPRAKELIJKHEID LA PROBLEMATIQUE DU CONCOURS DE LA RESPONSABILITÉ CONTRACTUELLE ET EXTRA CONTRACTUELLE	1141
WERKEN IN DE NABIJHEID VAN ONDERGRONDSE LEIDINGEN: RAADPLEGINGS- EN LOKALISATIEVERPLICHTING VAN DE AANNEMER TEGENOVER INFORMATIEVERPLICHTING VAN DE VERDELER TRAVAUX À PROXIMITÉ DE CANALISATIONS SOUTERRAINES: OBLIGATION DE LOCALISATION DE L'ENTREPRENEUR FACE À L'OBLIGATION D'INFORMATION DU DISTRIBUTEUR	1154
RECHTSPRAAK - JURISPRUDENCE	1167
Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge - 20 mei 1996 b.v.b.a. BAERT T/ c.v.b.a. IMEWO en c.v.b.a. IMEWO T/ n.v. ELECTRO VANWALLEGHEM <i>Verhouding verdeler/verbruiker • Verkeerde manipulatie • Schade bij verbruiker • Fout • Exoneratiebeding • Uitvoeringsagent • Buitencontractuele aansprakelijkheid • Samenloop Relation distributeur/abonné • Manipulation erronée • Dommage à l'utilisateur • Faute • Clause d'exonération de responsabilité • Agent d'exécution • Responsabilité extra-contractuelle • Concours</i>	1167
Hof van Beroep te Brussel - 16 mei 1997 c.v. P.B.E. T/ b.v.b.a. CLAES <i>Beschadiging van ondergrondse elektriciteitskabel • Kabel nabij betonnen koker • Planafwijking: diepte • Geen onoverwinnelijke dwaling • Lokalisatieplicht • Voorbehoud op plan • Algemene voorzichtigheidsplicht • Veiligheidsruimte voor gebruik van mechanische werktuigen • Fout van verdelers • Geen oorzakelijk verband Dommage à un câble électrique souterrain • Câble à proximité d'une gaine en béton • Plan non conforme: profondeur • Absence d'erreur invincible • Obligation de localisation • Clause de réserve sur le plan • Obligation générale de prudence • Gabarit de sécurité pour l'utilisation d'engins mécaniques • Faute du distributeur • Absence de lien de causalité</i>	1170

Hof van Beroep te Antwerpen - 26 mei 1997	1173
n.v. LAMBRECHTS T/ c.v. IVEKA	
<i>Wegeniswerken • Beschadiging van ondergrondse kabel • Manifestatie van de schade • Bewijs • Gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens</i>	
<i>Travaux de voirie • Bris de câble souterrain • Apparition du dommage • Preuve • Présomptions graves, précises et concordantes</i>	
Hof van Beroep te Gent - 6 maart 1998	1174
b.v.b.a. VINCKIER GERMAIN TRANSPORT T/ c.v. W.V.E.M. en STAD DIKSMUIDE	
<i>Beschadiging van ondergrondse elektriciteitskabel • Lokalisatieplicht • Vermoeden van aanwezigheid van kabel • Geen onoverwinnelijke dwaling • Algemene voorzichtigheidsplicht</i>	
<i>Bris de câble électrique souterrain • Obligation de localisation • Présomption d'existence d'un câble • Absence d'erreur invincible • Obligation générale de prudence</i>	
Hof van Beroep te Brussel - 11 februari 1999	1177
b.v.b.a. GOOSSENS - VAN HOOVELS T/ c.v. P.B.E.	
<i>Beschadiging van ondergrondse elektriciteitskabel • Bewijs • Gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens • Manifestatie van de schade • Schadebegroting • Overeenkomst BVVO-CETS: art. 6.6</i>	
<i>Bris de câble électrique souterrain • Preuve • Présomptions graves, précises et concordantes • Apparition du dommage • Evaluation du dommage • Convention UPEA-CETS: art. 6.6</i>	
Cour d'Appel de Bruxelles - 21 avril 1999	1179
s.p.r.l. ROSA C/ a.i.c. SIBELGAZ et s.p.r.l. ALASCO	
<i>Bris de câbles souterrains • Entrepreneur principal / sous-traitant • Présomptions graves, précises et concordantes • Absence de lien de subordination (autorité, direction et surveillance par l'entrepreneur)</i>	
<i>Ondergrondse kabelbreuk • Hoofdaannemer / onderaannemer • Gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens • Afwezigheid van band van ondergeschiktheid (gezag, leiding en toezicht door aannemer)</i>	
Cour d'Appel de Mons - 20 septembre 1999	1181
s.a. ENTREPRISES J. PIRLOT C/ s.a. ELECTRABEL	
<i>Bris de câbles souterrains • Valeur des plans • Obligation de localisation • Obligation de prudence • Sondage insuffisant • Absence d'erreur invincible</i>	
<i>Ondergrondse kabelbreuk • Waarde van de plans • Lokalisatieplicht • Zorgvuldigheidsplicht • Onvoldoende peiling • Geen onoverwinnelijke dwaling</i>	
Rechtbank van Eerste Aanleg te Leuven - 4 oktober 1996	1183
c.v. P.B.E. T/ n.v. D.S.V. T/ b.v.b.a. FOTOGRAVURE COEMANS	
<i>Beschadiging van ondergrondse elektriciteitskabel • Planafwijking • Geen onoverwinnelijke dwaling • Lokalisatieplicht • Algemene voorzichtigheidsplicht</i>	
<i>• Raadplegingsverplichting</i>	
<i>Bris de câble électrique souterrain • Plan non conforme • Absence d'erreur invincible • Obligation de localisation • Obligation générale de prudence • Obligation de consultation</i>	
Rechtbank van Eerste Aanleg te Mechelen - 16 december 1996	1185
c.v. IVERLEK T/ n.v. WEGENWERKEN FR. HOUWELIJCKX	
<i>Beschadiging van ondergrondse elektriciteitskabel • Planafwijking • Peilingen</i>	
<i>• Raadplegingsverplichting</i>	
<i>Bris de câble électrique souterrain • Plan non conforme à la réalité • Sondages</i>	
<i>• Obligation de consultation</i>	

Rechtbank van Koophandel te Kortrijk - 5 februari 1997	1186
c.v. W.V.E.M. T/ MONOSOL INTERNATIONAL T/ ALG. BOUWONDERNEMINGEN LIEVENS T/ n.v. INTERTEGEL	
<i>Beschadiging van ondergrondse kabel • Lokalisatieplicht • Privéterrein</i> <i>Dommage au câble souterrain • Obligation de localisation • Terrain privé</i>	
Tribunal de Première Instance de Tournai - 21 avril 1997	1189
s.a. ELECTRABEL C/ D. PARENT	
<i>Travaux de branchement • Dommage au réseau d'électricité • Responsabilité •</i> <i>Présomptions graves, précises et concordantes • Obligation de demande des plans</i> <i>Aftakingswerken • Beschadiging van het elektriciteitsnet • Aansprakelijkheid •</i> <i>Gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens • Verplichte</i> <i>planaanvraag</i>	
Rechtbank van Koophandel te Kortrijk - 27 maart 1998	1191
n.v. Ets. P. VAN HOLLEBEKE T/ n.v. GRODEVAN en n.v. GRODEVAN T/ c.v.b.a. IVRO en c.v.b.a. IVRO T/ c.i.v. GASELWEST	
<i>Kabelbeschadiging • Privé-terrein • Raadplegingverplichting • Lokalisatieplicht</i> <i>• Onderbreking van de terbeschikkingstelling van elektrische energie</i> <i>Ligne de télécommunication • Terrain privé • Obligation de consultation •</i> <i>Obligation de localisation • Interruption de mise à disposition d'énergie électrique</i>	
Tribunal de Commerce de Charleroi - 9 avril 1998	1194
s.a. ELECTRABEL C/ s.a. FRANKI - s.a. L. DUCHENE	
<i>Bris de canalisation de gaz • Entrepreneur principal/sous-traitant • Valeur des</i> <i>plans • Obligation de localisation • Responsabilité in solidum de l'entrepreneur</i> <i>et de son sous-traitant</i> <i>Beschadiging van gasleiding • Hoofdaannemer/onderaannemer • Waarde van</i> <i>de plans • Lokalisatieplicht • Aansprakelijkheid in solidum van de aannemer</i> <i>en zijn onderaannemer</i>	
Rechtbank van Eerste Aanleg te Kortrijk - 24 september 1998	1197
c.v. W.V.E.M. T/ b.v.b.a. IVAKA	
<i>Beschadiging van ondergrondse elektriciteitskabel • Bewijs • Gewichtige,</i> <i>bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens • Manifestatie van</i> <i>de schade</i> <i>Bris de câble électrique souterrain • Preuve • Présomptions graves, précises</i> <i>et concordantes • Apparition du dommage</i>	
Vredegerecht te Beringen - 24 MEI 1996	1199
PLIGAS c.v. T/ INTERKABEL n.v. T/ DOMMEZ KADIR	
<i>Beschadiging van gasleiding • Hoofdaannemer/Onderaannemer •</i> <i>Aansprakelijkheid van de aannemer • Band van ondergeschiktheid (gezag,</i> <i>leiding en toezicht door aannemer)</i> <i>Dommage à une conduite de gaz • Entrepreneur principal / Sous-traitant •</i> <i>Responsabilité de l'entrepreneur • Lien de subordination (autorité, direction</i> <i>et surveillance par l'entrepreneur)</i>	
Justice de Paix de Senefte - 30 juillet 1996	1200
s.a. ELECTRABEL C/ A. MOSCATO	
<i>Dommage au réseau d'électricité • Constat contradictoire • Force probante</i> <i>Beschadiging van het elektriciteitsnet • Tegensprekelijke vaststelling • Bewijskracht</i>	
Vredegerecht te Kontich - 24 december 1996	1201
c.v. INTERCOMMUNALE GASVOORZIENING VAN ANTWERPEN EN OMGEVING I.G.A.O. T/ n.v. DE CLERCQ AANNEMINGEN	
<i>Beschadiging van gasleiding • Onvolledig plan • Lokalisatieplicht</i> <i>Bris de canalisation de gaz • Plan incomplet • Obligation de localisation</i>	

Vrederecht Kanton te Kruishoutem - 12 november 1997	1202
DE PAEPE MARTIN T/ n.v. VINDEVOGEL - GASELWEST	
<i>Aansluitingskabel • Onvoorwaardelijke lokalisatieplicht • Onderbreking van de terbeschikkingstelling van elektrische energie</i>	
<i>Câble de raccordement • Obligation inconditionnelle de localisation • Interruption de la mise à disposition d'énergie électrique</i>	
Justice de Paix de Marchienne-au-Pont - 19 décembre 1997	1204
s.a. ELECTRABEL C/ s.a. Ph. ROUSSEAU	
<i>Bris de câbles souterrains • Obligation de localisation • Sondage • Obligation générale de prudence • Profondeur insuffisante • Absence d'erreur invincible</i>	
<i>Ondergrondse kabelbreuk • Lokalisatieplicht • Peiling • Algemene zorgvuldigheidsplicht • Onvoldoende diepte • Geen onoverwinnelijke dwaling</i>	
Vrederecht te Poperinge - 30 maart 1998	1205
GASELWEST INTERCOMMUNALE T/ v.z.w. BROEDERS VAN DALE	
<i>Telecommunicatiekabel • Raadplegingsverplichting • Lokalisatieplicht</i>	
<i>Ligne de télécommunication • Obligation de consultation • Obligation de localisation</i>	
Justice de Paix de Tubize - 22 septembre 1998	1207
ASSOCIATION INTERCOMMUNALE COOPERATIVE SEDILEC C/ s.a. ROYALE BELGE	
<i>Bris de câbles souterrains • Valeur des plans • Obligation de localisation • Obligation générale de prudence • Absence d'erreur invincible</i>	
<i>Ondergrondse kabelbreuk • Waarde van de plans • Lokalisatieplicht • Algemene zorgvuldigheidsplicht • Geen onoverwinnelijke dwaling</i>	
Vrederecht te Harelbeke - 26 november 1998	1208
c.v. GASELWEST T/ n.v. CCB BETON en n.v. ALHEEMBOUW	
<i>Kabelbeschadiging • Lokalisatieplicht • Planaanvraag • Hoofdaannemer • Onderaannemer • Aansprakelijkheid in solidum</i>	
<i>Bris de câble • Obligation de localisation • Demande de plan • Entrepreneur principal • Sous-traitant • Responsabilité in solidum</i>	
Cour d'Appel de Bruxelles - 29 avril 1999	1212
TOUSSAINT C/ TACQ - ZIGRAND - SEDILEC - s.a. AG de 1824	
<i>Ligne électrique • Branches surplombantes • Elagage • Dommage au réseau d'électricité • Distributeur • Droit d'élagage • Absence d'obligation d'élagage</i>	
<i>Elektriciteitslijn • Overhangende takken • Snoeien • Beschadiging van het elektriciteitsnet • Verdelers • Snoeirecht • Geen snoeiplicht</i>	
WETGEVING - LEGISLATION	1217

De problematiek van de samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid

I. Aanleiding

1.1. Aanleiding tot dit artikel is de vaststelling dat de leer inzake de samenloop van aquiliaanse en contractuele aansprakelijkheid, zoals in opeenvolgende arresten voorgehouden door het Belgische Hof van Cassatie, niet altijd een getrouwe toepassing vindt in de rechtspraak. Een tweede, en niet minder belangrijke vaststelling is, dat ook partijen de consequenties van deze Cassatieleer niet steeds correct verwerken in hun besluiten.

Een goede illustratie van beide vaststellingen vinden we terug in het vonnis uitgesproken op 20 mei 1996 door de eerste kamer van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge (zie verder in dit IUVIS-nummer).

Een intercommunale elektriciteitsdistributeur, de C.V.B.A. Imewo, wordt aangesproken door een veehouder ter vergoeding van de schade die deze geleden heeft ingevolge het uitvallen van het verluchtingssysteem in zijn stallingen. Dit uitvallen zou het gevolg zijn van een foutieve uitvoering van werken aan het bovengronds laagspanningsnet door de N.V. Electro Vanwalleghem, handelend in opdracht van Imewo.

La problématique du concours de la responsabilité contractuelle et extra contractuelle

I. Motivation

1.1. Cet article trouve son fondement dans le constat que la doctrine relative au concours de la responsabilité aquilienne et contractuelle, telle que formulée par la Cour de Cassation belge dans plusieurs arrêts successifs, ne trouve pas toujours une application fidèle dans la jurisprudence. Un deuxième constat, tout aussi important, est que les parties, elles aussi, n'intègrent pas toujours correctement les conséquences de cette doctrine de Cassation dans leurs conclusions.

Nous retrouvons une bonne illustration de ces deux observations dans le jugement rendu le 20 mai 1996 par la première chambre du Tribunal de Première Instance de Bruges (voir plus loin dans ce numéro IUVIS).

Une intercommunale distributrice d'électricité, la S.C.R.L. Imewo, est poursuivie par un éleveur en réparation du préjudice qu'il a subi par suite de l'arrêt du système de ventilation dans ses étables. Cette coupure serait due à l'exécution incorrecte de travaux par la S.A. Electro Vanwalleghem, agissant pour compte d'Imewo, sur le réseau basse tension aérien.

1.2. In de inleidende dagvaarding wordt Imewo door de eisende partij aangesproken op basis van haar contractuele aansprakelijkheid. In eerste besluiten echter wordt de vordering gesteund op de aquiliaanse aansprakelijkheid van Imewo (art. 1382 - 1383 B.W.). In tweede besluiten tenslotte wordt geopteerd voor een combinatie: in hoofdorde wordt de contractuele aansprakelijkheid ingeroepen, in subsidiaire orde de aquiliaanse.

Op haar beurt gaat Imewo haar aannemer (uitvoerings-agent) dagvaarden in tussenkost en vrijwaring, en zulks gesteund op een tussen hen contractueel overeengekomen clause van vrijwaring.

1.3. De uitspraak van de rechtbank speelt zich af binnen het volgend **feitelijke kader**:

- Het uitvallen van het verluchtingssysteem wordt niet betwist;
- Uit het deskundig onderzoek blijkt op afdoende wijze dat er een oorzakelijk verband is tussen de door de veehouder geleden schade en de fout in hoofde van de aannemer;

Het **juridische kader** waarbinnen het incident zich afspeelt wordt bepaald door het intercommunale reglement "voor de aftakking, het ter beschikking stellen en het afnemen van elektriciteit in laagspanning" waarin twee clauses relevant zijn:

- Deze waarbij in geval van stroomonderbreking het bewijs van een fout ten laste wordt gelegd van de abonnee, in casu de veehouder; en
- Deze ter beperking van de aansprakelijkheid van Imewo tot schade toegebracht aan goederen die voor privé-doeleinden worden gebruikt.

De rechtbank aanvaardt in haar vonnis de rechtsgeldigheid van beide clauses.

1.4. Dit feitelijke en juridische kader gegeven zijnde, beslist de rechtbank met betrekking tot de vordering:

- Dat de veehouder faalt in het door de eerste reglementaire clause opgelegde bewijs van een fout in hoofde van Imewo;
- Dat zelfs indien zulk een bewijs voorhanden zou zijn, de vordering tot schadevergoeding zou falen ingevolge de aansprakelijkheidsbeperking van de tweede clause;
- Dat het bestaan van een contractuele band tussen Imewo en haar aannemer niet van aard is de veehouder te beletten deze laatste op aquiliaanse basis aan te spreken: de omstandigheid dat een gebrek aan voorzichtigheid (een aquiliaanse fout) ook een tekortkoming aan een contractuele verplichting oplevert (in hoofde van Imewo), impliceert niet dat diegene die de fout

1.2. Dans la citation introductive, Imewo est mise en cause par la partie demanderesse sur base de sa responsabilité contractuelle. Dans les premières conclusions, l'action se fonde toutefois sur la responsabilité aquilienne d'Imewo (art. 1382 - 1383 C.C.). Dans des conclusions additionnelles, enfin, on opte pour une combinaison: la responsabilité contractuelle est invoquée à titre principal et la responsabilité aquilienne à titre subsidiaire.

A son tour, Imewo assigne son entrepreneur (agent d'exécution) en intervention et garantie et ce, sur base d'une clause de garantie contractuelle conclue entre eux.

1.3. Le jugement du tribunal s'inscrit dans le **cadre factuel** suivant:

- L'arrêt du système de ventilation n'est pas contesté;
- L'expertise démontre à suffisance qu'il existe un lien de causalité entre le préjudice subi par l'éleveur et la faute dans le chef de l'entrepreneur.

Le **cadre juridique** dans lequel s'inscrit l'incident est défini par le règlement de l'intercommunale "pour le branchement, la mise à disposition et le prélèvement de l'électricité en basse tension", dans lequel deux clauses sont d'importance:

- Celle qui stipule qu'en cas d'interruption de fourniture, la preuve d'une faute incombe à l'abonné, en l'occurrence, l'éleveur; et
- Celle qui limite la responsabilité d'Imewo aux dommages causés à des biens utilisés à des fins privées.

Le tribunal accepte la validité de ces deux clauses dans son jugement.

1.4. Ce cadre factuel et juridique étant posé, le tribunal juge, eu égard à la demande dont question:

- Que l'éleveur n'apporte pas la preuve, imposée par la première clause réglementaire, d'une faute dans le chef d'Imewo;
- Que même si une telle preuve était fournie, l'action en réparation serait non fondée en vertu de la limitation de responsabilité de la deuxième clause;
- Que l'existence d'un lien contractuel entre Imewo et son entrepreneur n'est pas de nature à empêcher l'éleveur de poursuivre ce dernier sur base de la responsabilité aquilienne: le fait qu'un manque de prudence (une faute aquilienne) constitue également un manquement à une obligation contractuelle (dans le chef d'Imewo), n'implique pas que celui qui a commis la faute, ne puisse plus être rendu responsable extra-

begaan heeft, niet meer buitencontractueel aansprakelijk zou kunnen gesteld worden voor de schade die hij aan een derde berokkent.

1.5. Tot zover de uitspraak die een goede basis is voor de definitie van de problematiek van de samenloop van aquiliaanse en contractuele aansprakelijkheden. Het komt mij namelijk voor dat dit vonnis –voor het overige goed gemotiveerd– in een aantal opzichten de cassatieleer ter zake miskent.

Het betreft meer bepaald:

- De notie “uitvoeringsagent” die hier ten onrechte **niet** wordt opgevoerd. De aannemer aan wie Imewo de uitvoering toevertrouwt van een gedeelte van haar contractuele verbintenissen t.a.v. de veehouder, heeft in het voorliggend dossier nochtans onbetwistbaar de hoedanigheid van een “uitvoeringsagent” in de betekenis die eraan gegeven wordt in de verschillende cassatiearresten ter zake.

Het vonnis miskent dit –minstens onrechtstreeks– door te stellen dat in hoofde van Imewo geen fout is bewezen, al staat wel de fout vast van haar aannemer. In het kader van de theorie van de “uitvoeringsagent” evenwel, is een fout begaan door deze laatste aan te rekenen als een fout van de opdrachtgever, in zoverre tenminste die fout aan de oorsprong ligt van een gebrekkige uitvoering.

- Mede omdat de rechtbank de aannemer niet als uitvoeringsagent weerhoudt, maar als een “derde” ten aanzien van de veehouder, kan zij vervolgens aan een zelfde materiële fout een dubbele juridische kwalificatie geven: enerzijds een contractuele tekortkoming van de aannemer in zijn relatie met zijn opdrachtgever, anderzijds een “aquiliaanse” tekortkoming aan de algemene zorgvuldigheidsverplichting van diezelfde aannemer ten aanzien van de veehouder.

2. Afbakening van het probleem

Het probleem van de samenloop tussen contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheden, vóóronderstelt als gegeven:

- Vooreerst een contractuele relatie tussen minstens twee partijen, A en B.
- Verder een schade in hoofde van één der partijen: we nemen aan dat dit B is.
- Een fout of nalatigheid in hoofde van A.
- Tenslotte een oorzakelijk verband tussen de door B geleden schade, en de door A begane fout.

Gegeven de fout van A, de schade van B, en het oorzakelijk verband tussen beide, zijn principieel alle

contractueel van de préjudice qu’il occasionne à un tiers.

1.5. Voilà pour le jugement, qui constitue une bonne base pour la définition de la problématique du concours des responsabilités aquilienne et contractuelle. Il me paraît en effet que ce jugement –correctement motivé pour le reste– méconnaît à plusieurs égards la théorie de cassation en la matière.

Plus particulièrement:

- La notion d’“agent d’exécution” qui, à tort, **n’est pas** relevée ici. Dans le dossier considéré, l’entrepreneur auquel Imewo confie une partie de ses obligations contractuelles à l’endroit de l’éleveur, possède pourtant de manière incontestable la qualité d’“agent d’exécution”, dans le sens qui est donné à celle-ci dans les divers arrêts de cassation en la matière.

Le jugement méconnaît cet aspect –au moins indirectement– en retenant qu’aucune faute n’a été prouvée dans le chef d’Imewo, bien que la faute de son entrepreneur soit établie. Or, dans le cadre de la théorie de l’“agent d’exécution”, une faute commise par ce dernier doit être assimilée à une faute du donneur d’ordre, pour autant, du moins, que ladite faute soit à l’origine d’un défaut d’exécution.

- C’est notamment parce que le tribunal ne considère pas l’entrepreneur comme un agent d’exécution, mais comme un “tiers” vis-à-vis de l’éleveur, qu’il peut ensuite donner à une faute matérielle une double qualification juridique: d’une part, un manquement contractuel de l’entrepreneur dans sa relation avec son donneur d’ordre et d’autre part, un manquement “aquilien” à l’obligation générale de prudence dudit entrepreneur vis-à-vis de l’éleveur.

2. Délimitation du problème

Le problème du concours entre responsabilités contractuelle et extra-contractuelle, présuppose:

- Tout d’abord, l’existence d’une relation contractuelle entre au moins deux parties, A et B.
- Ensuite, un préjudice dans le chef d’une des parties: supposons que ce soit B.
- Une faute ou une négligence dans le chef de A.
- Enfin, un lien de causalité entre le dommage subi par B et la faute commise par A.

Vu la faute de A, le préjudice de B, et le lien de causalité entre les deux, tous les éléments sont en principe réunis

ingrediënten aanwezig om de aansprakelijkheid van A in het leven te roepen. Maar welke aansprakelijkheid?

- Deze gebaseerd op de artikelen 1382 e.v. van het B.W.: de aquiliaanse aansprakelijkheid?
- Of deze gebaseerd op het bestaan van het contract: de contractuele aansprakelijkheid?

De contractuele aansprakelijkheid is deze die hetzij door de partijen zelf uitdrukkelijk –en binnen de perken van de wet uiteraar– in het contract werd vastgelegd, hetzij voorzien is in het B.W. dat, bij ontstentenis van zulke uitdrukkelijke regeling, ter zake bijzondere regels voorziet (o.m. art. 1137, 1147 - 1148).

Nu vindt elke aansprakelijkheidsvordering haar grond in de schending van een recht. Het is dan ook redelijk en logisch te stellen dat de aard van het in hoofde van A "geschonden" recht bepalend zal zijn voor de soort aansprakelijkheid die B kan ondergaan.

De vraag naar de mogelijke samenloop van aansprakelijkheden, is dan ook deze naar de mogelijkheid van een aquiliaanse vordering binnen een contractuele sfeer.

3. Samenloop van aquiliaanse en contractuele aansprakelijkheid: de cassatieleer

De cassatieleer inzake de mogelijke samenloop tussen aquiliaanse en contractuele aansprakelijkheid binnen een gegeven contractuele relatie, vindt haar verwoording in voornamelijk twee basisarresten:

- Een eerste van 4 juni 1971, het zogenaamde **Hörmann-arrest**, waarin stelling wordt genomen met betrekking tot die samenloop;
- Een tweede van 7 december 1973, het zogenaamde **Stuwadoorarrest** dat –complementair aan het eerste– de stelling inzake samenloop uitbreidt tot de zogenaamde "uitvoeringsagent".

De leer of de stelling die in deze beide arresten geformuleerd wordt, is in latere arresten overgenomen in grotendeels gelijke bewoordingen. Ten behoeve van deze studie, geef ik hierna de samenvatting van elk van deze twee basisarresten. Gezien de complementariteit ervan ten aanzien van deze twee basisarresten, geef ik ook een arrest van 21 januari 1988.

3.1. Het cassatiearrest van **4 juni 1971**, het zogenaamde "**Hörmann-arrest**" ⁽¹⁾:

⁽¹⁾ R.W., 1971-72, 371, Pas., 1971, I, 940 - Eigen vertaling uit het Frans.

pour donner naissance à la responsabilité de A. Certes, mais quelle responsabilité?

- Celle basée sur les articles 1382 et suivants du C.C.: la responsabilité aquilienne?
- Ou celle basée sur l'existence du contrat: la responsabilité contractuelle?

La responsabilité contractuelle est soit fixée explicitement par les parties elles-mêmes dans le contrat –et dans les limites légales, bien entendu–, soit définie dans le C.C. qui, en l'absence d'un tel accord explicite, prévoit des règles particulières en la matière (e.a. art. 1137, 1147 - 1148).

Toute action en responsabilité trouve son fondement dans la violation d'un droit. Il est dès lors raisonnable et logique de considérer que la nature du droit "violé" dans le chef de B sera déterminante quant au type de responsabilité que A peut encourir.

La question du concours possible de responsabilités revient donc à se poser la question de la possibilité d'une action en responsabilité aquilienne dans un cadre contractuel.

3. Concours de la responsabilité aquilienne et contractuelle: la théorie de cassation

La théorie de cassation concernant le concours possible entre responsabilité aquilienne et contractuelle dans le cadre d'une relation contractuelle donnée, trouve essentiellement son expression dans deux arrêts de base:

- Le premier, du 4 juin 1971, dit **arrêt Hörmann**, qui contient une prise de position concernant ce concours;
- Le deuxième, du 7 décembre 1973, dit **arrêt Stuwadoor**, qui –complémentairement au premier– étend à l' "agent d'exécution" la théorie du concours.

La théorie ou la position qui se trouve formulée dans ces deux arrêts, a été reprise dans les arrêts ultérieurs dans des termes en grande partie identiques. Pour les besoins de cette étude, je donne ci-après la synthèse de ces deux arrêts de référence. Vu sa complémentarité par rapport à ces deux arrêts, j'y joins également un arrêt du 21 janvier 1988.

3.1. L'arrêt de cassation du **4 juin 1971**, dit "**arrêt Hörmann**" ⁽¹⁾:

⁽¹⁾ Pas., 1971, I, 940.

“Uit het loutere feit dat een verbintenis die uitsluitend haar oorsprong en haar bestaansvoorwaarden put uit een contract, niet werd uitgevoerd ten gevolge een grove nalatigheid in hoofde van de partij die deze verbintenis heeft aangegaan, kan niet worden afgeleid dat de schuldeiser van deze verbintenis beroep zou kunnen doen op de regels van de quasi-delictuele aansprakelijkheid teneinde te ontsnappen aan de toepassing van een contractuele clause die een forfaitaire vergoeding voorziet in geval van niet-uitvoering van de betrokken verbintenis.”

De feiten die aanleiding gaven tot het geschil zijn relatief eenvoudig. De N.V. Hörmann had met een elektriciteitsverdelers een overeenkomst afgesloten voor het ter beschikking stellen van elektrische energie. Ingevolge wegenwerken werd op een bepaald ogenblik de ondergrondse kabel die Hörmann voedde door de aannemer doorgesneden, met een stroomonderbreking als gevolg.

Oorsprong van het incident is een foutieve inlichting die de elektriciteitsverdelers gaf aan de aannemer van de wegenwerken, aannemer die overigens niet in opdracht van de verdelers werkte.

De overeenkomst tussen Hörmann en de verdelers voorzag dat een stroomonderbreking slechts aanleiding kon geven tot een forfaitaire vergoeding. In casu zou die forfaitaire vergoeding merkbaar lager zijn dan de werkelijk door Hörmann geleden schade.

De rechtbank van eerste aanleg te Hasselt, en later het Hof van Beroep te Luik, oordeelden dat de beperking-clausule slechts van toepassing kon zijn op de contractuele aansprakelijkheid, en bijgevolg niet kon worden ingeroepen in het kader van een buitencontractuele aansprakelijkheid. Zij oordeelde verder dat de door de verdelers gegeven foutieve inlichting, een grove nalatigheid uitmaakte die als een aquiliaanse fout moest worden gekwalificeerd. De rechtbank kende Hörmann daarom de volledige schadevergoeding toe op grond van de buitencontractuele aansprakelijkheid van de verdelers. Deze beslissing werd door het Hof van Beroep te Luik bevestigd.

Het Hof van Cassatie vernietigde het arrest van het Hof van Beroep, beslissend:

- Dat het recht waarvan de schending de grond uitmaakt van de vordering in schadevergoeding, in casu het

“Attendu qu’il ressort des constatations de l’arrêt que le droit dont la violation constitue le fondement de l’action intentée, à savoir le droit à la fourniture de courant électrique, trouve uniquement son origine et ses conditions d’existence dans le contrat conclu entre parties, et que le dommage subi n’est dû qu’au seul manquement de la demanderesse aux obligations résultant dudit contrat;

Attendu que les conséquences de ladite violation sont, dès lors, entre parties contractantes, exclusivement régies par les principes qui règlent la responsabilité contractuelle;

Attendu que le caractère grave de la négligence commise n’apporte aucun changement à la nature de la responsabilité applicable, et qu’on ne peut dès lors faire appel aux règles de la responsabilité quasi délictuelle pour échapper à la clause contractuelle d’indemnité forfaitaire;

Que les moyens sont fondés;”

Les faits ayant donné naissance au litige sont relativement simples. La S.A. Hörmann avait conclu avec un distributeur d’électricité un contrat portant sur la mise à disposition d’énergie électrique. A un moment donné, par suite de travaux routiers, le câble souterrain qui alimentait Hörmann fut sectionné par l’entrepreneur, ayant pour conséquence une interruption de fourniture.

L’origine de l’incident réside dans une information fautive donnée par le distributeur d’électricité à l’entrepreneur de travaux routiers, entrepreneur qui, du reste, ne travaillait pas pour le distributeur.

Le contrat passé entre Hörmann et le distributeur prévoyait qu’une interruption de fourniture ne pouvait donner lieu qu’à une indemnité forfaitaire. En l’espèce, cette indemnité forfaitaire aurait été très sensiblement inférieure au préjudice réellement subi par Hörmann.

Le tribunal de première instance d’Hasselt, et plus tard, la Cour d’appel de Liège, estimèrent que la clause de limitation de responsabilité ne pouvait s’appliquer qu’à la responsabilité contractuelle, et qu’elle ne pouvait, par conséquent, être invoquée dans le cadre d’une responsabilité extra-contractuelle. Le tribunal estima également que l’information incorrecte fournie par le distributeur constituait une négligence grave devant être qualifiée de faute aquilienne. Il accorda dès lors à Hörmann l’entière réparation du dommage sur base de la responsabilité extra-contractuelle du distributeur. Cette décision fut confirmée par la Cour d’appel de Liège.

La Cour de cassation annula l’arrêt de la Cour d’appel, statuant:

- Que le droit dont la violation constitue le fondement de l’action en réparation, en l’espèce, le droit à la mise

recht op een ter beschikking gesteld krijgen van elektrische energie, uitsluitend zijn oorsprong en zijn bestaansvoorwaarden te danken heeft aan het contract dat tussen partijen afgesloten werd; dat de geleden schade dan ook haar oorzaak uitsluitend vindt in het niet naleven door de verdeler van zijn contractuele verplichtingen.

- Dat de zwaarte van de door de verdeler gepleegde fout of nalatigheid op zich geen invloed kan hebben op de aard van de toepasselijke aansprakelijkheid.

3.2. Het cassatiearrest van **7 december 1973**: het zogenaamde "**Stuwadoor**arrest" ⁽²⁾:

"De aangestelde of de uitvoeringsagent die een vervoerder in zijn plaats stelt om het vervoercontract geheel of gedeeltelijk uit te voeren, is ten aanzien van de uitvoering van het contract en ten opzichte van de medecontractant van de vervoerder geen derde.

De aangestelde of de uitvoeringsagent die optreedt om een contractuele verbintenis van een partij uit te voeren, kan buitencontractueel enkel aansprakelijk gesteld worden indien de hem verweten schuld de schending uitmaakt, niet van de contractueel aangegane verbintenis, doch van een iedereen opgelegde verplichting, en indien die schuld een andere dan een louter uit de gebrekkige uitvoering van het contract ontstane schade heeft veroorzaakt."

3.3. Het cassatiearrest van **21 januari 1988** ⁽³⁾:

"De omstandigheid dat een gebrek aan voorzichtigheid ook een tekortkoming aan een contractuele verplichting oplevert, belet niet dat diegene die de fout heeft begaan, buitencontractueel aansprakelijk is voor de aldus aan een derde berokkende schade."

4. De basis van de contractuele aansprakelijkheid

Alvorens de draagwijdte van deze uitspraken te onderzoeken, is het nuttig even enkele fundamentele contractuele aansprakelijkheid in herinnering te brengen.

4.1. Hij die belooft iets te geven, te doen of niet te doen –verder partij A genoemd–, en deze belofte niet of slechts gebrekkig naleeft, kan door diegene ten aanzien van wie hij beloofd heeft –verder partij B genoemd– worden aangesproken ter vergoeding van het geleden nadeel. Waar het de uitvoering betreft van contractuele

à disposition d'énergie électrique, trouvait uniquement son origine et ses conditions d'existence dans le contrat conclu entre parties; que le dommage encouru ne trouvait dès lors sa cause que dans le manquement par le distributeur de ses obligations contractuelles.

- Que la gravité de la faute ou de la négligence commise par le distributeur ne pouvait en soi avoir aucune influence sur la nature de la responsabilité applicable.

3.2. L'arrêt de cassation du **7 décembre 1973**, dit "**arrêt Stuwadoor**" ⁽²⁾:

"Attendu, d'une part, que le préposé ou l'agent d'exécution, que le transporteur se substitue pour exécuter en tout ou en partie le contrat de transport, n'est pas un tiers au regard de l'exécution du contrat et à l'égard du cocontractant du transporteur;

Attendu, d'autre part, que la responsabilité quasi délictuelle du préposé ou de l'agent d'exécution, qui intervient pour exécuter une obligation contractuelle d'une partie, ne peut être engagée que si la faute à lui imputée constitue la violation, non de l'obligation contractuelle, mais d'une obligation qui s'impose à tous, et si cette faute a causé un autre dommage que celui résultant seulement de la mauvaise exécution du contrat;"

3.3. L'arrêt de cassation du **21 janvier 1988** ⁽³⁾:

"Attendu que la circonstance qu'un défaut de prudence constitue aussi un manquement à une obligation contractuelle n'empêche pas que l'auteur de la faute encoure une responsabilité extra-contractuelle pour le dommage ainsi causé à un tiers."

4. La base de la responsabilité contractuelle

Avant d'examiner la portée de ces jugements, on se remémorera utilement quelques notions fondamentales en matière de responsabilité contractuelle.

4.1. Quiconque promet de donner, de faire ou de ne pas faire –ci-après dénommé la partie A–, et ne respecte pas, ou incorrectement, cette promesse, peut être poursuivi par celui à qui il a fait cette promesse –ci-après dénommé la partie B– en réparation du dommage subi. Dès lors qu'il est question de l'exécution d'obligations

⁽²⁾ R.W., 1973-74, 1597, met noot van J. Herbots; Arr. Cass., 1974, 395, met conclusie van de advocaat-generaal Mahaux.

⁽³⁾ Pas., 1988, I, p. 602, R.W. 1988(89), p. 675-676.

⁽²⁾ R.W., 1973-74, 1597, avec note de J. Herbots; Arr. Cass., 1974, 395, avec conclusion de l'avocat-général Mahaux.

⁽³⁾ Pas., 1988, I, p. 602, R.W. 1988(89), p. 675-676.

verbintenissen vindt de aansprakelijkheid der partijen uitsluitend haar dubbele grond:

- in het voorhanden zijn van een schade als rechtstreeks gevolg van
- het niet conform zijn van die uitvoering aan de door partijen contractueel gedefinieerde doelstellingen.

Eigenlijk is het in deze context totaal onbelangrijk of partij A al dan niet een "fout" in subjectieve zin zou begaan hebben: het louter uitblijven van, of het enkel niet conform zijn van de prestatie aan wat beloofd werd, volstaat om haar aansprakelijkheid in het leven te roepen. Zij kan zich slechts van die aansprakelijkheid "bevrijden" door op haar beurt aan te tonen dat de vastgestelde wanprestatie haar oorsprong vond in omstandigheden buiten haar wil, omstandigheden die elke uitvoering onmogelijk maakten: overmacht, heirkraft, "fait du prince", toeval, vreemde oorzaak.

Partij B geniet in deze contractuele context bijgevolg van een foutvermoeden ten laste van partij A, een vermoeden "iuris tantum" dat van aard is haar bewijslast in belangrijke mate te verlichten.

4.2. Dit is duidelijk het geval bij de zogenaamde resultaatsverbintenissen: het bewijs van de wanprestatie wordt geleverd door het louter vaststellen van het achterwege blijven van het resultaat, of door de vaststelling dat het resultaat niet of niet volledig conform is aan wat contractueel werd overeengekomen.

Bij middelenverbintenissen vertoont het bewijs van de wanprestatie daarentegen meer gelijkenis met het bewijs van een aquiliaanse fout. Wegens de aard zelf van die verbintenissen, zal partij B immers niet kunnen volstaan met het bewijs te leveren van het niet conform zijn van het resultaat aan wat beloofd werd. Zij zal hier te bewijzen hebben dat partij A niet alle redelijk verantwoorde middelen heeft ingezet om het contractueel vooropgestelde doel te bereiken. Zulk een bewijs vertoont uiteraard veel gelijkenis met dat van een schuldig verzuim, nalatigheid of onvoorzichtigheid in hoofde van partij A. En toch... óók waar het middelenverbintenissen betreft, blijft de aansprakelijkheid van partij A wezenlijk mede haar grond vinden in de aldus vastgestelde "wanprestatie", en niet in de nalatigheid die eraan ten grondslag ligt.

5. Draagwijdte van de cassatieleer

5.1.1. Het accent in het Hörmann-arrest ligt op de **aard van de schade**, geleden door de schuldeiser van een contractuele verbintenis.

Het arrest stelt dat in alle gevallen waarin de geleden schade het rechtstreekse gevolg is van een niet of een

contractuelles, la responsabilité des parties trouve exclusivement sa double origine:

- dans l'existence d'un dommage résultant directement de
- la non-conformité de l'exécution au regard des objectifs définis contractuellement par les parties.

En fait, dans ce contexte, il est totalement indifférent que la partie A ait ou non commis une "faute" dans un sens subjectif: la simple passivité, ou la seule non-conformité de la prestation au regard de ce qui avait été promis, suffit pour donner naissance à sa responsabilité. Elle ne peut se "libérer" de cette responsabilité qu'en montrant à son tour que le défaut d'exécution constaté trouve son origine dans des circonstances étrangères à sa volonté, des circonstances qui rendaient impossible toute exécution: cas de force majeure, force irrésistible, fait du prince, événement fortuit, cause étrangère.

Dans ce contexte contractuel, la partie B bénéficie par conséquent d'une présomption de faute à charge de la partie A, une présomption "iuris tantum" qui est de nature à alléger considérablement la charge de la preuve qui lui incombe.

4.2. C'est clairement le cas avec ce qu'il est convenu d'appeler les obligations de résultat: la preuve de l'inexécution est administrée par le simple constat de l'absence du résultat, ou par le constat que le résultat n'est pas, ou est insuffisamment conforme à ce qui avait été convenu contractuellement.

Dans le cas des obligations de moyens, la preuve de l'inexécution présente par contre davantage de similitudes avec la preuve d'une faute aquilienne. En vertu de la nature même de ces obligations, la partie B ne pourra en effet se limiter à fournir la preuve de la non-conformité du résultat au regard de ce qui avait été promis. Elle devra ici prouver que la partie A n'a pas mis en œuvre tous les moyens raisonnables pour atteindre l'objectif défini contractuellement. Ce type de preuve présente naturellement beaucoup de similitudes avec celle d'une omission, d'une négligence ou d'une imprudence coupable dans le chef de la partie A. Et pourtant... dans le cas d'obligations de moyens aussi, la responsabilité de la partie A reste essentiellement associée à l'"inexécution" ainsi constatée, et non à la négligence qui est à son origine.

5. Portée de la théorie de cassation

5.1.1. Dans l'arrêt Hörmann, l'accent est mis sur la **nature du préjudice** subi par le créancier d'une obligation contractuelle.

L'arrêt indique que dans tous les cas où le dommage subi est la conséquence directe du non-respect ou du

gebrekkig naleven van een contractueel aangegane verbintenis –of anders geformuleerd: van zodra de schade het gevolg of het resultaat is van een wanprestatie–, de aard van de fout of nalatigheid die aan de oorsprong ligt van die wanprestatie, niet meer relevant is.

Dit arrest van 4 juni 1971 spreekt zich niet uit over de voorwaarden die zouden moeten vervuld zijn opdat een contractant zijn medecontractant aquiliaans zou kunnen aanspreken. Toch menen vele commentatoren er uit te kunnen afleiden dat een aquiliaanse vordering mogelijk blijft onder de dubbele voorwaarde:

- Dat de fout van de medecontractant geen *louter* contractuele fout is; en
- Dat de geleden schade geen *louter* contractuele schade is.

Met het toevoegen van het adjectief “louter” wordt eigenlijk de mogelijkheid gesuggereerd:

- dat een fout ten aanzien van een zelfde persoon tegelijk als contractueel en als buitencontractueel zou kunnen gelden; en
- dat een schade in hoofde van de contractant die ze ondergaat, tegelijk als contractueel en buitencontractueel kan begrepen worden.

Ik meen dat deze stelling moeilijk kan worden afgeleid uit het voorliggend arrest. Ik heb bovendien het gevoel dat deze stelling ten onrechte aan de cassatieleer ter zake een complexiteit toeschrijft die er niet in te vinden is.

5.1.2. Wat is een contractuele fout?

Maakt een **contractuele fout** uit, elk gedrag (daad of nalatigheid) van de schuldenaar van de contractueel aangegane verbintenis die in een oorzakelijk verband staat met de niet-uitvoering of de gebrekkige uitvoering van die verbintenis. Anders geformuleerd: elk gedrag in hoofde van de schuldenaar van de verbintenis zonder hetwelk er geen “wanprestatie” zou geweest zijn.

Zulke “contractuele fout”:

- Wordt iuris tantum vermoed te bestaan in geval van resultaatsverbintenissen;
- Moet worden bewezen door de schuldeiser van de contractueel aangegane verbintenis, in geval van middelenverbintenissen.

In beide gevallen evenwel vindt de contractuele aansprakelijkheid wezenlijk haar grond in de vastgestelde wanprestatie, en niet in de “fout” die daaraan logisch voorafgaat als oorzaak van die wanprestatie.

respect incorrect d'une obligation souscrite contractuellement –ou, en d'autres termes: dès que le préjudice est la conséquence ou le résultat d'un défaut d'exécution–, la nature de la faute ou de la négligence qui est à la source de cette inexécution, perd toute pertinence.

Cet arrêt du 4 juin 1971 ne se prononce pas au sujet des conditions qui devraient être remplies pour qu'un contractant puisse invoquer la responsabilité aquilienne de son cocontractant. Beaucoup de commentateurs estiment cependant pouvoir en déduire qu'une action en responsabilité aquilienne demeure possible sous la double condition:

- Que la faute du cocontractant ne soit pas *purement* contractuelle; et
- Que le dommage subi ne soit pas *purement* contractuel.

L'adjonction de l'adverbe “purement” suggère en fait la possibilité:

- Qu'une faute commise à l'égard d'une même personne pourrait valoir à la fois comme contractuelle et extra-contractuelle; et
- Qu'un dommage peut à la fois s'entendre comme contractuel et extra-contractuel dans le chef du contractant qui le subit.

Je pense que cette thèse peut difficilement être déduite de l'arrêt considéré. J'ai en outre le sentiment que cette position attribuée à tort à la théorie de cassation en la matière une complexité qui lui est étrangère.

5.1.2. Qu'est-ce qu'une faute contractuelle?

Est constitutif d'une **faute contractuelle**, tout comportement (acte ou négligence) du débiteur de l'obligation souscrite contractuellement qui se trouve dans un lien de causalité avec la non-exécution ou l'exécution incorrecte de ladite obligation. En d'autres termes: tout comportement dans le chef du débiteur de l'obligation sans lequel il n'y aurait pas eu d'"inexécution".

Cette “faute contractuelle”:

- Est présumée exister iuris tantum dans le cas des obligations de résultat;
- Doit être prouvée par le créancier de l'obligation contractuelle dans le cas d'obligations de moyens.

Dans les deux cas, cependant, la responsabilité contractuelle trouve essentiellement sa source dans le défaut d'exécution constaté, et non dans la “faute” qui le précède de logiquement en tant que cause de cette inexécution.

Complementair aan deze definitie, moet een **niet-contractuele fout** begrepen worden als een fout die losstaat van de uitvoering van de contractueel aangegane verbintenissen. Ik verwijs hier naar de bewoordingen van een cassatiearrest van 23 mei 1997:

“Enkel wanneer ter gelegenheid van de uitvoering van een overeenkomst een fout wordt begaan die los staat van de door de overeenkomst opgelegde verbintenissen, kan de onrechtmatige en schadeberokkende daad aanleiding geven tot de buitencontractuele aansprakelijkheid.”⁽⁴⁾”

Opmerking:

1. In vele gevallen zal de fout die tussen contractpartijen geldt als “contractuele fout”, tegelijk kunnen gelden als een “aquiliaanse fout” ten aanzien van derden die schade zouden geleden hebben ingevolge deze fout. De fout wordt immers slechts “contractueel” genoemd omdat zij resulteert in een wanprestatie ten aanzien van de schuldeiser van een contractuele verbintenis. Dit sluit uiteraard niet uit dat diezelfde fout ten aanzien van derden, vreemd aan de contractuele relatie, een inbreuk kan betekenen op de algemene verplichting tot voorzichtigheid en voorzorg. In deze zin kan er bijgevolg wel sprake zijn van een dubbele kwalificatie van de fout, maar dan niet ten aanzien van een zelfde benadeelde partij.

Voor wat dit aspect betreft, verwijs ik naar het cassatiearrest van 21 januari 1988, met noot van Eric DIRIX⁽⁵⁾. Hierin wordt samengevat gesteld:

“De omstandigheid dat een gebrek aan voorzichtigheid ook een tekortkoming aan een contractuele verplichting oplevert, belet niet dat diegene die de fout heeft begaan, buitencontractueel aansprakelijk is voor de aldus aan een derde berokkende schade.”

2. In deze context zie ik daarom niet goed in hoe een fout die in een oorzakelijk verband staat met de niet-uitvoering of de gebrekkige uitvoering van een contractueel aangegane verbintenis, ten aanzien van een medecontractant tegelijk zou kunnen gelden als “aquiliaans” én als contractueel.

Inderdaad, het onderscheid tussen een aquiliaanse en een contractuele fout berust niet in enig wezenlijk materieel verschil in “gedrag” in hoofd van de auteur van de fout: het onderscheid vindt haar grond en rechtvaardiging uitsluitend in de relevantie die ze al dan niet heeft met betrekking tot de kwaliteit van de uitvoering van een contractuele verbintenis. Vandaar overigens dat, zoals gesteld in het arrest van 21 januari 1988, een zelfde “gedrag” zowel een aquiliaanse fout kan zijn ten aanzien

Complémentairement à cette définition, il y a lieu d'entendre par **faute non-contractuelle** une faute qui est étrangère à l'exécution de l'obligation souscrite contractuellement. Je renvoie ici aux termes d'un arrêt de cassation du 23 mai 1997:

“Qu'uniquement dans le cas où une faute est commise dans l'exécution d'un contrat, cette faute étant étrangère aux obligations résultant du contrat, le fait illicite et préjudiciable peut engager la responsabilité contractuelle.”⁽⁴⁾”

Remarque:

1. Dans de nombreux cas, la faute qui vaut en tant que “faute contractuelle” entre les parties contractantes, pourra aussi valoir en tant que “faute aquilienne” à l'égard de tiers qui auraient subi un dommage suite à cette faute. La faute n'est en effet dite “contractuelle” que parce qu'elle consiste un défaut d'exécution à l'égard du créancier d'une obligation contractuelle. Cela n'exclut évidemment pas que cette même faute, à l'égard de tiers, étrangers à la relation contractuelle, puisse représenter une infraction à l'obligation générale de prudence et de précaution. En ce sens, il peut donc par conséquent être question d'une double qualification de la faute, mais pas à l'encontre d'une même partie lésée.

En ce qui concerne cet aspect, je renvoie à l'arrêt de cassation du 21 janvier 1988, avec note d'Eric DIRIX⁽⁵⁾. Il y est dit, en synthèse:

“Attendu que la circonstance qu'un défaut de prudence constitue aussi un manquement à une obligation contractuelle n'empêche pas que l'auteur de la faute encoure une responsabilité extra-contractuelle pour le dommage ainsi causé à un tiers.”

2. Dans ce contexte, je ne vois dès lors pas très bien comment une faute qui est en relation causale avec la non-exécution ou l'exécution fautive d'une obligation contractuelle pourrait valoir à la fois comme faute “aquilienne” et contractuelle à l'égard d'un cocontractant.

En effet, la distinction entre une faute aquilienne et une faute contractuelle ne repose pas sur quelque différence matérielle de “comportement” dans le chef de l'auteur de la faute: cette distinction trouve son fondement et sa justification dans la pertinence qu'elle a ou non sur la qualité de l'exécution d'une obligation contractuelle. C'est pourquoi d'ailleurs, comme stipulé dans l'arrêt du 21 janvier 1988, un même “comportement” peut aussi bien constituer une faute aquilienne à l'égard d'un tiers,

⁽⁴⁾ Pas., 1997, I, p. 236.

⁽⁵⁾ Pas., 1988, I, p. 602, R.W. 1988(89), p. 675-676.

⁽⁴⁾ Pas., 1997, I, p. 236.

⁽⁵⁾ Pas., 1988, I, p. 602, R.W. 1988(89), p. 675-676.

van een derde, als een contractuele fout ten aanzien van de medecontractant.

Hiermede wil niet gezegd zijn dat elke aquiliaanse vordering tussen contractpartijen uitgesloten zou zijn. Deze blijft mogelijk omdat de bijzondere contractuele relatie die zij hebben vanzelfsprekend niet belet dat zij ook in een buitencontractuele relatie kunnen treden. Dat zal onder meer het geval zijn wanneer, buiten elke contractuele context om, de ene partij de andere schade toebrengt ingevolge een onrechtmatige daad of een schuldig verzuim, los van de uitvoering van enige contractuele verbintenis. In dit laatste geval echter, zou het verkeerd zijn, minstens misleidend, de betrokken partijen te beschrijven als "contractpartijen". In niet geringe mate schuilt de problematiek in deze mogelijke dubbele hoedanigheid van de betrokkenen: namelijk hun hoedanigheid van contractpartijen, waar het de uitvoering van de contractuele verbintenissen betreft, en die van derden die zich ten aanzien van elkaar dienen te gedragen met de voorzichtigheid en de voorzorg zoals die algemeen vereist wordt van de "goede huisvader".

5.1.3. Wat is contractuele schade?

Uit de verschillende cassatiearresten die de samenloopproblematiek behandelen, kan worden afgeleid dat onder **contractuele schade** moet worden begrepen: deze schade die slechts mogelijk is als een gevolg van de niet-uitvoering of de gebrekkige uitvoering van een contractueel aangegane verbintenis.

Enkel wanneer ter gelegenheid van de uitvoering van een overeenkomst een fout wordt begaan die losstaat van de door de overeenkomst opgelegde verbintenissen, kan de onrechtmatige en schadeberokkenende daad aanleiding geven tot de buitencontractuele aansprakelijkheid.

Complementair moet onder een **niet-contractuele schade** begrepen worden, een schade die op zich losstaat van het niet of het gebrekkig uitvoeren van de contractueel aangegane verbintenis. Anders geformuleerd: een schade is niet-contractueel indien zij –in haar materiële verschijningsvorm– niet in oorzakelijk verband staat met de uitvoering van de verbintenis zoals die contractueel werd gedefinieerd.

5.2. Het "Stuwadoorarrest" voert de notie "uitvoerings-agent" in. Wat moet hieronder begrepen worden?

Wanneer een vennootschap A in het kader van een overeenkomst verbintenissen aangaat ten aanzien van een medecontractant B, dan zal de uitvoering van die verbintenissen uiteraard gebeuren langsheen óf aangestelden die met haar verbonden zijn door een arbeids-

qu'une faute contractuelle à l'égard du cocontractant.

Cela ne signifie pas pour autant que toute action en responsabilité aquilienne soit exclue entre parties contractantes. Cette éventualité reste envisageable dans la mesure où la relation contractuelle particulière qui les lie n'empêche pas, bien évidemment, qu'ils puissent aussi agir dans le contexte d'une relation extra-contractuelle. Ce sera notamment le cas lorsque, en dehors de tout contexte contractuel, une des parties occasionne un préjudice à l'autre par suite d'un acte illicite ou d'une négligence coupable, indépendamment de l'exécution de toute obligation contractuelle. Néanmoins, dans ce dernier cas, il serait toutefois erroné, ou à tout le moins trompeur, de décrire les parties concernées en tant que "parties contractantes". Dans une large mesure, la problématique réside précisément dans cette double qualité potentielle des intéressés: à savoir leur qualité de parties contractantes, pour ce qui concerne l'exécution des obligations contractuelles, et celle de tiers qui doivent, vis-à-vis l'un de l'autre, se comporter avec la prudence et la précaution telles qu'elles sont généralement requises d'un "bon père de famille".

5.1.3 Qu'est-ce qu'un dommage contractuel?

Des différents arrêts de cassation qui traitent de la problématique du concours, on peut déduire qu'il y a lieu d'entendre par **dommage contractuel** le dommage qui n'est possible que par suite de la non-exécution ou de l'exécution incorrecte d'une obligation issue du contrat.

C'est uniquement lorsque, à l'occasion de l'exécution d'un contrat, une faute est commise indépendamment des obligations imposées par le contrat, que l'acte illicite et préjudiciable peut donner naissance à la responsabilité extra-contractuelle.

Complémentaire, il y a lieu d'entendre par **dommage non-contractuel** un dommage qui est en soi indépendant de la non-exécution ou de l'exécution incorrecte de l'obligation souscrite contractuellement. En d'autres termes: un dommage est non-contractuel lorsque –dans sa manifestation matérielle– il ne se trouve pas dans un lien de causalité avec l'exécution de l'obligation telle que celle-ci a été définie contractuellement.

5.2. L'"arrêt Stuwadoor" introduit la notion d'"agent d'exécution". Que faut-il entendre par là?

Lorsque, dans le cadre d'un contrat, une société A souscrit des obligations à l'égard d'un cocontractant B, l'exécution de ces engagements passera, évidemment, ou par des préposés qui sont liés avec elle par un contrat de travail, ou par un tiers à qui elle confie cette exécution

overeenkomst, óf een derde aan wie zij die uitvoering als opdracht toevertrouwt in het kader van een aanne-
ming- of dienstverleningcontract.

Voor B is de vraag naar wie in concreto door A belast wordt met de uitvoering van haar verbintenis in wezen van geen enkele relevantie. Er bestaat inderdaad geen enkele juridische of logische grond die ons zou toelaten aan te nemen dat de situatie waarin B zich bevindt *ten aanzien van de uitvoering van A's verbintenis*, verschillend is al naargelang die verbintenis uitgevoerd zou worden door de eigen aangestelden van A, of door een daartoe in het bijzonder door A aangesproken derde. Anders geformuleerd: met betrekking tot de uitvoering van haar verbintenis is uitsluitend A door B aanspreekbaar voor elke schade die als "contractueel" kan worden weerhouden.

Zowel de aangestelde, met A verbonden door een arbeidsovereenkomst, als de derde aan wie A op afzonderlijke contractuele basis de uitvoering als opdracht toevertrouwt, zijn beide ten aanzien van B, schuldeiser van de uitvoering, "uitvoeringsagenten" van A. Voluit geschreven betekent dit dat uit de bijzondere juridische relatie van die uitvoeringsagent ten aanzien van A, B geen enkel bijkomend vorderingsrecht kan putten: die relatie is –steeds met betrekking tot de uitvoering van A's verbintenis t.a.v. B– voor B van geen enkele relevantie.

Opmerking:

In vele gevallen blijkt trouwens dat het aanspreken van de uitvoeringsagent slechts de bedoeling heeft te ontsnappen aan een geldig in het contract tussen partijen overeengekomen exoneratieclausule.

*Soms wordt in dit verband de vraag naar de billijkheid gesteld. Is het billijk dat de uitvoeringsagent geniet van een "immunité" tegen de buitencontractuele vordering van A, die schade lijdt ten gevolge van een fout van de uitvoeringsagent die de niet-uitvoering of gebrekkige uitvoering van de overeenkomst teweegbrengt? Ik meen dat de billijkheidsoverwegingen in deze context minder passend zijn. Dit is zo onder meer omdat datgene wat men hier de "immunité" noemt, niets meer of niets minder is dan de logische consequentie van de exoneratieclausule, voorzien in de contractuele relatie tussen A en B, een clausule die uiteraard –en in zoverre zij rechtsge-
dig tot stand kwam– B bindt. Aan B een ontsnappingsroute bieden ten koste van de uitvoeringsagent lijkt mij alles behalve verenigbaar te zijn met de notie "billijkheid". Het komt mij daarom voor dat achter het probleem van de aanspreekbaarheid van de uitvoeringsagent bij vele commentatoren veeleer het probleem verscholen ligt van het al dan niet billijk achten van een exoneratieclausule. Aangezien wij het hier per definitie hebben over "rechtsge-
dig" bedongen exoneratieclausules, gaat het bij deze*

en tant que donneur d'ordre, dans le cadre d'un contrat d'entreprise ou de service.

Pour B, la question de savoir qui, concrètement, est chargé par A de l'exécution de son engagement n'a pas en principe la moindre importance. Il n'existe en effet aucune base juridique ou logique qui nous autoriserait à postuler que la situation dans laquelle se trouve B *au regard de l'exécution de l'obligation de A*, diffère suivant que ladite obligation serait exécutée par les préposés de A, ou par un tiers spécifiquement désigné à cet effet par A. En d'autres termes: s'agissant de l'exécution de son obligation, A ne peut être mis en cause par B que relativement à tout préjudice pouvant être retenu comme "contractuel".

Tant le préposé, lié à A par un contrat d'emploi, que le tiers à qui A confie l'exécution en tant que donneur d'ordre, sur une base contractuelle distincte, sont tous deux, vis-à-vis de B, créancier de l'exécution, des "agents d'exécution" de A. En clair, cela signifie que B ne peut tirer aucun droit d'action complémentaire de la relation juridique particulière de cet agent d'exécution vis-à-vis de A: cette relation –s'agissant toujours de l'exécution de l'obligation de A vis-à-vis de B– ne présente pas la moindre importance pour B.

Remarque:

Dans de nombreux cas, il s'avère d'ailleurs que la mise en cause de l'agent d'exécution a pour seul but d'échapper à une clause d'exonération valablement convenue par les parties dans le contrat.

A cet égard, la question de l'équité est parfois posée. Est-il équitable que l'agent d'exécution jouisse d'une "immunité" à l'encontre de l'action extra-contractuelle de A, qui subit un préjudice par suite d'une faute dudit agent d'exécution entraînant la non-exécution ou l'exécution incorrecte du contrat? Je pense que les considérations d'équité sont moins adaptées dans ce contexte. Et cela, notamment, parce que ce que l'on appelle ici l'"immunité", n'est en fait ni plus ni moins que la conséquence logique de la clause d'exonération, prévue dans la relation contractuelle entre A et B, une clause qui, bien entendu –et pour autant qu'elle ait été valablement stipulée– lie B. Offrir à B une porte de sortie au détriment de l'agent d'exécution me paraît à tout le moins inconciliable avec la notion d'"équité". C'est pourquoi il me semble que chez beaucoup de commentateurs, le problème de la mise en cause de l'agent d'exécution dissimule plutôt la question de savoir si une clause d'exonération est équitable ou non. Dans la mesure où, par définition, nous traitons ici de clauses d'exonération stipulées "valablement", il s'agit dès lors davantage, chez ces commentateurs, d'une critique

commentatoren dan ook meer om een verdoken kritiek op de bestaande regelgeving ter zake exoneration.

larvée contre la réglementation existante en matière d'exonération.

6. Slotoverweging en besluit

6.1. Gaan partijen een contractuele relatie aan, dan roepen zij een aparte wereld in het leven die wordt beheerst door onderling vrijwillig overeengekomen regels. Het is een eigen wereld waarvan de specifieke contouren zich aftekenen tegen de achtergrond van het gemene recht. Deze achtergrond blijft echter tevens de voedingsbodemp waaraan de contractuele wereld haar substantie en voortbestaan onttrekt. Het is inderdaad dat gemene recht zelf dat door de regels die het voorziet, zowel het ontstaan regelt, als het ordelijke verloop van zulke specifieke contractuele werelden. Het waakt tenslotte over de verenigbaarheid ervan binnen de algemene rechtsorde.

De aquiliaanse of buitencontractuele vordering situeert zich per definitie buiten de grenzen van die bijzondere, contractuele wereld: zij behoort geheel en al tot de wereld van de "achtergrond". Vanuit dit perspectief, kan het probleem van de samenloop ook geformuleerd worden onder de vorm van de vraag naar de eventuele vrijheid van partijen de grenzen te overschrijden van hun specifieke contractuele wereld indien zij daar belang bij hebben.

Ik meen dat ons Hof van Cassatie in deze verschillende arresten sinds 1971 deze vraag een duidelijk antwoord geeft.

6.2. Ondergaat één der partijen een schade ingevolge het foutief of nalatig gedrag van de andere, dan zal de soort aansprakelijkheid –aquiliaans of contractueel– uitsluitend bepaald worden op basis van *de aard van het recht* dat ingevolge die fout of nalatigheid werd geschonden.

- Indien dit recht zijn oorsprong en bestaan te danken heeft aan de contractueel aangegane verbintenissen, dan zal de schadelijgende partij haar vordering uitsluitend kunnen steunen op de contractuele aansprakelijkheid, ook al maakt de schending van dit recht op zich een inbreuk uit op de algemene plicht tot voorzichtigheid en voorzorg. De specificiteit van de contractuele verbintenis heeft voorrang op de algemeenheid van de plicht zich ten aanzien van eenieder te gedragen als een "goede huisvader".
- Indien dit recht daarentegen los staat van de contractueel aangegane verbintenissen, situeren partijen zich per definitie buiten hun specifieke contractuele wereld, en zijn zij –zoals eenieder– "aquiliaans" aansprakelijk voor hun onrechtmatig gedrag, in de mate dit resulteert in

6. Considération finale et conclusion

6.1. Lorsque des parties s'engagent dans une relation contractuelle, elles donnent naissance à un univers distinct, régi par des règles convenues librement et de commun accord. Il s'agit d'un univers propre dont les contours spécifiques se détachent sur un arrière-plan qui est celui du droit commun. Cet arrière-plan reste toutefois aussi le terreau dans lequel l'univers contractuel prélève sa substance et sa pérennité. C'est en effet ce droit commun qui, par les règles qu'il fournit, régit la naissance, aussi bien que le déroulement ordonné de ce type d'univers contractuels spécifiques. Il veille, enfin, sur leur compatibilité au sein de l'ordre juridique général.

L'action en responsabilité aquilienne ou extra-contractuelle se situe par définition en dehors des limites de cet univers contractuel particulier: elle appartient entièrement au monde de l'"arrière-plan". Dans cette perspective, le problème du concours peut aussi être formulé sous la forme d'une question, celle de la liberté éventuelle des parties à transgresser les limites de leur univers contractuel spécifique lorsqu'elles y trouvent un intérêt.

Je pense que dans ces divers arrêts rendus depuis 1971, notre Cour de cassation fournit une réponse claire à cette question.

6.2. Si une des parties subit un préjudice du fait du comportement fautif ou négligent de l'autre, le type de responsabilité –aquilienne ou contractuelle– sera exclusivement déterminé sur base de la nature du droit auquel il a été porté atteinte en raison de cette faute ou de cette négligence.

- Si ce droit doit son origine et son existence aux obligations souscrites contractuellement, la partie lésée ne pourra fonder son action que sur la responsabilité contractuelle, même si en soi, la violation de ce droit porte atteinte au devoir général de prudence et de précaution. La spécificité de l'obligation contractuelle prime sur le caractère général du devoir qui est fait à chacun de se comporter "en bon père de famille".
- Si, par contre, ce droit est distinct des obligations souscrites contractuellement, les parties se situent alors, par définition, en dehors de leur univers contractuel spécifique, et elles assument –comme tout un chacun– la responsabilité "aquilienne" de leur comportement

schade.

Inderdaad, het bestaan van een specifieke contractuele relatie tussen twee of meerdere personen, betekent vanzelfsprekend niet dat al hun gedragingen een contractuele dimensie zouden krijgen.

Tot besluit zouden we kunnen stellen dat het probleem van de samenloop zich bijgevolg niet zozeer situeert op het niveau van de aansprakelijkheid, maar wel op het niveau van de mogelijk dubbele hoedanigheid waarin partijen zich ten aanzien van elkaar kunnen verhouden: hetzij als contractpartijen, hetzij als leden van de algemene rechtsorde, los van hun specifieke contractuele relatie.

Geeraard PEETERS
Juridisch Adviseur

illicite, dans la mesure où celui-ci engendre un préjudice.

En effet, l'existence d'une relation contractuelle spécifique entre deux ou davantage de personnes n'implique évidemment pas que tous leurs comportements doivent acquiescer pour autant une dimension contractuelle.

En conclusion, nous pourrions dire que par conséquent, le problème du concours ne se pose pas tellement au niveau de la responsabilité, mais bien au niveau de la double qualité potentielle dans laquelle les parties peuvent se comporter les unes vis-à-vis des autres: soit en tant que parties contractantes, soit en tant que membres de l'ordre juridique général, indépendamment de leur relation contractuelle spécifique.

Geeraard PEETERS
Conseiller Juridique

Werken in de nabijheid van ondergrondse leidingen: raadplegings- en lokalatieverplichting van de aannemer tegenover informatieverplichting van de verdeler

Inleiding

Niettegenstaande de publicatie van de rechtsleerartikels in IUVIS 6 en IUVIS 13 inzake deze problematiek leek het ons toch nuttig opnieuw een artikel te laten verschijnen mede naar aanleiding van een uitspraak van de burgerlijke rechtbank van Eerste Aanleg Mechelen van 9 juni 1998.⁽¹⁾

Een herhaling van de algemene principes en bestaande rechtspraak inzake de raadplegings-, lokalatie- (deel 1) en informatieverplichting (deel 2) bij de uitvoering van werken in de nabijheid van ondergrondse leidingen zal aantonen dat deze uitspraak niet strookt met de gevestigde rechtspraak (deel 3).

Deel I: De raadplegings- en lokalatieverplichting van de aannemer

1. Wettelijk kader

1.1. Elektriciteit

De algemene zorgvuldigheidsplicht van de aannemer bij werken in de nabijheid van ondergrondse elektrische kabels is verwoord in art. 192.02.a A.R.E.I.⁽²⁾:

"Geen enkel grondwerk, bestrating of ander werk mag in de omgeving van een ondergrondse elektrische kabel uitgevoerd worden zonder voorafgaand de eigenaar van de grond, de overheid die de eventueel gebruikte openbare weg beheert en de eigenaar van de kabel te raadplegen. Het al dan niet aanwezig zijn van merklekens, voorzien in artikel 188, geeft geen vrijstelling van deze raadpleging. Afgezien van deze raadpleging mag met de uitvoering van een werk slechts begonnen worden na lokalatie van de kabels."

⁽¹⁾ Deze uitspraak werd gepubliceerd in het *Rechtskundig Weekblad* en *becommentarieerd* door M. Neut (R.W. 1999-2000, nr. 2 - 11 september 1999). Het Hof van Beroep van Antwerpen oordeelde in gelijkaardige zin op 4 juni 1997 (zie ook R.W. 1999-2000, nr. 2).

⁽²⁾ Het Algemeen Reglement op de Elektrische Installaties werd bindend verklaard door het KB van 10 maart 1981 (BS, 29 april 1981).

Travaux à proximité de canalisations souterraines: obligation de localisation de l'entrepreneur face à l'obligation d'information du distributeur

Introduction

Suite à la publication d'un article de doctrine dans IUVIS 6 et IUVIS 13 consacré à cette problématique, il nous a semblé opportun de publier un nouvel article en réponse à une décision du tribunal civil de Première Instance de Malines du 9 juin 1998.⁽¹⁾

Un rappel des principes généraux et de la jurisprudence en matière d'obligation de consultation-localisation (1ère partie) et d'information (2ème partie) lors d'exécution de travaux à proximité de canalisations souterraines fera apparaître que cette décision ne correspond pas avec la jurisprudence établie (3ème partie).

Première partie: Obligation de localisation de l'entrepreneur

1. Cadre légal

1.1. Electricité

Le devoir général de prudence de l'entrepreneur lors de travaux effectués à proximité de câbles électriques souterrains est exprimé à l'article 192.02.a du R.G.I.E.⁽²⁾:

"Aucun travail de terrassement, de pavage ou autre ne peut être entrepris dans le voisinage d'un câble électrique souterrain sans consultation préalable du propriétaire du sol, de l'autorité qui a la gestion de la voie publique éventuellement empruntée et du propriétaire du câble. La présence ou l'absence des repères prévus à l'art. 188 ne dispense pas de cette consultation. Outre cette consultation, l'exécution proprement dite d'un travail ne peut être commencée qu'après avoir procédé à la localisation des câbles."

⁽¹⁾ Cette décision a été publiée dans le *"Rechtskundig Weekblad"* et commentée par M. Neut (R.W. 1999-2000, n° 2 - 11 septembre 1999). La Cour d'Appel d'Anvers s'est orientée dans le même sens dans son arrêt du 4 juin 1997 (voir également R.W., 1999-2000, n° 2).

⁽²⁾ Le Règlement Général sur les Installations Electriques a été rendu obligatoire par A.R. du 10 mars 1981 (M.B. du 29 avril 1981).

1.2. Gasdistributie ⁽³⁾

Voor gasdistributieleidingen is deze plicht opgenomen in art. 51 van het KB van 28 juni 1971 betreffende de te nemen veiligheidsmaatregelen bij de oprichting en bij de exploitatie van installaties voor gasdistributie door middel van leidingen ⁽⁴⁾:

“Wanneer derden werken in de omgeving der gasleidingen en dienstleidingen uitvoeren, dan moeten zij, bij aangekend schrijven, de betrokken gasverdelers daarvan tenminste 48 uur van te voren kennis geven en de nodige maatregelen treffen teneinde de veiligheid en de goede staat der gasinstallaties te verzekeren. Deze verplichte kennisgeving mag door een bestendige overeenkomst vervangen worden.

De werken worden na overleg met de betrokken overheden en gasverdelers begomen.

Bescheiden met de verschillende tussenkomsten worden opgemaakt.”

In tegenstelling tot wat voor elektriciteitsleidingen is bepaald, hanteert het KB van 28 juni 1971 niet uitdrukkelijk de noties “raadpleging” en “lokalisatie”. Doch naast de kennisgeving zijn de raadpleging en de lokalisatie één van de nodige maatregelen die de aannemer moet nemen om de veiligheid en de goede staat van de gasinstallaties te verzekeren. Door lokalisatie kan een aannemer schade aan de gasinstallaties voorkomen.⁽⁵⁾ De rechtspraak bevestigt dat de aannemer ook bij werken in de omgeving van gasleidingen verplicht is tot lokalisatie.⁽⁶⁾

De inhoud van de lokalisatie- en raadplegingsverplichting waartoe de aannemer die werkt in de omgeving van ondergrondse leidingen gehouden is, werd verduidelijkt in de rechtspraak en rechtsleer.

2. Rechtspraak en rechtsleer

Overeenkomstig de rechtspraak moeten aannemers die werken uitvoeren in de nabijheid van ondergrondse leidingen alle hen ter beschikking staande middelen zoals de raadpleging en de lokalisatie, aanwenden om te vermijden dat er schade wordt veroorzaakt:

- De **raadpleging** bestaat in het verzamelen en verkrijgen van informatie omtrent de aanwezigheid en ligging van

⁽³⁾ Voor werken in de nabijheid van gasvervoerleidingen bepaalt het KB van 21 september 1988 (B.S., 8 oktober 1988) de voorschriften en verplichtingen inzake de raadplegings- en lokalisatieverplichting van de aannemer.

⁽⁴⁾ B.S., 15 september 1971.

⁽⁵⁾ L. DERIDDER en T. VERMEIR, Antwoord op de annotatie “Beschadiging van ondergrondse kabels en leidingen: raadplegingsplicht van de aannemer versus informatieplicht van de kabeleigenaar”, R.W., 1999-2000, nr. 28, 11 maart 2000, blz. 965.

⁽⁶⁾ Rechtbank van Koophandel Charleroi, 9 april 1998, IJVIS 23.

1.2. Distribution de gaz ⁽³⁾

En ce qui concerne les canalisations de distribution de gaz, ce devoir est repris à l'article 51 de l'A.R. du 28 juin 1971 déterminant les mesures de sécurité à prendre lors de l'établissement et de l'exploitation des installations de distribution de gaz par canalisations ⁽⁴⁾:

“Lorsque des travaux sont envisagés à proximité des canalisations et branchements de gaz par des tiers, ceux-ci doivent en informer, par lettre recommandée à la poste, les distributeurs de gaz intéressés, au moins quarante-huit heures d'avance et prendre les mesures nécessaires en vue de garantir la sécurité et la bonne conservation des installations de gaz. Cette information peut être remplacée par un accord permanent.

Les travaux sont commencés de commun accord avec les autorités et les distributeurs de gaz intéressés.

Des documents sont tenus, signalant les diverses interventions.”

Contrairement à ce qui est stipulé pour les conduites électriques, l'A.R. du 28 juin 1971 ne mentionne pas expressément les notions de “consultation” et de “localisation”. Mais –outre l'information– la consultation et la localisation constituent une des nécessaires mesures que l'entrepreneur doit prendre en vue d'assurer la sécurité et le bon état des installations de gaz. La localisation permet en effet à l'entrepreneur d'éviter d'endommager des installations de gaz.⁽⁵⁾

La jurisprudence confirme l'obligation de localisation pour l'entrepreneur, également lors de travaux réalisés à proximité de canalisations de gaz.⁽⁶⁾

Le contenu de l'obligation de localisation et de consultation imposée à l'entrepreneur qui effectue des travaux à proximité de conduites souterraines est précisée dans la doctrine et la jurisprudence.

2. Doctrine et jurisprudence

Conformément à la jurisprudence, les entrepreneurs qui exécutent des travaux à proximité de canalisations souterraines doivent mettre en œuvre tous les moyens dont ils disposent afin de prévenir les dommages, tels que la consultation et la localisation:

- La **consultation** consiste à rassembler et obtenir les informations relatives à la présence et à l'emplacement

⁽³⁾ Pour l'exécution de travaux à proximité d'installations de transport de produits gazeux et autres par canalisations, l'AR du 21 septembre 1988 (M.B. du 8 octobre 1988) établit les prescriptions et obligations de consultations et d'information à respecter par l'entrepreneur.

⁽⁴⁾ M.B. du 15 septembre 1971.

⁽⁵⁾ L. DERIDDER et T. VERMEIR, réponse à l'annotation “Beschadiging van ondergrondse kabels en leidingen: raadplegingsplicht van de aannemer versus informatieplicht van de kabeleigenaar”, R.W., 1999-2000, n° 28, 11 mars 2000, p. 965.

⁽⁶⁾ Tribunal de Commerce Charleroi, 9 avril 1998, IJVIS 23.

de leidingen. Het verkrijgen van plans is één van de wijzen om deze informatie te bekomen. Het louter opvragen van de plans is dus onvoldoende.⁽⁷⁾ Het Hof van Cassatie bevestigde dat een eenvoudige kennisname van een plan, waarop een kabel niet was aangeduid, de aannemer in geen geval bevrijdt van zijn verplichting de kabel te lokaliseren alvorens aan de werken te beginnen.⁽⁸⁾

De lokaliserings- en raadplegingsverplichting zijn ook opgenomen in de *"Praktische leidraad ter voorkoming van schade aan ondergrondse installaties tijdens in hun nabijheid uitgevoerde werken"*.⁽⁹⁾

Werd overeengekomen:

"Eén van de grondgedachten van deze leidraad is: indien het de taak van de aannemer is om de ligging van de ondergrondse installaties in de betreffende zone der werken vast te stellen, dan dient hij daartoe over inlichtingen te beschikken die hem door de opdrachtgevers, de ontwerpers alsmede door de vergunningshouders medegedeeld kunnen worden.

De vergunningshouders beschikken met betrekking tot hun installaties over gegevens die dienstig zijn voor hun eigen uitbating en die derhalve niet de nauwkeurigheid kunnen bezitten die vereist is voor derden om werken nabij installaties uit te voeren, gelet op de daarbij gebruikte middelen. De aannemer heeft dan tot plicht die inlichtingen aan te vullen en na te zien ten einde over betrouwbare gegevens te beschikken aangaande de juiste ligging van de installaties." (punt 1.1.2.)

"De plaatsbepaling van de ondergrondse installaties van de vergunningshouders heeft tot doel het de aannemer mogelijk te maken de installaties te situeren met de juistheid en nauwkeurigheid die vereist zijn, gelet op de middelen die hij voornemens is in te zetten binnen het kader van zijn werken en aldus de risico's van beschadiging van die installaties te beperken." (punt 2.3.3.1.1.)

- Een louter intellectuele **lokalisatie** volstaat niet. De raadpleging van een plan moet worden aangevuld met een effectieve lokalisatie van de ondergrondse installaties door middel van peilingen.⁽¹⁰⁾ De lokalisatieverplichting is algemeen en beperkt zich niet tot de gevallen waarin de medegedeelde plans onduidelijk

des canalisations. L'obtention des plans en est une des manières. Le simple fait de demander les plans est donc insuffisant.⁽⁷⁾ La Cour de Cassation a confirmé qu'une simple prise de connaissance d'un plan, sur lequel la présence d'un câble n'était pas mentionnée, ne libère en aucun cas l'entrepreneur de son obligation de localiser le câble avant d'entamer les travaux.⁽⁸⁾

L'obligation de localisation et de consultation est également reprise dans le *"Code de bonne pratique pour la prévention des dégâts aux installations souterraines à l'occasion de travaux effectués à proximité de celles-ci"*.⁽⁹⁾

Il a été convenu ce qui suit:

"L'une des idées directrices du présent Code est que s'il appartient à l'entrepreneur de localiser les installations souterraines dans la zone des travaux concernée, il doit pouvoir disposer, à cette fin, d'informations que les maîtres d'ouvrage, les auteurs de projet ainsi que les concessionnaires sont en mesure de lui communiquer. Les informations relatives aux installations dont les concessionnaires disposent servent cependant, en principe, à leur propre exploitation. Elles peuvent, de ce fait, ne pas présenter la précision requise pour l'exécution de travaux effectués par des tiers à proximité de ces installations, compte tenu des moyens mis en oeuvre. Dès lors, il appartient à l'entrepreneur de compléter et de vérifier ces informations afin de disposer de bases sûres quant à la position exacte des installations." (Point 1.1.2.)

"La localisation des installations souterraines des concessionnaires a pour objectif de permettre à l'entrepreneur de situer les installations avec l'exactitude et la précision que requièrent les moyens d'exécution qu'il compte mettre en oeuvre dans le cadre de ses travaux et ainsi de limiter les risques de détérioration de ces installations." (Point 2.3.3.1.1.)

- Une **localisation** purement intellectuelle n'est pas suffisante. La consultation d'un plan doit être complétée par une localisation effective des installations souterraines au moyen de sondages.⁽¹⁰⁾ L'obligation de localisation est générale et n'est donc pas limitée aux cas dans lesquels les plans communiqués sont imprécis et

⁽⁷⁾ Cass. 1 maart 1985, Pasicrisie Belge juli-augustus 1985, n° 395, blz. 806.

⁽⁸⁾ Cass. 26 november 1985, J.T. 1987, blz. 408-409.

⁽⁹⁾ Voor de technische fiche i.v.m. deze overeenkomst van 1/1/1985 verwijzen we naar IUVIS 6, blz. 268.

⁽¹⁰⁾ Vrederecht Tubize, 22 september 1998, IUVIS 23; Hof van Beroep Bergen, 24 november 1997, IUVIS 18, blz. 891; Rechtbank van Koophandel Namen, 4 mei 1993, IUVIS 13, blz. 645; Hof van Beroep Luik, 1 oktober 1991, J.T. 1992, blz. 100; Vrederecht Zottegem, 13 juli 1995, T. Aanm. 1997, blz. 48.

⁽⁷⁾ Cass. 1er mars 1985, Pasicrisie Belge, juillet-août 1985, n° 395, p. 806.

⁽⁸⁾ Cass. 26 novembre 1985, J.T. 1987, p. 408-409.

⁽⁹⁾ Au sujet de la fiche technique relative à cette convention du 1/1/1985 nous renvoyons à IUVIS 6, p. 268.

⁽¹⁰⁾ Justice de Paix Tubize, 22 septembre 1998, IUVIS 23; Cour d'Appel Mons, 24 novembre 1997, IUVIS 18, p. 891; Tribunal de Commerce Namur, 4 mai 1993, IUVIS 13, p. 645; Cour d'Appel Liège, 1er octobre 1991, J.T. 1992, p. 100; Justice de Paix Zottegem, 13 juillet 1995, T. Aanm. 1997, p. 48.

zijn en voorzien zijn van een voorbehoud.⁽¹¹⁾ Zelfs wanneer de plans door de verdeler niet werden meegedeeld onder voorbehoud waardoor een aannemer er kon van uitgaan dat de gegevens precies en volledig waren, is de aannemer niet ontslaan van zijn algemene zorgvuldigheidsplicht.

- In voorkomend geval zal de effectieve lokalisatie noodzakelijkerwijze moeten worden aangevuld door **overleg** met de eigenaar van de kabel.⁽¹²⁾ Ook door het hoogste rechtscollege werd dit bevestigd.⁽¹³⁾ De 'Praktische leidraad' omschrijft dit overleg als volgt:

"Ingeval de aannemer bij het peilen afwijkingen ten opzichte van de ontvangen inlichtingen vaststelt, zoals bijvoorbeeld:

- *een op de tekening aangeduide leiding is niet aanwezig;*
- *er is een leiding aanwezig die niet is aangeduid op de tekening;*
- *er is een systematische afwijking ten opzichte van de tekening of een ongerijmdheid op deze laatste, dan verwittigt hij de bouwbeer en de betrokken vergunninghouders om de invloed vast te stellen die deze afwijkingen zouden kunnen hebben op het vervolg van de werken van de opdracht.*

Bij overheidsopdrachten gebeurt dit in toepassing van art. 16 van de Algemene Aannemingsvoorwaarden van de overheidsopdrachten van werken, leveringen en diensten (M.B. van 10/8/77)." (punt 2.3.3.3.)

Terecht merken L. Deridder en T. Vermeir op dat dit overleg niets afdoet aan een eventuele lokalisatieverplichting.⁽¹⁴⁾ Indien nodig moet de lokalisatie gecumuleerd worden met het overleg, wil de aannemer zich gedragen als een zorgvuldig persoon.

- Bij zijn beoordeling over de nakoming van de algemene zorgvuldigheidsplicht van de aannemer houdt de rechter tevens rekening met de **omgevingselementen**.

Zo kan in de omgeving van een betonnen koker verwacht worden dat een kabel zal afwijken van zijn normaal tracé.⁽¹⁵⁾ Het feit dat een hoogspanningskabel onzichtbaar is en niet voorkomt op het plan bevrijdt de aannemer niet van zijn aansprakelijkheid omdat hij uit de omgevingselementen (werken in nabijheid van

accompagnés d'une réserve.⁽¹¹⁾ Même lorsque les plans ne sont pas communiqués sous réserve par le distributeur, et que l'entrepreneur peut donc déduire que les données sont précises et complètes, ce dernier n'est pas pour autant exempté de son devoir général de prudence.

- Le cas échéant, la localisation effective devra nécessairement être complétée par une **concertation** avec le propriétaire du câble.⁽¹²⁾ Ceci est également confirmé par la plus haute juridiction.⁽¹³⁾ Le "Code de bonne pratique" décrit cette concertation comme suit:

"Si, au cours de travaux de localisation, l'entrepreneur constate des discordances par rapport aux renseignements reçus comme par exemple:

- *l'absence d'une conduite indiquée aux plans;*
 - *la présence d'une conduite qui n'est pas reprise aux plans;*
 - *une déviation systématique par rapport aux plans ou une anomalie dans ceux-ci,*
- il avertit le maître de l'ouvrage et le concessionnaire intéressé pour déterminer l'influence que ces discordances pourraient avoir sur la poursuite des travaux de l'entreprise.*

Dans le cas des marchés publics ceci se fait en application de l'art. 16 de l'Arrêté Ministériel du 10.08.1977 constituant le Cahier Général des charges des marchés publics de travaux, de fournitures et de services. (M.B. du 10.08.1977)" (Point 2.3.3.3.)

L. Deridder et T. Vermeir remarquent à juste titre que cette concertation n'atténue en rien une éventuelle obligation de localisation.⁽¹⁴⁾ Si nécessaire, et si l'entrepreneur veut se conduire comme une personne prudente, la localisation doit être cumulée avec la concertation.

- Le juge prend également en compte les **facteurs environnants** lors de son évaluation du respect du devoir général de prudence de l'entrepreneur.

Ainsi on peut s'attendre qu'à proximité d'un tuyau en béton le câble dévie de son tracé normal.⁽¹⁵⁾ Le fait qu'un câble de haute tension ne soit pas visible et qu'il n'apparaisse pas sur le plan ne libère pas l'entrepreneur de sa responsabilité puisqu'il pourrait déduire des facteurs environnants (travaux à proximité d'un bâtiment indus-

⁽¹¹⁾ Hof van Beroep te Brussel, 3 mei 1995, IUVIS 9, blz. 429.

⁽¹²⁾ Hof van Beroep te Bergen, 20 september 1999, IUVIS 23.

⁽¹³⁾ Cass. 1 maart 1985, Pasicrisie Belge, juli-augustus 1985, n° 395, blz. 806.

⁽¹⁴⁾ L. DERIDDER en T. VERMEIR, *Leidings voor nutsvoorzieningen, Die Keure*, 2000, blz. 211, nr. 280.

⁽¹⁵⁾ Rechtbank van Eerste Aanklag Leuven, 21 september 1995, IUVIS 13, blz. 650; Hof van Beroep Brussel, 16 mei 1997, IUVIS 23.

⁽¹¹⁾ Cour d'Appel Bruxelles, 3 mai 1995, IUVIS 9, p. 429.

⁽¹²⁾ Cour d'Appel Mons, 20 septembre 1999, IUVIS 23.

⁽¹³⁾ Cass. 1er mars 1985, Pasicrisie Belge, juillet-août 1985, n° 395, p. 806.

⁽¹⁴⁾ L. DERIDDER et T. VERMEIR, *"Leidings voor nutsvoorzieningen"*, Die Keure 2000, p. 211, n° 280.

⁽¹⁵⁾ Tribunal de Première Instance Louvain, 21 septembre 1995, IUVIS 13, p. 650; Cour d'Appel Bruxelles, 16 mai 1997, IUVIS 23.

industriegebouw waarin hoogspanningscabine aanwezig is) kan afleiden dat in zijn werkzone een hoogspanningskabel ligt.⁽¹⁶⁾

In het algemeen moet een aannemer om aan de wettelijke bepalingen (art. 192 A.R.E.I. en art. 51 KB 28 juni 1971) en dus aan de algemene zorgvuldigheidsnorm te voldoen alle middelen gebruiken om de juiste ligging van een kabel te achterhalen zodat bij werken geen schade wordt veroorzaakt. Die middelen zijn ondermeer de raadpleging, lokalisatie, overleg, observatie van de omgeving... Het is uiteraard aan de rechter soeverein te oordelen of adequate en voldoende middelen werden ingezet door de aannemer.

Slechts uitzonderlijk heeft de gevestigde rechtspraak de onoverwinnelijke dwaling die de aannemer inroept, aanvaard en de aansprakelijkheid van de kabeleigenaar weerhouden. Indien blijkt dat de aannemer op geen enkele wijze (via plans, omgevingselementen, ...) kan vermoeden dat er zich in de buurt van zijn werken leidingen bevonden⁽¹⁷⁾ en hij aldus niet tekort schoot aan zijn lokalisatieplicht, dan wordt de leidingeigenaar aansprakelijk gesteld op voorwaarde dat de door hem medegedeelde gegevens manifest foutief waren omdat zij aan de aannemer totaal niet het bestaan lieten vermoeden van een leiding op de plaats van de werken.

De volledige of gedeeltelijke aansprakelijkheid van de aannemer kan tevens afhankelijk zijn van de graad van afwijking van de werkelijke ligging van de leidingen tegenover de ligging op plan.⁽¹⁸⁾

Deel 2: Informatieverplichting van de verdeler

Naast bovenstaande verplichtingen van de aannemer helpt de verdeler mee schade bij werken in de nabijheid van ondergrondse leidingen te voorkomen door de aannemers te informeren. Deze informatie wordt hoofdzakelijk door de mededeling van plans doorgegeven.

1. Wettelijk kader

1.1. Elektriciteit

De eigenaars van elektriciteitsleidingen zijn bij wet niet verplicht plans op te stellen of bij te houden. In verband

triel équipé d'une cabine à haute tension) qu'un câble de haute tension se trouve dans la zone où il effectue ses travaux.⁽¹⁶⁾

Pour répondre aux prescriptions légales (art. 192 R.G.I.E. et art. 51 A.R. du 28 juin 1971) et donc au devoir général de prudence, un entrepreneur est tenu, en règle générale, d'utiliser tous les moyens pour retrouver l'emplacement exact d'un câble afin d'éviter que des dommages ne soient causés au cours des travaux. Ces moyens sont entre autres la consultation, la localisation, la concertation, l'observation des environs... Il appartient de toute évidence au juge de se prononcer souverainement si l'entrepreneur a en l'occurrence mis en oeuvre les moyens adéquats et suffisants.

La jurisprudence établie n'a accepté que très exceptionnellement l'erreur invincible invoquée par l'entrepreneur et a retenu la responsabilité de celui-ci. La responsabilité du propriétaire de la canalisation ne peut être engagée que lorsqu'il appert que l'entrepreneur ne pouvait soupçonner d'aucune manière (plans, facteurs environnants, ...) que des canalisations se trouvaient à proximité de ses travaux⁽¹⁷⁾ et qu'il n'avait donc pas négligé son devoir de localisation, et encore, à condition que le propriétaire de la canalisation ait communiqué des données manifestement erronées, celles-ci ne laissant soupçonner d'aucune manière à l'entrepreneur l'existence d'une canalisation à l'emplacement des travaux.

La responsabilité entière ou partielle de l'entrepreneur peut par ailleurs dépendre du degré de déviance de l'emplacement réel des conduites par rapport à la localisation sur le plan.⁽¹⁸⁾

Deuxième partie: Devoir d'information du distributeur

Outre les obligations susmentionnées de l'entrepreneur, le distributeur concourt à prévenir les dommages lors de travaux à proximité de canalisations souterraines en fournissant des informations à l'entrepreneur. Ces informations sont transmises principalement par la communication de plans.

1. Cadre légal

1.1. Electricité

Les propriétaires de conduites électriques ne sont pas légalement tenus de dresser ou de conserver des plans.

⁽¹⁶⁾ *Vrederegerecht Willebroek*, 11 augustus 1995, *IUVIS* 13, blz. 673.

⁽¹⁷⁾ *Cass.* 26 oktober 1990, *R.W.* 1990-1991, nr. 29 - 16 maart 1991, blz. 993; *Rechtbank Eerste Aanleg te Brussel*, 21 maart 1996, *IUVIS* 13, blz. 660.

⁽¹⁸⁾ *Meer details: zie deel 2.*

⁽¹⁶⁾ *Justice de Paix Willebroek*, 11 août 1995, *IUVIS* 13, p. 673.

⁽¹⁷⁾ *Cass.* 26 octobre 1990, *R.W.* 1990-1991, n° 29 - 16 mars 1991, p. 993; *Tribunal de Première Instance Bruxelles*, 21 mars 1996, *IUVIS* 13, p. 660.

⁽¹⁸⁾ *Pour plus de détails, voir deuxième partie.*

met de plaatsaanduiding van ondergrondse kabels bepaalt artikel 188 van het A.R.E.I.:

"Art. 188 - Voorschriften

01 - Beginsel

De aanwezigheid van een kabel moet op zichtbare en duurzame wijze aangeduid worden. Daartoe moet een merkteken aan ieder uiteinde van de rechte stukken geplaatst worden.

02 - Kabelbundels

...

03 - Uitzonderingen

Indien het onmogelijk is een merkteken aan te brengen boven één of meer kabels, moet het geplaatst worden op een zo klein mogelijke afstand van de ligging van deze kabel of kabels.

...

Er is geen verplichting voor het aanduiden van de aanwezigheid van:

- de laagspanningsaansluitingen van abonnees;

- ...

Evenmin moet de aanwezigheid van kabels, geplaatst in een openbare weg, aangeduid worden, wanneer de overheid die deze openbare weg beheert zich uitdrukkelijk tegen het plaatsen van merktekens verzet gezien de bijzondere aard van de wegbedekking.

04 - Merktekens

...

05 - Plans

De eigenaar van een kabel moet te allen tijde de plans ter beschikking hebben of moet bij ontstentenis hiervan de nodige aanduidingen kunnen geven om de plaats ervan te bepalen. Binnen een termijn van 7 werkdagen, te rekenen vanaf de ontvangst van de aanvraag die hem terzake wordt toegestuurd moet bij deze inlichtingen verstrekken aan om het even wie gemachtigd is om werken uit te voeren in de nabijheid van de kabel."

1.2. Gasdistributie ⁽¹⁹⁾

In tegenstelling tot wat voor elektriciteitsleidingen is bepaald moeten eigenaars van gasdistributieleidingen wel plans opstellen en bijhouden. Deze verplichting is vervat in artikel 42 van het KB van 28 juni 1971:

⁽¹⁹⁾ Voor gasvervoerende leidingen is dezelfde verplichting opgenomen in art. 62 van het KB van 11 maart 1966 betreffende de te nemen veiligheidsmaatregelen bij de oprichting en bij de exploitatie van installaties voor gasvervoer (B.S., 16 maart 1966). De informatieverplichting van de eigenaars van gasvervoerende leidingen wordt tevens omschreven in het KB van 21 september 1988 (B.S., 8 oktober 1988).

En ce qui concerne la localisation des câbles souterrains, l'article 188 du R.G.I.E. stipule ce qui suit:

"Art. 188 - Prescriptions

01 - Principe

La présence d'un câble est signalée de manière visible et durable. A cet effet, un repère est placé à chacune des extrémités des alignements.

02 - Nappes de câbles

...

03 - Exceptions

S'il est impossible d'implanter un repère au-dessus de l'emplacement d'un ou plusieurs câbles, ce repère est implanté à une distance aussi réduite que possible du gisement du ou des câbles.

...

N'est pas obligatoirement signalée: la présence:

- des raccordements d'abonnés à basse tension;

- ...

N'est pas non plus signalée: la présence de câbles posés dans une voie publique lorsque l'autorité ayant la gestion de cette voie publique s'oppose formellement au placement de repères sur celle-ci à cause de la nature spéciale du revêtement de la voirie.

04 - Les repères

...

05 - Plans

Le propriétaire d'un câble est, en tout temps, à même de tenir à disposition les plans ou, à défaut, de donner les indications nécessaires pour localiser celui-ci. Il le fait dans un délai de sept jours ouvrables, à partir de la réception de la demande qui lui est adressée à cet effet, à quiconque est autorisé à exécuter les travaux dans le voisinage du câble."

1.2. Distribution de gaz ⁽¹⁹⁾

Contrairement à ce qui est stipulé pour les conduites électriques, les propriétaires de canalisations de distribution de gaz doivent quant à eux dresser et conserver des plans. Cette obligation est prescrite à l'article 42 de l'A.R. du 28 juin 1971:

⁽¹⁹⁾ Pour les installations de transport de gaz, la même obligation est reprise à l'art. 62 de l'AR du 11 mars 1966 relatif aux mesures de sécurité à prendre lors de l'établissement et de l'exploitation des installations de transport de gaz (M.B. du 16 mars 1966). Le devoir d'information des propriétaires des installations gazières est décrit dans l'AR du 21 septembre 1988 (M.B. du 8 octobre 1988).

- "a) De gasverdelers stelt de plannen op die met de uitgevoerde leidingen overeenkomen en houdt ze tijdens de duur van de exploitatie bij. Op deze plannen komen namelijk voor: het tracé, de ingravingsdiepte der leiding, de vaste van buiten en zichtbare punten ten opzichte waarvan de plaats der leiding bepaald is, de middel-lijn, de wanddikte en de materiaalsoort van de leiding en de aard van haar bekleding zo die bestaat.
- b) Wat betreft de leidingen welke in bedrijf waren voor het in werking treden van onderhavig besluit, worden op deze plannen het tracé en zoveel mogelijk de ingravingsdiepte en de kenmerken van de leiding aangebracht.
- c) De in a en b bedoelde plannen worden ter beschikking gehouden van de betrokken diensten.
- d) De gasverdelers stelt de nodige gegevens op om de dienstleidingen te kunnen weer vinden."

2. Rechtspraak en rechtsleer

In de praktijk is vooral de waarde van de plannen een belangrijk aspect voor de correcte interpretatie van de informatieplicht van de kabeleigenaars. Zowel de rechtspraak als de 'Praktische leidraad' kennen aan de plannen een relatieve waarde toe.

De 'Praktische leidraad' drukt dit uit als volgt: "De vergunninghouders beschikken met betrekking tot hun installaties over gegevens die dienstig zijn voor hun eigen uitbating en die derhalve niet de nauwkeurigheid kunnen bezitten die vereist is voor derden om werken nabij installaties uit te voeren, gelet op de daarbij gebruikte middelen. De aannemer heeft dan tot plicht de inlichtingen aan te vullen en na te zien teneinde over betrouwbare gegevens te beschikken aangaande de juiste ligging van de installaties." (20)

De gevestigde rechtspraak spreekt over de indicatieve waarde van de plannen. Het relatief karakter valt volgens sommige auteurs –o.i. terecht– af te leiden uit het feit dat de verkregen plannen slechts één element zijn in het geheel van de informatie waarover de aannemer beschikt.(21) De plannen zijn in hoofdzaak bedoeld voor intern gebruik van de nutsmaatschappijen. Voor de aannemer moet een plan slechts als hulpmiddel beschouwd worden: de aannemer mag niet verwachten dat het ter beschikking gestelde plan een exacte aanduiding geeft van de ligging van de kabels omdat de ligging van deze kabels door externe factoren niet bekend aan de elektriciteitsmaatschappij kan wijzigen.(22) Deze externe factoren

- "a) Le distributeur de gaz établit et tient à jour, pendant la durée de l'exploitation, des plans conformes aux canalisations exécutées. Sur ces plans figurent notamment le tracé, les cotes de profondeur d'enfouissement de la canalisation, les points fixes visibles à l'extérieur par rapport auxquels est repérée la canalisation, le diamètre, l'épaisseur et le type de matériau de la canalisation et la nature de son revêtement s'il en existe un.
- b) Pour les canalisations en service avant l'entrée en vigueur du présent arrêté, ces plans reprennent le tracé et, dans la mesure du possible les cotes de profondeur d'enfouissement de la canalisation et ses caractéristiques.
- c) Les plans visés aux a) et b) sont tenus à la disposition des services intéressés.
- d) Le distributeur établit les données permettant de repérer les branchements."

2. Doctrine et jurisprudence

Dans la pratique, la valeur des plans constitue un aspect important dans l'interprétation correcte du devoir d'information des propriétaires de câbles. Aussi bien la jurisprudence que le "Code de bonne pratique" accordent aux plans une valeur relative.

Le "Code de bonne pratique" stipule ce qui suit: "Les informations relatives aux installations dont les concessionnaires disposent servent cependant, en principe, à leur propre exploitation. Elles peuvent, de ce fait, ne pas présenter la précision requise pour l'exécution de travaux effectués par des tiers à proximité de ces installations, compte tenu des moyens mis en oeuvre. Dès lors, il appartient à l'entrepreneur de compléter et de vérifier ces informations afin de disposer de bases sûres quant à la position exacte des installations." (20)

La jurisprudence établie fait état de la valeur indicative des plans. Le caractère relatif peut être déduit –selon nous à juste titre– du fait que les plans obtenus ne constituent qu'un des éléments de l'ensemble des informations dont dispose l'entrepreneur.(21) Les plans sont principalement destinés à l'usage interne des entreprises d'utilité publique. Pour l'entrepreneur, le plan ne peut être considéré que comme une aide parmi d'autres: l'entrepreneur ne peut s'attendre à ce que le plan qui est mis à sa disposition lui donne une indication exacte de l'emplacement des câbles, du fait que l'emplacement de ces câbles, en raison de facteurs externes inconnus de la société d'électricité, peut être différente.(22) Ces facteurs

(20) Praktische leidraad ter voorkoming van schade aan ondergrondse installaties tijdens in hun nabijheid uitgevoerde werken, punt 1.1.2.

(21) I. DERIDDER en T. VERMEIR, *Leidingen voor nutsvoorzieningen*, o.c. blz. 215, nr. 283.

(22) *Rechtbank Eerste Aanleg te Turnhout, 3 maart 1997, IUVIS 18*, blz. 903.

(20) Code de bonne pratique pour la prévention des dégâts aux installations souterraines à l'occasion de travaux effectués à proximité de celles-ci, point 1.1.2.

(21) I. DERIDDER et T. VERMEIR, "Leidingen voor nutsvoorzieningen", o.c. p. 215, n° 283.

(22) *Tribunal de Première Instance Turnhout, 3 mars 1997, IUVIS 18*, p. 903.

kunnen zijn: natuurfenomenen, veelvuldige opeenvolgende interventies in eenzelfde weg door verschillende aannemers waarbij niet altijd aandacht wordt besteed om de leidingen terug in hun oorspronkelijke staat te plaatsen, ...

De relatieve waarde van een plan wordt door de rechtspraak eveneens aanvaard voor gasleidingen; dit ondanks de wettelijke verplichting voor gasdistributieleidingen om een volledig plan op te stellen en bij te houden. De rechtbank van koophandel van Charleroi stelt *"qu'en effet ces plans sont en général destinés à usage interne et que de nombreux facteurs peuvent entraîner une discordance entre les plans et la situation réelle"* (23)

De plans wijzen eerder op de aanwezigheid van de kabels dan op hun exacte ligging.(24) Vandaar dat het voor de kabeleigenaars onmogelijk is om plans mee te delen waarvan zij zonder voorbehoud de juistheid kunnen garanderen. Afwijkingen tussen de plans en de werkelijke ligging van de kabels, voorzover deze binnen redelijke perken blijven, zijn absoluut niet abnormaal en zijn voor de aannemer geen element van verrassing.(25)

Hieruit vloeit voort dat de verplichting van de kabeleigenaar tot informatieverstrekking op redelijke wijze moet worden geïnterpreteerd (26): hij moet geen volledig exhaustief ondergronds kadaster aanleggen. In dezelfde lijn ligt de aanvaarding door de rechtspraak van het voorbehoud dat gewoonlijk door de kabeleigenaar wordt gemaakt bij het verstrekken van de plans.(27)

Om schade te voorkomen bij werken in de nabijheid van ondergrondse leidingen is het evident dat het indicatief karakter van een plan zal moeten gecompenseerd worden door de lokalisatie van de aannemer. In geval van onnauwkeurige of onvolledige plans of plans die niet overeenstemmen met de werkelijke situatie zal de aannemer door verdere raadpleging of lokalisatie de juiste ligging moeten bepalen.(28)

Hoogstens wordt het feit dat een plan de ligging van een kabel niet exact weergeeft als een onzorgvuldigheid in hoofde van de verdeler aanzien. Deze fout staat evenwel niet in causaal verband tot het schadegeval, nu de aan-

externes peuvent être: des phénomènes naturels, une succession rapide d'interventions dans une même voirie par différents entrepreneurs, au cours desquelles il n'est pas toujours prêté attention à remettre les conduites en leur pristin état.

La valeur relative d'un plan est également acceptée par la jurisprudence dans le cas de canalisations de gaz; et ceci malgré l'obligation légale pour les sociétés de distribution de gaz de dresser et de conserver des plans complets. Le tribunal de commerce de Charleroi dispose *"qu'en effet des plans sont en général destinés à usage interne et que de nombreux facteurs peuvent entraîner une discordance entre les plans et la situation réelle"*.(23)

Les plans signalent plus la présence de câbles que leur emplacement exact.(24) Il en découle qu'il est impossible pour les propriétaires de câbles de communiquer des plans dont ils puissent sans réserve garantir l'exactitude. Des discordances entre les plans et l'emplacement réel des câbles, pour autant que celles-ci restent dans des limites raisonnables, ne sont absolument pas anormales et ne constituent pas un élément de surprise pour l'entrepreneur.(25)

Il découle donc de ce qui précède que l'obligation du propriétaire du câble de fournir des informations est raisonnablement sujet à interprétation (26): en effet, il n'est pas obligé de dresser un cadastre souterrain complètement exhaustif.

L'acceptation par la jurisprudence de la réserve habituellement faite par le propriétaire du câble lors de la communication des plans se situe dans cette même ligne.(27)

Il est évident que pour éviter des dommages lors de travaux exécutés à proximité de canalisations souterraines, le caractère indicatif d'un plan devra être compensé par une localisation de la part de l'entrepreneur. En cas de plans imprécis ou incomplets, ou de plans ne correspondant pas à la situation réelle, l'entrepreneur devra déterminer l'emplacement exact par une plus ample consultation ou localisation.(28)

Le fait qu'un plan ne précise pas l'emplacement exact d'un câble est tout au plus considéré comme une négligence du chef du distributeur. Cette faute n'implique toutefois pas l'existence d'un rapport causal avec le

(23) *Rechtbank van Koophandel te Charleroi*, 9 april 1998, IUVIS 23.

(24) A. VAN INNIS, "Dommages accidentels aux canalisations souterraines à l'occasion de travaux", J.T. 1984, nr. 5279 - 21 januari 1984, blz. 36; *Hof van Beroep te Antwerpen*, 23 september 1997, IUVIS 18, blz. 890.

(25) *In casu betref het een afwijking van 30 cm. Hof van Beroep te Gent*, 5 oktober 1995, R.W. 1997-1998, nr. 28 - 14 maart 1998, blz. 950.

(26) *Hof van Beroep te Luik*, 26 februari 1993, IUVIS 3, blz. 155.

(27) *Hof van Beroep te Brussel*, 16 mei 1997, IUVIS 23. *Overzicht van vroegere rechtspraak terzake*: zie A. VAN INNIS, o.c., blz. 35.

(28) *Vrodegerecht Philippeville*, 2 maart 1994, IUVIS 6, blz. 297.

(23) *Tribunal de Commerce Charleroi*, 9 avril 1998, IUVIS 23.

(24) A. VAN INNIS, *Dommages accidentels aux canalisations souterraines à l'occasion de travaux*, J.T. 1984, n° 5279 - 21 janvier 1984, p. 36; *Cour d'Appel Anvers*, 23 septembre 1997, IUVIS 18, p. 890.

(25) *Il s'agissait in casu d'une déviance de 30 cm. Cour d'Appel Gand*, 5 octobre 1995, R.W. 1997-1998, n° 28 du 14 mars 1998, p. 950.

(26) *Cour d'Appel Liège*, 26 février 1993, IUVIS 3, p. 155.

(27) *Cour d'Appel Bruxelles*, 16 mai 1997, IUVIS 23. *Aperçu de la jurisprudence antérieure à ce sujet*: voir A. VAN INNIS, o.c., p. 35.

(28) *Justice de Paix Philippeville*, 2 mars 1994, IUVIS 6, p. 297.

nemer precies de verplichting heeft om de exacte ligging van de kabel vooraf te lokaliseren en minstens de verdeler daaromtrent te raadplegen.⁽²⁹⁾

Uitzonderlijk weerhouden de rechtbanken een gedeeltelijke aansprakelijkheid van de kabeleigenaar, nl. in geval van een afwijking buiten de redelijke grenzen t.o.v. het plan. Aannemer en kabeleigenaar zijn beiden aansprakelijk, respectievelijk omwille van niet-naleving van de lokaliseringsverplichting en de onredelijke afwijking. De moeilijkheid zit hem uiteraard in de vraag welke afwijking niet meer binnen de redelijke grenzen valt. M.a.w. welke afwijking de aannemer onoverwinnelijk heeft doen dwalen en in causaal verband staat met de veroorzaakte schade.

De gevestigde rechtspraak beoordeelt de kwestie van de belangrijkheid van de afwijking van het plan in samenhang met de al dan niet nakoming door de aannemer van zijn lokaliseringsverplichting of meer algemeen zijn zorgvuldigheidsplicht. Zelfs wanneer een kabel 3 meter afwijkt van zijn ligging op plan, werd de kabeleigenaar niet aansprakelijk gesteld omdat de aannemer had nage laten effectief te lokaliseren.⁽³⁰⁾

Omdat de uitkomst geval per geval verschilt, rekening houdend met de concrete situatie (belangrijkheid van afwijking, lokalisatie, raadpleging, overleg, omgeving van werken, ...) kan o.i. geen standaard afbakeningscriterium worden vastgelegd.

Zich baserend op artikel 192.02.c. A.R.E.I. ⁽³¹⁾ stelt M. Neut ⁽³²⁾ voor de onmiddellijke nabijheid van de kabel te begrenzen tot 50 cm aan weerskanten van de kabel zoals aangeduid op plan. Enkel binnen de zone van 50 cm aan weerszijden van de kabel zou de aannemer effectief peilingen moeten doen. Omdat de leidingen zelf echter niet noodzakelijk rechtlijnig zijn en afwijkingen bijgevolg normaal zijn, is de veiligheidsmarge van 50 cm. uit het A.R.E.I. te klein.⁽³³⁾ De verwijzing naar de veiligheidsmarge als afbakeningscriterium kan dan ook niet gevolgd worden.

dommage, vu que l'entrepreneur est précisément tenu de localiser préalablement l'emplacement exact du câble et au minimum de consulter le distributeur à ce sujet.⁽²⁹⁾

Ce n'est qu'exceptionnellement que les tribunaux retiennent une responsabilité partielle de la part du propriétaire du câble, à savoir en cas d'écart hors de limites raisonnables par rapport au plan. L'entrepreneur et le propriétaire du câble sont tous deux responsables, respectivement pour ne pas avoir observé l'obligation de localisation et pour l'écart irraisonnable. La difficulté réside bien entendu dans la question de savoir quel écart tombe hors des limites raisonnables. En d'autres termes, quel écart a poussé l'entrepreneur à l'erreur invincible, tout en ayant un rapport causal avec le dommage encouru. La jurisprudence établie évalue la question de l'importance de l'écart du plan sur base de l'observation ou non par l'entrepreneur de son obligation de localisation ou, plus généralement, de son devoir de prudence. Ainsi, même lorsqu'un câble s'écarte de 3 mètres de son emplacement sur plan, le propriétaire du câble n'a pas été tenu responsable parce que l'entrepreneur avait effectivement négligé de localiser le câble en question.⁽³⁰⁾

Du fait que la décision diffère au cas par cas, compte tenu de la situation concrète (importance de l'écart, localisation, consultation, concertation, endroit des travaux, ...), nous estimons qu'il est impossible de déterminer un critère standard de délimitation.

Sur base de l'article 192.02.c du R.G.I.E. ⁽³¹⁾, M. Neut propose de délimiter la proximité immédiate du câble à 50 cm de part et d'autre du câble tel que mentionné sur plan. L'entrepreneur ne devrait effectivement procéder à des sondages que dans une zone de 50 cm de part et d'autre du câble. Vu que les conduites elles-mêmes ne sont toutefois pas nécessairement rectilignes et que des écarts sont par conséquent normaux, la marge de sécurité de 50 cm du R.G.I.E. est trop étroite.⁽³³⁾ Cette marge de sécurité ne peut donc servir de référence en tant que critère de délimitation.

⁽²⁹⁾ *Rechtbank van Koopbandel te Brugge*, 26 oktober 1993, IUVIS 6, blz. 286.

⁽³⁰⁾ *Rechtbank van Eerste Aanleg Mechelen*, 11 februari 1982, bulletin B.F.E. nr. 5d, blz. 7. Zie ook: Cass. 22 juni 1970, bulletin B.F.E. nr. 5, blz. 7 (afwijking van 2 m); *Rechtbank Eerste Aanleg te Turnhout*, 3 maart 1997, IUVIS 18, blz. 903 (afwijking van 1,60 m); *Hof van Beroep Brussel*, 16 mei 1997, IUVIS 23 (afwijking van 1,45 m).

⁽³¹⁾ *Bij werken in nabijheid van ondergrondse elektrische kabels mag de aannemer geen gebruik maken van machines of mechanisch gereedschap in een zone tussen twee verticale vlakken op een afstand van 50 cm aan weerszijden van de kabel*.

⁽³²⁾ M. NEUT, *Beschadiging van ondergrondse kabels en leidingen: raadplegingsplicht van de aannemer versus informatieplicht van de kabeleigenaar*, noot onder *Burgerlijke Rechtbank te Mechelen van 8 juni 1998*, o.c., blz. 51.

⁽³³⁾ Zie ook: Y. HANNEQUART, noot bij *Rechtbank Koopbandel Mons*, J.T. 1984, blz. 711. L. Deridder en T. Vermeir tonen aan de hand van een voorbeeld aan dat het demarcatiecriterium van 50 cm aan weerskanten niet kan gevolgd worden (zie: *Leidingen voor nutsvoorzieningen*, nr. 285).

⁽²⁹⁾ *Tribunal de Commerce Bruges*, 26 octobre 1993, IUVIS 6, p. 286.

⁽³⁰⁾ *Tribunal de Première Instance Malines*, 11 février 1982, bulletin F.P.E. n° 5 d, p. 7. Voir aussi: Cass. 22 juin 1970, bulletin F.P.E., n° 5, p. 7 (écart de 2 m); *Tribunal de Première Instance Turnhout*, 3 mars 1997, IUVIS 18, p. 903 (écart de 1,60 m); *Cour d'Appel Bruxelles*, 16 mai 1997, IUVIS 23 (déviance de 1,45 m).

⁽³¹⁾ *Lors de travaux à proximité de câbles électriques souterrains, l'entrepreneur ne peut utiliser de machines ou de matériel mécanique dans une zone entre deux plans verticaux à une distance de 50 cm de part et d'autre du câble*.

⁽³²⁾ M. Neut, "Beschadiging van ondergrondse kabels en leidingen: raadplegingsplicht van de aannemer versus informatieplicht van de kabeleigenaar", voir note *Tribunal Civil de Malines du 8 juin 1998*, o.c., p. 51.

⁽³³⁾ Voir aussi Y. HANNEQUART, note au sujet du *Tribunal de Commerce Mons*, J.T. 1984, p. 711. L. Deridder et T. Vermeir démontrent à partir d'un exemple que le critère de démarcation de 50 cm de part et d'autre ne peut être appliqué (voir: "Leidingen voor nutsvoorzieningen", n° 285).

Deel 3: Vonnis Rechtbank van Eerste Aanleg Mechelen van 8 juni 1998 in het licht van de gevestigde rechtspraak

Wat betreft de **lokalisatieverplichting** van de aannemer blijkt ondubbelzinnig uit het feitenrelaas dat op de werf in de Wilsonstraat geen sonderingen werden uitgevoerd om de gasdistributieleidingen op te sporen. Dit is een tekortkoming aan artikel 51 van het KB van 28 juni 1971.

Het niet ter sprake komen van deze werf op een coördinatievergadering waardoor geïntimeerde, volgens de rechter, minstens mocht veronderstellen dat het liggingsplan correct was, doet geen afbreuk aan deze tekortkoming. Een coördinatievergadering laat de aannemers toe de nutsmaatschappijen te raadplegen. Een zorgvuldig aannemer moet deze raadpleging echter cumuleren met de lokalisatie⁽³⁴⁾ (en eventueel met bijkomend overleg), wil hij alle hem ter beschikking staande middelen hebben uitgeput om schade aan ondergrondse leidingen te vermijden. Bijgevolg kan het stilzwijgen van een nutsmaatschappij op een coördinatievergadering niet rechtvaardigen dat de aannemer naliet peilingen te doen in de Wilsonstraat. Sommige auteurs menen dat het grootste bezwaar tegen de redenering van de rechtbank van eerste aanleg van Mechelen praktisch is. *“Wanneer het stilzwijgen van een nutsbedrijf tijdens een coördinatievergadering als een bevestiging van de juistheid van de plans wordt geïnterpreteerd, waarbij het nutsbedrijf afstand zou doen van zelfs kleinere afwijkingen, kan dit de medewerking van de nutsbedrijven bemoeilijken. Langs deze weg zou de aannemers een nuttig instrument ontgenomen worden op efficiënte wijze informatie te vergaren.”*⁽³⁵⁾

In strijd met de gevestigde rechtspraak⁽³⁶⁾ heeft de Rechtbank van Eerste Aanleg van Mechelen de aansprakelijkheid van een aannemer die geen peilingen doorvoerde en dus tekortgekomen is aan artikel 1382 BW, volledig uitgesloten. Ter vergelijking verwijzen we naar een uitspraak van het Hof van Beroep van Luik⁽³⁷⁾ waarin een aannemer (weliswaar gedeeltelijk) aansprakelijk werd gesteld omdat hij wel peilingen had doorgevoerd maar ermee gestopt was op een plaats waar sonderingen moeilijk doch niet onmogelijk werden.

Daardoor had hij de hoogspanningskabel waarvan de ligging afweek t.o.v. het plan niet effectief gelokaliseerd

⁽³⁴⁾ A. VAN INNIS, “Dommages accidentels aux canalisations souterraines à l’occasion de travaux”, J.T., 21 januari 1984, blz. 37.

⁽³⁵⁾ L. DERIDDER en T. VERMEIR, “Leidingen voor nutsvoorzieningen”, blz. 219, nr. 288.

⁽³⁶⁾ Zie voetnoten 10 en 17.

⁽³⁷⁾ Hof van Beroep te Luik, 26 februari 1993, JUVIS 3, blz. 155.

Troisième partie: Jugement du Tribunal de Première instance de Malines du 8 juin 1998 dans le contexte de la jurisprudence établie

En ce qui concerne l'**obligation de localisation** de l'entrepreneur, les faits démontrent clairement qu'aucun sondage n'a été réalisé sur le chantier de la Wilsonstraat en vue de détecter les canalisations de distribution de gaz, ce qui constitue un manquement à l'article 51 de l'A.R. du 28 juin 1971.

Le fait que ce chantier n'ait pas été évoqué lors d'une réunion de coordination et que le défendeur, suivant le juge, pouvait dès lors pour le moins supposer que le plan de situation était correct, n'atténue nullement la faute précitée. Une réunion de coordination permet aux entrepreneurs de consulter les sociétés d'utilité publique. Un entrepreneur vigilant doit néanmoins cumuler cette consultation avec une localisation⁽³⁴⁾ (et éventuellement une concertation complémentaire) s'il veut épuiser tous les moyens qui sont à sa disposition pour éviter de causer des dommages aux canalisations souterraines. Par conséquent, le silence d'une société d'utilité publique lors d'une réunion de coordination n'était pas une raison pour l'entrepreneur de ne pas procéder à des sondages dans la Wilsonstraat. Certains auteurs estiment que le reproche majeur à l'encontre du raisonnement du tribunal de Première Instance de Malines est d'ordre pratique. *“Si le silence d'une société d'utilité publique lors d'une réunion de coordination est interprété comme une confirmation de l'exactitude des plans, par laquelle la dite dénierait toute possibilité d'écarts, même minimes, ceci peut entraver la collaboration des sociétés d'utilité publique. Cette approche priverait les entrepreneurs d'un instrument utile pour collecter efficacement des informations.”*⁽³⁵⁾

Contrairement à la jurisprudence établie⁽³⁶⁾, le Tribunal de Première Instance de Malines a totalement exclu la responsabilité d'un entrepreneur qui n'avait pas réalisé de sondages et qui n'avait donc pas respecté l'article 1382 C.C. A titre de comparaison nous référons à un jugement de la Cour d'Appel de Liège⁽³⁷⁾ par lequel un entrepreneur a été jugé responsable (bien que partiellement) du fait qu'il avait bien effectué des sondages mais qu'il les avait arrêtés à un endroit où la réalisation de sondages était difficile sans toutefois être impossible.

De ce fait il n'avait pas effectivement localisé et donc avait endommagé un câble de haute tension dont

⁽³⁴⁾ A. VAN INNIS, “Dommages accidentels aux canalisations souterraines à l’occasion de travaux”, J.T., 21 janvier 1984, p. 37.

⁽³⁵⁾ L. DERIDDER et T. VERMEIR, “Leidingen voor nutsvoorzieningen”, p. 219, n° 288.

⁽³⁶⁾ Voir notes de bas de page 8 et 15.

⁽³⁷⁾ Cour d'Appel Liège, 26 février 1993, JUVIS 3, p. 155.

en bijgevolg schade toegebracht. Deze onzorgvuldigheid staat rechtstreeks in causaal verband met de schade, hetgeen minstens een gedeelde aansprakelijkheid rechtvaardigt.

Wat betreft de **informatieverplichting** van de kabeleigenaar constateren we in casu dat deze de liggingsplans heeft overgemaakt aan de betrokken aannemer. Of de plans werden overgemaakt onder voorbehoud blijft onduidelijk. Het vonnis zegt enkel "*dat niet wordt aangetoond dat geïntimeerde (aannemer) enig exoneratiebeding van appellante (kabeleigenaar) op de voorzichtigheidsnorm van art. 1382 BW zou hebben aanvaard.*" Dit doet er echter niet toe: de aannemer blijft gehouden aan art. 1382 BW, of het plan nu met of zonder voorbehoud werd overgemaakt.⁽³⁸⁾

Uitgaande van de indicatieve waarde van een plan en de redelijke interpretatie van de informatieverplichting van de kabeleigenaar –2 basisprincipes uit de gevestigde rechtspraak– kunnen we niet akkoord gaan met het vonnis van 8 juni 1998. De inhoud van een coördinatievergadering heeft o.i. geen invloed op de relatieve waarde van een plan. Een aannemer die verwacht dat de voorgelegde plans correct zijn omdat ze niet werden besproken op een coördinatievergadering, zonder dit effectief te controleren (peilingen), pleegt een inbreuk op art. 1382 BW. Andere omgevingselementen hadden trouwens kunnen bevestigen dat het plan niet correct was en dat peilingen des te meer noodzakelijk waren om de kabel effectief op te sporen. Het vonnis geeft echter geen details terzake.

Het vonnis van 8 juni 1998 wijkt tenslotte ook af van de gevestigde rechtspraak m.b.t. de belangrijkheid van de afwijking. In casu bedroeg de afwijking 2,5 meter. Rekening houdend met het feit dat de aannemer in casu nagelaten heeft peilingen te doen, is deze afwijking overeenkomstig de gevestigde rechtspraak niet voldoende om alleen de aansprakelijkheid van de leidingeigenaar te weerhouden.⁽³⁹⁾

Hoogstens zou voor zover de afwijking van het plan in causaal verband staat met de schade een gedeelde aansprakelijkheid kunnen bestaan, net zoals in het arrest van het Hof van Beroep van Luik van 26 februari 1993. Het Hof beschouwde de onzorgvuldige uitvoering van de lokalisatieplicht en de afwijking van het plan van 3,46 meter als gelijkaardige fouten die beide rechtstreeks in causaal verband stonden met de schade. Aannemer en kabeleigenaar deelden de aansprakelijkheid. Een onzorgvuldige uitvoering van de lokalisatieverplichting

l'emplacement différait de celui indiqué sur le plan. Ce manque de prudence a un rapport causal direct avec le dommage, ce qui justifie au minimum une responsabilité partagée.

En ce qui concerne l'**obligation d'information** dans le chef du propriétaire du câble, nous constatons en l'espèce que celui-ci avait communiqué les plans de situation à l'entrepreneur concerné. Il demeure incertain que les plans aient été transmis sous réserve. Le jugement stipule uniquement "*qu'il n'est pas démontré que le défendeur (entrepreneur) aurait accepté de l'appellant (propriétaire du câble) une quelconque condition d'exonération de la norme de prudence de l'art. 1382 C.C.*" Ceci n'a toutefois aucune influence: l'entrepreneur reste tenu par l'art. 1382 C.C., que le plan ait été communiqué avec ou sans réserve.⁽³⁸⁾

Partant de la valeur indicative d'un plan et de l'interprétation raisonnable de l'obligation d'information de la part du propriétaire du câble –2 principes de base de la jurisprudence établie– nous ne pouvons marquer notre accord avec le jugement du 8 juin 1998. La teneur d'une réunion de coordination n'a, selon nous, aucune influence sur la valeur relative d'un plan. Un entrepreneur qui s'attend à ce que les plans présentés soient corrects vu qu'ils n'ont pas été abordés lors d'une réunion de coordination, sans qu'il exerce un contrôle effectif (sondages), commet une infraction à l'art. 1382 C.C. D'autres facteurs environnants auraient en effet pu confirmer que le plan n'était pas correct et que des sondages étaient d'autant plus nécessaires pour détecter effectivement le câble. Le jugement ne donne toutefois pas de détails à ce sujet.

Enfin, le jugement du 8 juin 1998 déroge également à la jurisprudence établie au sujet de l'importance de l'écart. L'écart était in casu de 2,5 mètres. Tenant compte du fait qu'en l'espèce, l'entrepreneur n'a pas effectué de sondages, cet écart n'est pas suffisant conformément à la jurisprudence établie pour retenir la seule responsabilité du propriétaire du câble.⁽³⁹⁾

La responsabilité partagée ne pourrait tout au plus exister que pour autant que l'écart du plan ait un rapport causal avec le dommage, tout comme dans l'arrêt de la Cour d'Appel de Liège du 26 février 1993. La Cour a considéré l'exécution négligente du devoir de localisation et l'écart du plan de 3,46 mètres comme étant des fautes de même importance qui toutes deux avaient un rapport causal direct avec le dommage. Entrepreneur et propriétaire du câble ont partagé la responsabilité. Une exécution négligente de l'obligation de localisation (sondages

⁽³⁸⁾ Hof van Beroep te Bergen, 20 september 1999, IJVIS 23.

⁽³⁹⁾ Zie voetnoot 30.

⁽³⁸⁾ Cour d'Appel Mons, 20 septembre 1999, IJVIS 23.

⁽³⁹⁾ Voir note de bas de page 27

(door onvoldoende peilingen uit te voeren) is echter niet hetzelfde als de niet-naleving van deze verplichting. In dat opzicht zou de rechtbank van Eerste Aanleg van Mechelen ondanks een afwijking van 2,5 meter zelfs niet voor een gedeelde aansprakelijkheid hebben kunnen opteren. In de Wilsonstraat werden nl. helemaal geen peilingen gedaan.

Het aansprakelijk stellen van alleen de aannemer zou wel in overeenstemming geweest zijn met de gevestigde rechtspraak.

Nele Delforche
Bedrijfsjuriste

insuffisants) diffère toutefois du non-respect de cette obligation.

Partant de ce point de vue, le Tribunal de Première Instance de Malines n'aurait même pas pu opter pour une responsabilité partagée et ceci malgré un écart de 2,5 mètres. Strictement aucun sondage n'avait en effet été exécuté dans la Wilsonstraat.

La désignation de l'entrepreneur comme seul responsable aurait été conforme à la jurisprudence constante.

Nele Delforche
Juriste d'entreprise

RECHTSPRAAK JURISPRUDENCE

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE BRUGGE - 20 MEI 1996

Zetelend: dbr. Jocqué

Advocaten: mrs. Vanneste, Crivits, Persyn en Danneels

b.v.b.a. BAERT T/ c.v.b.a. IMEWO en c.v.b.a. IMEWO T/ n.v. ELECTRO VANWALLEGHEM

**Verhouding verdeler/verbruiker •
Verkeerde manipulatie • Schade bij
verbruiker • Fout • Exoneratiebeding •
Uitvoeringsagent • Buitencontractuele
aansprakelijkheid • Samenloop**

**Relation distributeur/abonné • Manipulation
erronée • Dommage à l'utilisateur •
Faute • Clause d'exonération de responsabilité • Agent d'exécution •
Responsabilité extra-contractuelle •
Concours**

De rechtsverhouding tussen de verdeler en de abonnee is van contractuele aard (). Dit belet niet dat in de bedongen voorwaarden wordt voorzien dat de verdeler eenzijdig wijzigingen kan aanbrengen in de leveringsvoorwaarden. Wanneer daarin is vermeld dat de verdeler aansprakelijk is voor onderbrekingen in zoverre de abonnee het bewijs levert van een fout, schade en het oorzakelijk verband, is deze fout niet bewezen door het enkel feit dat werken werden uitgevoerd door een aannemer. De verdeler mag er immers van uitgaan dat de aannemer correct te werk zal gaan.*

Verder kan de verdeler door de abonnee geen schadevergoeding worden gevorderd voor professionele goederen wanneer uitdrukkelijk is bedongen dat enkel schade aan goederen gebruikt voor privé-doeleinden wordt vergoed. Een contractuele band tussen de verdeler en een aannemer belet niet dat de abonnee van de verdeler schadevergoeding van deze aannemer vordert op extra-contractuele basis voor de schade die de abonnee lijdt ten gevolge van een verkeerde manipulatie van de aannemer aan het elektriciteitsnet van de verdeler.

() Zie noot na het vonnis.*

Le lien juridique entre le distributeur et l'abonné est de nature contractuelle(). Ceci n'empêche pas qu'il soit prévu dans les conditions du distributeur que ce dernier peut apporter unilatéralement des modifications à celles-ci. Lorsqu'il est mentionné dans celles-ci que le distributeur est responsable des interruptions pour autant que l'abonné établit l'existence d'une faute, d'un dommage, et de la relation de cause à effet entre eux, cette faute n'est pas prouvée par le simple fait que les travaux ont été exécutés par un entrepreneur. Le distributeur peut en effet s'attendre à ce que l'entrepreneur effectue le travail correctement.*

En outre, l'abonné ne peut pas réclamer de dommage au distributeur pour des biens utilisés à des fins professionnelles lorsqu'il est stipulé expressément que seul le dommage aux biens utilisés à des fins privées est indemnisé. Un lien contractuel entre le distributeur et un entrepreneur n'empêche pas l'abonné du distributeur de réclamer la réparation de son dommage sur base extra-contractuelle pour le dommage subi suite à une manipulation erronée par l'entrepreneur au réseau électrique du distributeur.

() Voir note après le jugement.*

“..."

Bijzonderste gegevens

Eiseres vordert vergoeding van verweerster wegens schade aan haar vee-stapel ingevolge het uitvallen van het verluchtingssysteem in haar stallingen. Dit laatste was volgens eiseres het gevolg van de foutieve uitvoering van werken aan het bovengronds laagspanningsnet.

In de inleidende dagvaarding verwijst eiseres naar art. 1146 e.v. B.W.

In besluiten, neergelegd op 2/10/1995, wordt gesteund op de art. 1382-1383 B.W. Tevens stelt zij een tussenvordering tegen de n.v. Electro Vanwalleghem op basis van dezelfde rechtsgrond.

In besluiten, neergelegd op 13/11/1995, stelt eiseres haar vordering in hoofdorde op contractuele basis en in subsidiaire orde op grond van de art. 1382-1383 B.W.

Eiseres doet in besluiten, neergelegd op 5/2/1996, getuigenaanbod wat betreft de door verweerster in tussenkomst begane fout en de hierdoor veroorzaakte schade.

Verweerster ging over tot dagvaarding in tussenkomst en vrijwaring van de n.v. Electro Vanwalleghem. De werken aan het bovengronds laagspanningsnet werden in opdracht van verweerster in tussenkomst tot vrijwaring gehouden.

De wijziging van de rechtsgrond door eiseres is volgens verweerster onontvankelijk.

Verweerster stelt verder dat de rechtsverhouding tussen haar en eiseres niet van contractuele maar van reglementaire aard zou zijn. Zij houdt voor dat ze zelf geen fout beging.

Verweerster in vrijwaring betwist dat de door haar uitgevoerde werken het uitvallen van het verluchtingssysteem zou veroorzaakt hebben.

Verder betwist zij eveneens de toepasselijkheid van het voorgelegde lastenboek.

Beoordeling

Eiseres heeft zich na het uitvallen van

het verluchtingssysteem gewend tot de klantendienst van verweerster.

Uit het verslag van R. Bisschop blijkt dat F. Hallaert zich ter plaatse begaf. Ingevolge deze tussenkomst werd “de draaizin terug in goede orde hersteld”. Bisschop nam contact met Vanwalleghem die de klant zou opbellen en alles zou regelen.

Verweerster liet op 12 september 1994 aan eiseres weten dat na onderzoek bleek dat de werken werden uitgevoerd door de firma Vanwalleghem en deze zelf diende in te staan voor vergoeding van alle eventuele schade.

Verweerster richtte zich tevens tot de firma Vanwalleghem. In de brief van 12 september 1994 werd gesteld: “... waar u volgens onze inlichtingen bij het koppelen van het bovengronds laagspanningsnet gemist heeft van draaizin”. De werken, die Vanwalleghem diende uit te voeren, bestonden uit het verplaatsen van palen naar aanleiding van wegeniswerken.

Op grond van deze briefwisseling en het verslag van R. Bisschop kan worden aangenomen dat de firma Vanwalleghem een fout beging bij het uitvoeren van de werken waardoor het verluchtingssysteem bij eiseres uitviel.

Verweerster heeft immers een onderzoek ingesteld en zelf de technische oorzaak (vergissing van draaizin bij het koppelen) vastgesteld en hersteld. Bovendien moet worden opgemerkt dat verweerster in tussenkomst reageerde op 14 september 1994 met de melding dat de verzekeringsmaatschappij op de hoogte werd gebracht “om deze zaak in goede orde af te handelen”. Verweerster betwistte aldus de inhoud van het schrijven in datum van 12 september 1994 niet. Zo dit schrijven foutieve informatie bevatte zou zij hietegen zeker geprotesteerd hebben.

Eiseres richt haar vordering vooreerst tegen verweerster en dit op contractuele basis. Terloops de procedure werd de vordering in subsidiaire orde gesteund op de art. 1382-1383 B.W.

De in ondergeschikte orde aangehaalde rechtsgrond kan geenszins leiden tot de onontvankelijkheid van de vordering. Deze vordering is immers gesteund op de feiten die in de dagvaar-

ding werden aangevoerd. In de inleidende dagvaarding stelt eiseres verweerster immers aansprakelijk voor de schade die ze leed ingevolge het uitvallen van verluchtingssysteem door een foutieve koppeling bij de werken die verweerster liet uitvoeren. Deze omschrijving laat zowel een vordering toe op contractuele basis als op quasi-delictuele basis.

Een contractspartij kan wegens een bij de uitvoering van de overeenkomst begane fout, slechts dan extra-contractueel aansprakelijk gesteld worden indien de haar ten laste gelegde fout een tekortkoming uitmaakt, niet aan de contractuele verbintenis, doch aan de algemene zorgvuldigheidsplicht en indien die fout andere dan aan de slechte uitvoering van de overeenkomst te wijten schade heeft veroorzaakt.

Waar de in casu gevorderde vergoeding betrekking heeft op schade ingevolge werken aan het elektriciteitsnet, situeert de betwisting zich onmiskenbaar binnen de contractuele verplichtingen van verweerster. Aldus dient de toepassing van de art. 1382-1383 B.W. te worden uitgesloten.

Ten onrechte houdt verweerster voor dat de rechtsverhouding tussen haar en eiseres niet van contractuele aard maar van reglementaire aard zou zijn. Het staat vast dat deze rechtsverhouding ontstaat door een akkoord tussen partijen waarbij de elektriciteitsmaatschappij er zich toe verbindt elektriciteit te leveren en de gebruiker zich engageert tot betaling van een vergoeding hiervoor.

Het feit dat de elektriciteitsmaatschappij moet instaan om aan een maatschappelijke onmisbare behoefte te voldoen, doet hieraan geen afbreuk. De leveringsplicht ontstaat immers pas op de plaats en het ogenblik dat terzake een akkoord met de gebruiker tot stand komt.

Eventuele wettelijke beperkingen van de contractsvrijheid tasten het wezen van de rechtsverhouding niet aan. Bij talloze contracten is de wetgever trouwens dwingend tussengekomen met een beperking van een wilsautonomie van de partijen tot gevolg.

Verder belet het contract tussen de

elektriciteitsmaatschappij en de consument geenszins dat in de bedongen voorwaarden wordt voorzien dat de maatschappij eenzijdig wijzigingen kan aanbrengen in leveringsvoorwaarden.

De vraag stelt zich of verweerster in de uitvoering van haar contractuele verbintenis een fout heeft begaan waardoor haar aansprakelijkheid betrokken is. Het "Reglement voor de aftakking, het ter beschikking stellen en het afnemen van elektriciteit in laagspanning" voorziet trouwens dat de verdeler aansprakelijk is voor onderbrekingen in zoverre de abonnee het bewijs levert van een fout, van schade en van het oorzakelijk verband.

Verweerster blijft in gebreke een dergelijke fout aan te tonen. Het was geenszins foutief vanwege verweerster om werken te laten uitvoeren door verweerster in tussenkomst en vrijwaring. Verweerster mocht ervan uitgaan dat verweerster in tussenkomst bij het verplaatsen van de palen correct te werk zou gaan.

Ten overvloede kan er verder nog worden op gewezen dat verweerster zich beroept op art. V 2c van het "Reglement voor de aftakking, het ter beschikking stellen en het afnemen van elektriciteit in laagspanning". Er wordt niet betwist dat dit reglement mede de contractuele rechtsverhouding van partijen beheerst en aldus deel uitmaakt van de contractvoorwaarden.

Art. V 2c dient aldus te worden beschouwd als een exoneratie-clausule voor wat betreft andere materiële schade dan degene die werd toegebracht aan goederen die voor privé-doeleinden worden gebruikt.

Geen enkele wettelijke bepaling verhindert partijen de schadevergoeding, die voortvloeit uit een contractuele fout, contractueel te regelen en aldus bepaalde schade uit te sluiten.

Het staat vast dat de door eiseres gevorderde vergoeding betrekking heeft op goederen (verluchtingssysteem en veestapel) die niet gebruikt werden voor privé-doeleinden.

De vordering is dan ook ongegrond voor zover gesteld lastens verweerster.

Eiseres stelt een tussenvordering lastens verweerster in tussenkomst en vrijwaring op grond van de art. 1382-1383 B.W.

Zoals hiervoor reeds werd aangenomen, staat het vast dat verweerster in tussenkomst en vrijwaring een fout beging bij de uitvoering van de werken waardoor het verluchtingssysteem van eiseres uitviel.

Het bestaan van een overeenkomst tussen verweerster en verweerster in tussenkomst staat de aanspraken van eiseres wegens een onrechtmatige daad tegen deze laatste, die een contractspartij is, niet in de weg.

De omstandigheid dat een gebrek aan voorzichtigheid ook een tekortkoming aan een contractuele verplichting oplevert, belet niet dat diegene die de fout heeft begaan, buitencontractueel aansprakelijk is voor de schade die aan een derde werd berokkend.

Het staat vast dat verweerster in tussenkomst bij het verplaatsen van de elektriciteitspalen onvoorzichtig is te werk gegaan. Bij deze verplaatsingen heeft verweerster in tussenkomst de elektriciteitsvoorziening op dermate onaandachtige en onvoorzichtige wijze gemanipuleerd dat hierdoor een panne ontstond en eiseres geen toevoyer meer kreeg.

De tussenvordering is dan ook gegrond.

Ten onrechte betwist verweerster in tussenkomst en vrijwaring dat het uitvallen van het verluchtingssysteem schade zou hebben veroorzaakt.

Van de beweerde herstelkosten van het verluchtingssysteem wordt enkel een bestek voorgelegd. Er ligt geen factuur en bewijs van effectieve betaling voor. Aldus kan worden aangenomen dat het verluchtingssysteem terug in werking kon worden gesteld zonder verdere kosten en een tussenkomst van de firma Luyckx uiteindelijk niet nodig was.

Er is verder geen reden om te twifelen aan de geloofwaardigheid van de door dierenarts Defoort gegeven uitleg. Er kan inderdaad worden aangenomen dat het uitvallen van het verluchtingssysteem in de stallen een weerslag heeft gehad op de luchtcirculatie binnen de stallen en de zich aldaar be-

vindende dieren hiervan nadelen hebben ondervonden. Volgens de dierenarts hebben de verluchtingsluiken de hele dag opengestaan. Hierdoor ontstaat uiteraard een ongecontroleerde luchtcirculatie in de stallen.

Dierenarts Defoort attesteerde verder dat er geen ademhalingsstoornissen bij de varkens waren voor het uitvallen van het systeem daar waar hij nadien voor deze stoornissen is dienen tussen te komen.

Ten onrechte stelt verweerster in tussenkomst dat verschillende oorzaken van de verkoudheid van de dieren werden opgegeven. De twee door de veearts opgestelde attesten zijn overeenstemmend. De brief van de makeelaar gaat uit van een terzake onbevoegde persoon en dateert trouwens van enkele maanden na de feiten. De inhoud van dit schrijven kan geen afbreuk doen aan de vaststellingen van de dierenarts. Eiseres legt verder het ophalingsbewijs voor 4 varkens door het vilbeluik voor. Het bewijs is gedateerd op 13 juni 1994, hetzij enkele dagen na de feiten, hetgeen de waarachtigheid ervan bevestigt.

De veearts geeft verder een gedetailleerde berekening van de winstderving. Evenwel is deze berekening van de winstderving slechts benaderend. Het staat niet vast dat zonder de hoestproblemen alle varkens zich normaal zouden ontwikkeld hebben. Verder kan niet worden aangenomen dat alle varkens in gelijke mate met hoestproblemen te maken zouden gehad hebben.

Verder doen er zich bij elke varkenskweek sterftegevallen voor.

In de gegeven omstandigheden kan de vergoeding voor winstderving (mindere vleesaanzet en sterfte) ex aequo et bono begroot worden op 30 000 BEF.

Eiseres is aldus lastens verweerster in tussenkomst en vrijwaring gerechtigd op: kosten dierenarts 1120 BEF (560 + 560), medicatie 21 875 BEF (5 000 + 16 875) en winstderving: 30 000 BEF, een totaal van 52 995 BEF.

OM DEZE REDENEN,

DE RECHTER,

Wijzende in eerste aanleg en op tegenspraak;

Alle meeromvattende besluiten verwerpend als ongegrond, niet terzake dienend en/of overbodig;

Verklaart de vordering van eiseres lastens verweerster ontvankelijk doch ongegrond.

Wijst dienvolgens de vordering af.

Verklaart de tussenvordering van eiseres lastens verweerster in tussenkomst en vrijwaring ontvankelijk en gegrond.

Veroordeelt verweerster in tussenkomst en vrijwaring om te betalen aan eiseres het bedrag van 52 995 BEF, te vermeerderen met de vergoedende intresten vanaf 10/06/1994, datum van het schadegeval, tot 01/10/1995, en de gerechtelijke intresten vanaf 02/10/1995.

Verklaart de vordering in tussenkomst en vrijwaring ontvankelijk doch zonder voorwerp.

Veroordeelt verweerster in tussenkomst en vrijwaring tot de kosten gevallen aan de zijde van eiseres behalve

de kosten van dagvaarding, en begroot deze op 6 000 bef rechtsplegingsvergoeding;

Veroordeelt verweerster in tussenkomst en vrijwaring tevens tot de kosten, gevallen aan de zijde van verweerster en begroot deze op de kosten van dagvaarding in tussenkomst en vrijwaring ten bedrage van 5 366 BEF.

Veroordeelt eiseres tot de kosten gevallen aan de zijde van verweerster behalve de kosten van dagvaarding in tussenkomst en vrijwaring en begroot deze op 6 000 bef rechtsplegingsvergoeding;

Zegt voor recht dat eiseres zelf de door haar voorgeschoten kosten van dagvaarding dient te dragen.

Verklaart onderhavig vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande elk rechtsmiddel en met uitsluiting van borgtocht.

Zegt dat er geen reden is tot toepassing van art. 1406 van het Ger. W.

..."

Noot

We verwijzen naar het rechtsleerartikel van dhr. G. Peeters voor wat betreft het aspect samenloop contractuele en extra-contractuele aansprakelijkheid. Tevens moet opgemerkt worden dat de kwalificatie van de rechtsverhouding tussen de verdeler en de abonnee zoals vervat in het vonnis ingaat tegen de heersende rechtspraak.

In dit verband verwijzen we naar een artikel van dhr. G. Peeters in *Iuvis* nr. 1 inzake het reglementaire karakter van de relatie verdeler-abonnee.

Note

Nous renvoyons à l'article de doctrine de M. G. Peeters pour ce qui concerne le concours de la responsabilité contractuelle et extra-contractuelle.

Il faut aussi remarquer que la qualification du lien juridique entre le distributeur et l'abonné comme décrite dans le jugement va l'encontre de la jurisprudence dominante.

A ce sujet nous renvoyons à un article de M. G. Peeters dans *Iuvis* n° 1 relatif au caractère réglementaire de la relation distributeur-abonné.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL - 16 MEI 1997

18de Kamer

Zetelend: mevr. Pauwels

Advocaten: mrs. Wierinckx, Swinnen en Driane

c.v. P.B.E. T/ b.v.b.a. CLAES

Beschadiging van ondergrondse elektriciteitskabel • Kabel nabij betonnen koker • Planafwijking: diepte • Geen onoverwinnelijke dwaling • Lokalisatieplicht • Voorbehoud op plan • Algemene voorzichtigheidsplicht • Veiligheidsruimte voor gebruik van mechanische werktuigen • Fout van verdeler • Geen oorzakelijk verband

Domage à un câble électrique souterrain • Câble à proximité d'une gaine en béton • Plan non conforme: profondeur • Absence d'erreur invincible • Obligation de localisation • Clause de réserve sur le plan • Obligation générale de prudence • Gabarit de sécurité pour l'utilisation d'engins mécaniques • Faute du distributeur • Absence de lien de causalité

De aannemer is aansprakelijk wanneer bij nalaat de kabel te lokaliseren. Een afwijkende diepteligging van de kabel, nl. 25 cm in plaats van 170 cm op de meegedeelde plans, maakt geen onoverwinnelijke dwaling uit nu de juiste ligging door het uitvoeren van peilingen kon gelokaliseerd worden, lokalisering die zich opdrong nu de kabel gelegen was in de nabijheid van een betonnen koker, zodat de aannemer zich aan een afwijking van het normaal tracé kon verwachten.

De aannemer kan er niet van uitgaan dat de op de plans aangegeven diepteligging correct is wanneer de verdeler in een begeleidend schrijven waarschuwt voor belangrijke wijzigingen en mogelijke afwijkingen.

De aannemer die met miskennen van de wettelijke voorschriften mechanische werktuigen hanteert in een veiligheidsruimte van 50 cm aan weerskanten van de kabel komt zijn algemene voorzichtigheidsplicht niet na.

Het feit dat de kabel niet op de minimale diepte van 60 cm ligt, staat niet in oorzakelijk verband tot de schade gezien de beschadigde kabel zich in de nabijheid van een betonnen koker bevond en de verdeler de aannemer erop attent maakte dat de kabels in de nabijheid van speciale inrichtingen aanzienlijke afwijkingen kunnen vertonen.

L'entrepreneur est responsable lorsqu'il néglige de localiser le câble. Un écart de profondeur du câble, à savoir 25 cm au lieu de 170 cm figurant sur les plans transmis, ne constitue pas une erreur invincible, alors que la situation exacte du câble pouvait être déterminée par l'exécution de sondages, localisation qui s'imposait vu que le câble était posé à proximité d'une gaine en béton; l'entrepreneur pouvait dès lors s'attendre à une déviation par rapport au tracé du plan.

L'entrepreneur ne peut soutenir que la situation de la profondeur indiquée sur les plans est correcte lorsque le distributeur l'a averti, par une lettre d'accompagnement, de l'existence de modifications importantes et de possibles déviations.

L'entrepreneur qui, en violation des prescriptions légales, utilise des engins mécaniques dans un gabarit de sécurité de 50 cm de part et d'autre du câble ne respecte pas son obligation générale de prudence.

Le fait que le câble ne se situe pas à une profondeur minimale de 60 cm ne constitue pas un lien de causalité avec le dommage étant donné que le câble endommagé se trouvait à proximité d'une gaine en béton et que le distributeur avait attiré l'attention de l'entrepreneur sur le fait que les câbles situés à proximité d'aménagements spéciaux pouvaient présenter des déviations importantes.

“... ”

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering van geïntimeerde betaling beoogt van 79.330 frank, te vermeerderen met vergoedende intresten vanaf 10 december 1992, met gerechtelijke intresten en met de kosten;

Overwegende dat deze vordering vergoeding beoogt van de schade aangericht aan de hoogspanningskabel, gelegen te Kersbeek-Miskom op de hoek van de Heirbaan en toebehorende aan geïntimeerde, naar aanleiding van grondwerken uitgevoerd door de aangestelden van appellante in opdracht van de gemeente Kortenaken;

Overwegende dat de eerste rechter de vordering ontvankelijk en gegrond verklaart en dienvolgens appellante veroordeelt tot betaling van 70 330 frank, te vermeerderen met vergoedende intresten vanaf 10 december 1992 tot 11 oktober 1993, vanaf die datum met gerechtelijke intresten en met de kosten;

Overwegende dat de eerste rechter, na

de feitelijke gegevens van de zaak uitvoerig en juist te hebben uiteengezet, relaas waarnaar het hof verwijst, appellante aansprakelijk acht voor de kabelbeschadiging, oordelend dat haar aangestelden nalieten de kabels te lokaliseren en dat de afwijkende diepteligging van de kabel, nl. op 25 cm in plaats van 170 cm geen onoverwinnelijke dwaling uitmaakte, nu de juiste ligging ervan door het uitvoeren van peilingen kon gelokaliseerd worden, lokalisering die zich opdrong nu de kabel gelegen was in de nabijheid van een betonnen koker, zodat zij zich aan een afwijking van het normale tracé kon verwachten;

Overwegende dat appellante, die concludeert tot de ongegrondheid van de vordering de eerste rechter ten grieve duidt haar aansprakelijkheid geacht te hebben voor de schade, terwijl de afwijkende ligging van de kabel een onoverwinnelijke dwaling uitmaakte in hoofde van haar aangestelden;

Overwegende dat geïntimeerde bij wijze van incidenteel hoger beroep betaling vordert van 79 330 frank in

plaats van de door de eerste rechter bij materiële vergissing toegekende 70 330 frank;

Overwegende dat de eerste rechter evenwel oordeelkundig, op grond van motieven, die het hof beaamt en hier als herhaald beschouwt, appellante aansprakelijk stelt voor de kabelbeschadiging;

Overwegende dat appellante weliswaar de plans opvroeg bij geïntimeerde, doch naliet de kabels via peilingen te lokaliseren, minstens hiervan het bewijs te leveren, terwijl zij zowel in toepassing van de wettelijke bepalingen, als ingevolge de interpretatierichtlijnen van geïntimeerde, opgenomen in haar schrijven van 30 november 1992, waarbij zij de opgevorderde plans in mededeling stuurde, gehouden was de ondergrondse kabels te lokaliseren;

Dat de werken uitgevoerd in de nabijheid van ondergrondse kabels inderdaad krachtens artikel 192.02 van het AREI slechts kunnen aangevat worden na lokalisatie van de kabels;

Dat artikel 2.3.3.1. en volgende van de "Praktische leidraad ter voorkoming van schade aan ondergrondse installaties tijdens in hun nabijheid uitgevoerde werken" eveneens voorafgaande peilingen opleggen;

Dat appellante daarenboven conform de interpretatierichtlijn nr. 3 gehouden is de kabels vooraf te lokaliseren;

Overwegende dat appellante tevergeefs voorhoudt dat in haren hoofde een onoverwinnelijke dwaling bestond, nu de ondergrondse kabel op de haar toegezonden plans gesitueerd werden op een diepte van 170 cm, terwijl zij in werkelijkheid slechts op een diepte van 25 cm gelegen waren en dat zij, gezien de aangegeven diepteligging geen peilingen diende uit te voeren nu zij in het kader van de door haar uit te voeren werken de grond slechts diende uit te graven tot op een diepte van 30 cm;

Overwegende dat appellante zich tevergeefs beroept op een onoverwinnelijke dwaling, nu zij dank zij de medegedeelde plans wist dat in de ondergrond van de plaats, waar zij werken diende uit te voeren, een ondergrondse kabel aanwezig was en nu zij door het uitvoeren van peilingen de juiste ligging van de kabel kon achterhalen;

Dat zij er evenmin kon van uitgaan dat de op de plans aangegeven diepteligging correct was gelet op de interpretatierichtlijnen van geïntimeerde opgenomen in voornoemd schrijven van 30 november 1992, waarin geïntimeerde appellante onder andere in richtlijn nr. 1 waarschuwt voor het feit dat de aanduidingen, die op de plans voorkomen, gegevens zijn die het mogelijk maken de zone af te bakenen waar de leidingen zich bevinden, in richtlijn 2 dat de leidingen niet noodzakelijk rechtlijnig zijn en afwijkingen kunnen vertonen, in richtlijn 3 dat de kabels in de nabijheid van bepaalde inrichtingen, zoals in casu een betonnen koker, aanzienlijke afwijkingen vertonen tot zelfs lussen, die vooraf moeten gelokaliseerd worden, en in richtlijn 5 dat de plannen maar een beperkte waarde in de tijd hebben, zodat de aannemer ge-

houden is bijkomende inlichtingen te vragen aan haar diensten;

Dat al deze richtlijnen waarschuwen voor belangrijke wijzigingen in de plaatselijke toestand sedert het opmaken van de plans en voor mogelijke afwijkingen in de ligging van de kabels ten opzichte van de op de plannen aangeduide gegevens;

Dat appellante derhalve gehouden was, vooraleer de werken uit te voeren, de ondergrondse kabels door peilingen te lokaliseren;

Dat appellante nalaat te bewijzen dat zij de verplichting tot lokalisering daadwerkelijk heeft nageleefd; dat zij integendeel met miskennis van de voorschriften van artikel 260 bis van het ARAB de werken onmiddellijk aanvatte door met een mechanisch werktuig te graven in de veiligheidsruimte van 50 cm aan weerskanten van de kabels, werkmethode waardoor appellante zijn voorzichtigheidsplicht niet is nagekomen;

Dat, gelet op het dwingend karakter van de verplichting tot het lokaliseren van de kabels, waarvan de veronderstelde aanwezigheid aan de aannemer werd medegedeeld, meer bepaald door middel van de hem overhandigde plans, de miskennis van deze verplichting de aansprakelijkheid van de aannemer met zich meebrengt;

Overwegende dat appellante eveneens tevergeefs aanvoert dat geïntimeerde zelf in overtreding was met de wettelijke reglementering ter zake, nu zij naliet haar kabels op een minimale diepte van 60 cm aan te leggen en naliet een bescherming aan te brengen boven de kabels;

Dat de beschadigde kabel zich in de nabijheid van een betonnen koker bevond; dat geïntimeerde appellante er in richtlijn nr. 3 op wees dat de kabel in de nabijheid van een dergelijke inrichting aanzienlijke afwijkingen kan vertonen;

Dat de afwezigheid van elke bescherming niet wordt aangetoond door ap-

pellante en niet tegensprekelijk werd vastgesteld, zoals blijkt uit de dossier-elementen, inzonderheid uit de minnelijke vaststelling dd. 11 december 1992;

Overwegende dat deskundige Appeltans, aangesteld in het kader van de BVVO, om de hiervoor uiteengezette redenen tevergeefs de aansprakelijkheid van geïntimeerde aanhoudt wegens de ondiepe ligging van de kabel en de onjuiste informatie die deze verstrekt had;

Dat bovendien het opleggen van het verbod om de uitgravingen tot op 30 cm diepte machinaal te verrichten, wat door deskundige Appeltans uit economische overwegingen als irrealistisch wordt beschouwd, niet betekent dat het fietspad in kwestie, waarbij slechts tot op 30 cm diepte moet gegraven worden, volledig met handwerktuigen zou moeten aangelegd worden; dat dit verbod slechts geldt in de nabijheid van de te lokaliseren kabel en niet voor het ganse fietspad;

Overwegende dat geïntimeerde gehouden is de schade aan de kabel te vergoeden;

Dat de herstellingskosten werden vastgesteld op 79 330 frank, doch door de eerste rechter bij materiële vergissing herleid tot 70 330 frank;

Overwegende dat appellante, die de berekening van de herstellingskosten niet betwist, evenwel stelt dat partijen overeenkwamen dat zij slechts gehouden was tot betaling van de helft ervan; dat zij ter zake verwijst naar het schrijven van 10 februari 1993 waarin geïntimeerde als minnelijke regeling, doch zonder afbreuk te doen aan de volledige aansprakelijkheid van appellante, voorstelde –omdat de kabellegger in 1973 niet expliciet gezegd had dat de kabel op de kwestieuze plaats bovenop de koker werd gelegd en dus van het normaal tracé afweek– dat appellante slechts 50 % van het schadebedrag diende te dragen;

Dat dit voorstel door geïntimeerde geformuleerd werd onder het uitdrukke-

lijk voorbehoud van alle rechten en zonder enige nadelige erkenenis;

Dat dit voorstel door appellante nooit aanvaard werd;

Dat geïntimeerde in de gegeven omstandigheden haar integrale rechten kon hernemen en betaling vorderen van de totaliteit der herstellingskosten;

Overwegende dat het principaal hoger beroep ongegrond en het incidenteel hoger beroep gegrond is;

OP DEZE REDENEN,

HET HOF,

Rechtdoende in toepassing van artikel 755 van het Gerechtelijk Wetboek;

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935 betreffende het gebruik der talen in gerechtszaken;

Ontvangt de hogere beroepen, doch verklaart alleen het incidenteel hoger beroep gegrond;

Bevestigt het bestreden vonnis, met dien verstande dat de hoofdsom waartoe de b.v.b.a. Claes veroordeeld werd 79 330 frank bedraagt in plaats van het door de eerste rechter toegekend bedrag van 70 330 frank;

Veroordeelt b.v.b.a. Claes in de kosten van het hoger beroep, vereffend op 17 750 frank voor appellante en op 8 200 frank voor geïntimeerde.

...”

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN - 26 MEI 1997

4de Kamer

Zetelend: dhr. Dirix

Advocaten: mr. Draye loco mr. Jans, mr. Vandoren loco mr. Van Doren

n.v. LAMBRECHTS T/ c.v. IVEKA

Wegeniswerken • Beschadiging van ondergrondse kabel • Manifestatie van de schade • Bewijs • Gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens

Travaux de voirie • Bris de câble souterrain • Apparition du dommage • Preuve • Présomptions graves, précises et concordantes

Het korte tijdsverloop tussen de werken en de kortsluiting, alsook de afwezigheid van enige aanwijzing van andere oorzaken van de kortsluiting vormen gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens dat de schade door de foutieve handelswijze van de aannemer werd veroorzaakt.

Le court laps de temps entre les travaux et le court-circuit ainsi que l'absence de toute indication d'autres causes du court-circuit, constituent des présomptions graves, précises et concordantes que le dommage a été causé par le comportement fautif de l'entrepreneur.

“...

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering uitging van geïntimeerde bij exploit dd. 17 november 1993 en gericht was tegen appellante strekkende tot de betaling van een geldsom ten belope van 110 322 fr. (in hoofdsom); dat dit bedrag strekt tot vergoeding van de schade aangericht bij de uitvoering van wegeniswerken te Ravels, Grote Baan (N12 Turnhout-Ravels) in de maand juni 1992 aan een ondergrondse kabel van geïntimeerde (art. 1382 e.v. B.W.);

Overwegende dat de eerste rechter deze vordering ontvankelijk en gegrond verklaarde; dat dienvolgens appellante werd veroordeeld om te betalen aan geïntimeerde de som van 110 322 fr. te verhogen met de interesten en de gerechtskosten;

Overwegende dat appellante de vernietiging nastreeft van het bestreden vonnis en concludeert tot de ongegrondheid van de vordering van geïntimeerde; dat wordt betoogd dat geen enkele fout kan worden verweten aan

appellante; dat uit het verslag van Ir. Claesen blijkt dat van de zijde van appellante en Pidpa de grootst mogelijke zorg werd besteed; dat verder het oorzakelijk verband wordt betwist;

Overwegende dat geïntimeerde concludeert tot de bevestiging van het bestreden vonnis;

Overwegende dat ter terechtzitting wordt bevestigd –zoals voor de eerste rechter– dat de omvang van de schade niet wordt betwist, maar dat de dis-

cussie zich toespitst op de aansprakelijkheid;

Overwegende dat appellante in opdracht van Pidpa wegeniswerken uitvoerde te Ravels, Grote Baan (N12 Turnhout-Ravels) in de maand juni 1992 voor de aanleg van een waterleiding; dat op 10 juli 1992 een storing wordt vastgesteld op een ondergrondse seinkabel ter hoogte van woning Grote Baan nr. 212; dat een P.V. van minnelijke vaststelling wordt opgemaakt op 10 juli 1992; dat hierin melding wordt gemaakt van een breuk en een perforatie van de kabel met waterindringing tot gevolg; dat verder een verslag van Ir. Claesen voorligt; dat deze deskundige wijst op de aansprakelijkheid van appellante;

Overwegende dat het bestreden vonnis dient bevestigd te worden en het Hof naar de motieven van de eerste rechter zover als nodig verwijst;

Overwegende dat inderdaad uit de voorliggende gegevens moet worden besloten dat de schade aan de kabel door appellante werd toegebracht; dat appellante op die plaats zowel manueel als machinaal graafwerken uitvoer-

de; dat de aard van de schade zoals omschreven in het P.V van 10 juli 1992 wijst op een beschadiging bij graafwerken; dat de schop van de graafmachine een breedte heeft van 0,5 m; dat dit ook bevestiging vindt in het verslag Claesen (o.m. p. 2: "een scherpe knik") en in de overgelegde foto; dat uit de kabel-ligplans blijkt dat de getroffen kabel het dichtst gelegen is bij het tracé van de waterleiding (verslag Claesen, p. 4);

Overwegende dat verder is komen vast te staan dat in het recente verleden geen graafwerken werden uitgevoerd op de plaats van het ongeval (verslag Claesen p. 4); dat het opmerken van de problemen in de loop van de maand juli en dus korte tijd na de werkzaamheden niet abnormaal is;

Overwegende dat om die reden de door Ir. Claesen louter als hypothese geopperde mogelijkheid dat de kabel reeds vroeger werd beschadigd en de gevolgen hiervan zich eerst later hebben veruitwendigd, niet als realistisch kan worden beschouwd;

Overwegende dat er derhalve een geheel van zwaarwichtige vermoedens voorliggen die erop wijzen dat de be-

schadiging van de kabel werd veroorzaakt door de uitvoering van de graafwerken door appellante;

Overwegende dat de door appellante in afspraak met haar opdrachtgever Pidpa gevolgde werkwijze, nl. om zo ver mogelijk naar de rooilijn van de woningen toe te werken (verslag Claesen, p. 4), niet verhindert dat de schade aan ondergrondse leidingen kan ontstaan; dat van de aannemer mag worden verwacht dat hij alle maatregelen treft om tot lokalisatie van de kabel over te gaan;

OM DIE REDENEN,

HET HOF,

rechtdoende op tegenspraak;

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935;

verklaart het hoger beroep ontvanke-lijk doch ongegrond;

bevestigt het bestreden vonnis;

..."

HOF VAN BEROEP TE GENT - 6 MAART 1998

9de Kamer

Zetelend: *bb. Thybergin, De Buck en Petitat*
Advocaten: *mrs. Bogaert, Crombez en Lagrou*

b.v.b.a. VINCKIER GERMAIN TRANSPORT T/ c.v. W.V.E.M. en STAD DIKSMUIDE

Beschadiging van ondergrondse elektriciteitskabel • Lokalisatieplicht • Vermoeden van aanwezigheid van kabel • Geen onoverwinnelijke dwaling • Algemene voorzichtigheidsplicht

De raadplegings- en lokalisatieverplichting vervat in de artikelen 260 bis ARAB en 190.02 AREI maakt geen onderscheid tussen openbaar en privaat terrein. Deze verplichtingen – die de voorzorgsverplichting uit hoofde van art. 1382 BW concretiseren – rusten niet op

Bris de câble électrique souterrain • Obligation de localisation • Présomption d'existence d'un câble • Absence d'erreur invincible • Obligation générale de prudence

Les obligations de consultation et de localisation prévues dans les articles 260 bis du RGPT et 192.02 du RGIE ne font pas de distinction entre terrain public et privé. Ces obligations, qui concrétisent l'obligation de prévoyance sur base de l'article 1382 du Code Civil, ne reposent

de opdrachtgever, maar wel op diegene die de werken uitvoert.

Wanneer de aannemer graafwerken uitvoert op enkele tientallen meters van een H.S.-cabine, kan hij zich niet beroepen op de onoverwinnelijke dwaling, nu hij weet had of diende te hebben van de aanwezigheid van deze cabine en er dienvolgens wel hoogspanningskabels aanwezig moesten zijn.

pas sur le maître d'ouvrage, mais sur celui qui exécute les travaux.

Lorsque des travaux de terrassement sont exécutés à quelques dizaines de mètres d'une cabine HT, l'entrepreneur ne peut invoquer l'erreur invincible alors qu'il connaissait ou devait connaître l'existence de cette cabine et, en conséquence, la présence possible de câbles haute tension.

“...

Het Hof heeft kennis genomen van het bestreden vonnis dd. 1 april 1992 van de Rechtbank van Koophandel te Veurne, waartegen de b.v.b.a. Transport Germain Vinckier dd. 24 augustus 1992, tijdig en op regelmatige wijze hoger beroep heeft ingesteld.

De door partijen overgelegde stukken en neergelegde conclusies werden ingezien.

Partijen verzochten het Hof toepassing te maken van de schriftelijke procedure overeenkomstig art. 755 Ger.W.

De oorspronkelijke vordering van de c.v. W.V.E.M. strekt ertoe de b.v.b.a. Transport Germain Vinckier te horen veroordelen in betaling van de schade toegebracht aan een MS-elektriciteitskabel, begroot op 104 370 fr., meer de vergoedende intresten vanaf 13 oktober 1987, de gerechtelijke intresten en de kosten.

Deze vordering werd door de eerste rechter ingewilligd t.a.v. Vinckier.

Deze laatste plaatste op de openbare begraafplaats te Esen, deelgemeente van de Stad Diksmuide, grafkelders. Naar aanleiding van deze werken werd met een hydraulische kraan een MS-elektriciteitskabel, eigendom van de W.V.E.M., beschadigd.

Vinckier betwist haar aansprakelijkheid.

Zij voert aan dat zij werken uitvoerde op een privaat terrein en dat derhalve de bepalingen van art. 260 bis ARAB en 192.02 AREI niet zouden gelden.

Vinckier meent daarentegen dat de verplichtingen opgelegd in voormelde bepalingen op de bouwheer i.e. op de Stad Diksmuide, zouden rusten.

Anderzijds voert Vinckier aan dat zij handelde onder toezicht en gezag van de Stad Diksmuide.

Vinckier meent daarenboven dat de W.V.E.M. zelf nalatig was doordat enerzijds haar rechtsvoorgangers leidingen zouden hebben geplaatst zonder toelating en omdat zij zelf of haar rechtsvoorgangers anderzijds art. 233 ARAB zouden hebben miskend omdat zij geen herkenningstekens van de ligging van de kabels hebben aangebracht.

Omtrent de initiële hoofdvordering.

Artikel 260 bis ARAB en artikel 192.02 AREI maken geen onderscheid tussen openbaar of privaat terrein.

Een begraafplaats dient uit haar aard tot algemeen nut. Een kerkhof is derhalve niet vatbaar voor private verkrijging. Tenslotte worden enkel private grondconcessies toegestaan.

Bedoelde begraafplaats behoort derhalve tot het openbaar domein, zodat Vinckier niet kan gevolgd worden in haar redenering omtrent de beweerde ondervragings- of kenningsgevingsplicht in hoofde van de opdrachtgever.

Het is daarenboven op de uitvoerder van de omschreven werken dat de ondervragings- of kenningsgevingsplicht ten aanzien van de eigenaar van de kabel rust (Gent, 2 juni 1995, IUVIS, 1997, 635; Luik, 7 november 1991, IUVIS, 1993, 21 met noot; Kh. Brussel, 20 november 1990, IUVIS, 1994, 275).

Vinckier betwist niet de liggingsplannen niet te hebben opgevraagd. Zij betwist evenmin geen peilingen te hebben uitgevoerd.

Uit stuk 1, foto 2 van Vinckier blijkt evenwel dat op enkele tientallen meters afstand van de graafwerken een hoogspanningscabine aanwezig is.

Vinckier kan zich dan ook niet beroepen op de onverschoonbare dwaling, nu zij weet had of diende te hebben van de aanwezigheid van de hoogspanningscabine verderop en dat dienvolgens op de begraafplaats wel hoogspanningskabels aanwezig moesten zijn.

Vinckier miskende art. 260 bis ARAB en art. 192 AREI, m.n. de raadplegings- en lokaliseringsplicht die de voorzorgsverplichting uit hoofde van art. 1382 van het B.W. concreetiseert.

De vaststelling dat door de W.V.E.M. geen merktekens werden aangebracht, is irrelevant en staat niet in oorzakelijk verband met de schade zoals deze in concreto is ontstaan.

Het Hof houdt dan ook een fout aan in hoofde van Vinckier, die in oorzakelijk verband staat met de schade die door de W.V.E.M. is geleden.

Vinckier is tot algehele vergoeding van de overigens cijfermatig niet betwiste schade in hoofde van de W.V.E.M. gehouden, onverminderd de vraag of de Stad Diksmuide mogelijkerwijze ook niet vrijuit gaat.

Omtrent de vordering in vrijwaring.

Vinckier houdt ten onrechte voor, zoals het Hof reeds ut supra vaststelde,

dat de raadplegings- en kennisgevingsplicht op de opdrachtgever zou rusten.

Zij kan evenmin schuil gaan achter een beweerde tekortkoming van de opdrachtgever, met name de Stad Diksmuide, om zich tegenover de W.V.E.M. te ontheffen van haar eigen tekortkomingen, die de schade voor gevolg hadden.

Uit geen enkel stuk blijkt dat Vinckier zich zou hebben geïnformeerd bij de Stad Diksmuide omtrent de aanwezigheid van elektriciteitskabels.

Waar Vinckier er bewust van diende te zijn dat indien de raadpleging van de eigenaar van de kabels niet had plaatsgevonden, was het haar niet toegelaten de werken uit te voeren, zonder voorafgaande lokalisatie van de kabels (art. 260 bis ARAB in fine).

Zij liet effectief na d.m.v. peilingen kwestieuze kabel te lokaliseren, wat nochtans van een normaal voorzichtig aannemer die secundum artem handelt, mag worden verwacht.

Vinckier houdt voor dat op de opdrachtgever de raadplegings- en kennisgevingsplicht zou rusten, terwijl echter uit geen enkel stuk blijkt dat Vinckier verder zou hebben geïnformeerd bij de opdrachtgever, zijnde de Stad Diksmuide.

Evenmin als voor de eerste rechter slaagt Vinckier erin voor deze instantie het bewijs te leveren dat zij handelde

onder gezag, leiding en toezicht van de Stad Diksmuide.

Evenwel bewijst Vinckier niet dat de Stad Diksmuide in concreto tekort zou zijn gekomen aan haar informatieplicht tegenover eerstgenoemde als uitvoerder van kwestieuze werken, dit onafgezien de aard van het terrein en de lokalisatie van de kabel in kwestie.

Vinckier kan bezwaarlijk voorhouden dat zij niet kon vermoeden dat een kabel zou aangetroffen worden waar zij haar graafwerken diende uit te voeren.

Integendeel diende aannemer Vinckier zonder enige twijfel te weten dat er in de onmiddellijke nabijheid van de voor eenieder in het oog springende en in het verlengde van het voetpad gesitueerde HS-cabine dito kabels onder de grond zouden liggen zodat zij des te onvoorzichtig is geweest door zelfs geen minimale voorzorgsmaatregelen te nemen o.m. door zich voorafgaandelijk motu proprio bij de bevoegde diensten van de Stad Diksmuide dan wel bij de W.V.E.M. te bevragen omtrent de liggingsplannen en/of ter plaatse peilingen uit te voeren teneinde, zodoende, kabelschade te voorkomen.

Het Hof is van oordeel dat de Stad Diksmuide, in specie, gelet op de hierboven geschetste feitelijke omstandigheden, waarin Vinckier met eigen middelen en personeel, op grond van de vrije keuze van techniek en uitvoering, bedoelde graafwerken heeft uitgevoerd zonder prealabele informatie-

winning, als opdrachtgever, geen enkele fout, nalatigheid of omissie kan worden verweten die in noodzakelijk causaal verband zou staan met het schadegeval zoals dit zich in concreto heeft voorgedaan op 13 oktober 1987.

De volledige en exclusieve aansprakelijkheid van Vinckier voor de door de W.V.E.M. geleden en overigens cijfermatig niet betwiste schade, dient mitsdien aangehouden te worden.

Conclusie: het hoger beroep is niet gegrond.

OP DEZE GRONDEN,

HET HOF,

Op tegenspraak en gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935 op het taalgebruik in gerechtszaken.

Alle meer omvattende en tegenstrijdige conclusies van de hand wijzende als overbodig en/of niet terzake.

Verklaart het hoger beroep ongegrond.

...”

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL - 11 FEBRUARI 1999

5e Kamer

Zetelend: Mevr. Pauwels

Advocaten: mrs. Deckers loco Legrand en Wierinckx

b.v.b.a. GOOSSENS - VAN HOOVELS T/ c.v. P.B.E.

Beschadiging van ondergrondse elektriciteitskabel • Bewijs • Gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens • Manifestatie van de schade • Schadebegroting • Overeenkomst BVVO-CETS: art. 6.6

Bris de câble électrique souterrain • Preuve • Présomptions graves, précises et concordantes • Apparition du dommage • Evaluation du dommage • Convention UPEA-CETS: art. 6.6

De aansprakelijkheid van de veroorzaker van de schade kan bewezen worden op grond van gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens. De omstandigheid dat een periode van 14 jaar verliep sedert de uitvoering van de werken brengt geenszins het oorzakelijk verband met de schade in het gedrang gezien dit technisch verklaarbaar is.

De rechtbank kan in beroep het schadegeval niet herleiden omdat:

- de schadeveroorzaker het schadebedrag niet betwist,
- art. 6.6 van de conventie BVVO-CETS bepaalt dat eens het bedrag definitief vaststaat, dit niet meer kan betwist worden voor de rechtbank.

La responsabilité de l'auteur du dommage peut être prouvée par des présomptions graves, précises et concordantes. Le fait qu'une période de 14 ans s'est écoulée depuis l'exécution des travaux n'a aucune incidence sur la relation de cause à effet entre ces travaux et les dommages, ceux-ci étant techniquement explicables.

Le tribunal ne peut en degré d'appel réduire le montant du dommage parce que :

- l'auteur du dommage ne conteste pas ce montant,
- l'art. 6.6 de la convention UPEA-CETS édicte qu'une fois le montant définitivement fixé, celui-ci ne peut être contesté devant le tribunal.

"...

Gelet op de procedurestukken, inzonderheid het vonnis op 27 mei 1994 uitgesproken door de rechtbank van eerste aanleg te Leuven, beslissing waarvan geen akte van betekening wordt overgelegd en waartegen hij verzoekschrift op 7 september 1994, een regelmatig en toelaatbaar hoger beroep werd ingesteld;

Gelet op het eveneens regelmatig en toelaatbaar incidenteel hoger beroep, ingesteld bij conclusie dd. 11 augustus 1995;

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering van geïntimeerde betaling nastreeft van een bedrag van 134 320 fr., als vergoeding van de schade geleden aan de ondergrondse hoogspan-

ningskabel gelegen te Tielt Blereberg, welke vastgesteld werd op 16 maart 1992, bedrag te vermeerderen met moratoire intresten vanaf 16 maart 1992, gerechtelijke intresten en de gedingkosten;

Overwegende dat uit de overgelegde foto's, de minnelijke vaststelling opge maakt overeenkomstig de Beroepsvereniging der Verzekeringsondernemingen (B.V.V.O.), de gegevens uit het geseponeerd opsporingsonderzoek en het definitief verslag van de B.V.V.O. nopens de schaderaming, blijkt dat de litigieuze schade veroorzaakt werd door boringen en dat ze 134 920 fr. bedraagt; dat naast de litigieuze kabel een RTT-kabel lag die op dezelfde wijze beschadigd werd en tegelijkertijd werd hersteld met een RTT-spuilas;

Overwegende dat de oorspronkelijke tegeneis van appellante strekt tot de betaling van een schadevergoeding van 20 000 fr. wegens tergend en roekeloos geding;

Overwegende dat de eerste rechter de hoofdvordering grotendeels gegrond en de tegenvordering ongegrond verklaart en appellante veroordeelt tot betaling van een bedrag van 88 212 fr., te vermeerderen met vergoedende intresten vanaf 16 maart 1992, gerechtelijke intresten en de gedingkosten;

Dat hij van oordeel is dat voldoende gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens aantonen dat appellante aansprakelijk is voor de litigieuze schade; dat hij evenwel de kostprijs van de prestaties van het eigen personeel van geïntimeerde

bij de herstelling, in mindering brengt, als niet in oorzakelijk verband met de fout die vastgesteld werd in hoofde van appellante;

Overwegende dat appellante de eerste rechter ten grieve duidt aldus te hebben geoordeeld; dat zij stelt dat de oorspronkelijke hoofdvordering van geïntimeerde volledig ongegrond en haar oorspronkelijke tegenvordering gegrond moet worden verklaard;

Overwegende dat geïntimeerde bij incidenteel hoger beroep vraagt dat haar eis volledig gegrond zou worden verklaard zoals oorspronkelijk gevorderd;

Overwegende dat appellante in de eerste plaats voorhoudt dat niet bewezen wordt dat ter plekke een boring plaatsvond en niet gewoon een plaatsing van kabels, nu geen tegensprekelijke vaststelling in haar aanwezigheid gebeurde;

Overwegende evenwel dat de bewuste vaststellingen ter plaatse gebeurden nadat klacht werd neergelegd bij de verbalisanten;

Dat op 16 maart 1992 geïntimeerde nog niet kon weten wie de bewuste boringen had uitgevoerd in opdracht van de RTT; dat deze de identiteit van appellante slechts kenbaar maakte bij schrijven dd. 24 april 1992;

Dat in casu de beschadiging aan een hoogspanningskabel onmiddellijk hersteld diende te worden;

Dat de schade werd vastgesteld en begroot door het B.C.E., in uitvoering van de overeenkomst B.V.V.O.-CETS dd. 1 januari 1986, waarbij de beroepsverzekering van verzekeringsondernemingen en de elektriciteitsondernemingen bepaalde afspraken maakten teneinde een vlotte raming van schade aan elektriciteitsvoorzieningen te begroten;

Dat derhalve de afwezigheid van appellante bij de tegensprekelijke vaststellingen niet tegen geïntimeerde kan

worden ingeroepen; dat laatstgenoemde alles in het werk stelde om de rechten van de eventueel aansprakelijke partij te vrijwaren;

Dat in de gegeven omstandigheden tevergeefs betwist wordt dat de schade te wijten is aan boringen, nu de verzekeraar van appellante akkoord ging met de genoemde vaststellingen en ramingen;

Overwegende dat appellante vervolgens betwist dat zij op 28 februari 1978 op de bewuste plaats boringen heeft uitgevoerd;

Dat evenwel zowel de zaakvoerder van appellante als de RTT bevestigd hebben dat de werken aldaar door appellante werden uitgevoerd in februari 1978;

Dat in casu de schade werd toegebracht aan een hoogspanningskabel en zich situeert ter hoogte van de plaats waar deze de RTT-kabel kruist; dat er zich in de nabijheid van de beschadiging geen andere kabels bevinden;

Dat niet bewezen is dat er andere aannemers op diezelfde plaats boringen hebben uitgevoerd;

Dat appellante immers tevergeefs aanvoert dat o.m. de n.v. D.S.V. met zetel te Aarschot aldaar rioleringswerken uitvoerde; dat blijkt dat deze firma inderdaad in september 1991 te Tielst op de hoek Blereberg-Leuvensesteenweg schade toebrengt aan het ondergrondse net van de TV-distributie en zulks met een kraan, doch dat deze schade volledig vergoed werd op 6 januari 1992;

Dat derhalve vaststaat dat deze firma niet op de plaats heeft gegraven waar appellante heeft gewerkt; dat er geen sprake is van boringen;

Dat even tevergeefs wordt voorgehouden dat mogelijk andere aannemers kleinere pannes verholpen hebben ter plaatse, nu desbetreffend elk nader element ontbreekt;

Overwegende dat appellante vervolgens stelt dat niet bewezen wordt dat

de bewuste spuitlas er door haar geplaatst werd;

Dat evenwel er zowel op de hoogspanningskabel van geïntimeerde als op de nabijgelegen RTT-kabel zich een spuitlas bevond die tegelijkertijd geplaatst werden; dat deze las enkel geplaatst kon worden door een aannemer die in opdracht van de RTT heeft gewerkt;

Dat de zaakvoerder van appellante heeft erkend dat zij ter plaatse in 1978 dergelijke werken in opdracht van de RTT uitvoerde en dat zijn vader dergelijke lassen plaatste;

Dat zij derhalve tevergeefs de RTT aanduidt als uitvoerder van de litigieuze las;

Overwegende dat appellante tenslotte nog twee mogelijke verklaringen voor de bewuste beschadiging voorlegt;

Dat deze evenwel loutere hypothesen zijn waarvan de realiteit geenszins wordt bewezen of aanvaardbaar wordt gemaakt;

Dat de omstandigheid dat een periode van ruim veertien jaar verliep sedert de uitvoering van de werken, geenszins het oorzakelijk verband met de schade in het gedrang brengt;

Dat zulks technisch verklaarbaar is, getuigd op het langzaam proces van de aantasting van de kabel, die afhankelijk is van vele factoren zoals de samenstellende delen van de kabel, de aard en omvang van beschadiging, de aard van de ondergrond, de aanwezigheid van grondwater, ...;

Overwegende dat in casu geïntimeerde voldoende overeenstemmende vermoedens aanbrengt waaruit blijkt dat appellante de beweerde schade heeft veroorzaakt;

Overwegende dat het principaal hoger beroep op dit punt ongegrond is;

Overwegende dat geïntimeerde terecht voorhoudt dat de eerste rechter

ten onrechte op eigen initiatief overging tot herleiden van de schade;

Dat appellante het schadebedrag niet betwistte en dit in graad van beroep nog niet doet;

Dat trouwens de wijze van begroting van de schade aan een nutsvoorziening werd vastgelegd in de overeenkomst B.V.V.O.-CETS en dat de verzekeringsmaatschappij van appellante is toetreden tot deze regeling;

Dat in casu het schadebedrag in toepassing van deze conventie werd bepaald en derhalve overeenkomst art. 6.6 ervan, definitief vaststaat en niet meer kan betwist worden door partij en voor de rechtbanken;

Overwegende dat het incidenteel hoger beroep gegrond is;

Overwegende dat de vordering van appellante tot betaling van een schadevergoeding van 20 000 fr. wegens tergend en roekeloos geding, terecht ongegrond wordt verklaard door de eerste rechter;

Dat, zoals blijkt uit wat vooraf gaat, appellante in gebreke blijft het tergend en roekeloos karakter van deze volledig gegronde vordering aan te tonen;

OM DEZE REDENEN,

HET HOF,

Rechtdoende na tegenspraak;

Ontvangt de hogere beroepen;

Verklaart het principaal hoger beroep ongegrond en het incidenteel hoger beroep gegrond;

Bevestigt de bestreden beslissing in zover de oorspronkelijke vorderingen ontvankelijk worden verklaard en de gedingkosten ten laste van appellante worden gelegd;

Opnieuw wijzend nopens de grond van de oorspronkelijke vordering van geïntimeerde;

Verklaart deze vordering volledig gegrond en veroordeelt appellante tot betaling aan geïntimeerde van een bedrag van 134 320 fr., te vermeerderen met intresten vanaf 16 maart 1992 en gerechtelijke intresten, telkens aan de wettelijke rentevoet, en de kosten van het hoger beroep, vereffend op 25 250 fr. voor appellante en op 16 400 fr. voor geïntimeerde.

...”

COUR D'APPEL DE BRUXELLES - 21 AVRIL 1999

1e Chambre

Siégeant: MM. Regout, Bigwood et Afschrift

Avocats: me Bastin, me Coene loco Dath, me Hauptman

s.p.r.l. ROSA C/ a.i.c. SIBELGAZ et s.p.r.l. ALASCO

Bris de câbles souterrains • Entrepreneur principal / sous-traitant • Présomptions graves, précises et concordantes • Absence de lien de subordination (autorité, direction et surveillance par l'entrepreneur)

Ondergrondse kabelbreuk • Hoofdaannemer / onderaannemer • Gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens • Afwezigheid van band van ondergeschiktheid (gezag, leiding en toezicht door aannemer)

A défaut de tout lien de subordination, au sens de l'art. 1384 al. 3 C.C., qui ressortirait du contrat de sous-traitance, l'entrepreneur principal ne répond pas vis-à-vis des tiers des fautes commises par le sous-traitant. Des faits se déduisent un ensemble de présomptions graves, précises et concordantes qui établissent la responsabilité exclusive du sous-traitant.

Bij gebrek aan enige band van ondergeschiktheid in de zin van art. 1384 lid 3 B.W., die zou blijken uit de overeenkomst van onderaanneming, staat de hoofdaannemer ten aanzien van derden niet in voor de fouten van de onderaannemer. Uit de feiten blijkt dat een geheel van gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens de exclusieve aansprakelijkheid van de onderaannemer aantoonen.

“... ”

L'action originaire, mue à la requête de Sibelgaz, tend à titre principal à entendre condamner la s.p.r.l. Alasco au paiement de la somme de 109 145 fr. augmentée des intérêts compensatoires depuis le 1er février 1990, et à titre subsidiaire, à entendre condamner la s.p.r.l. Rosa au paiement des mêmes sommes;

La s.p.r.l. Alasco avait, devant le premier juge, demandé la condamnation de la s.p.r.l. Rosa à la garantir de toute condamnation;

Le premier juge a déclaré la demande de Sibelgaz fondée à l'égard de la s.p.r.l. Rosa, et a débouté Sibelgaz de sa demande à l'égard de la s.p.r.l. Alasco; il a débouté à la s.p.r.l. Alasco de sa demande en garantie;

L'appel a été introduit par la s.p.r.l. Rosa dans les délais et est recevable; l'appel incident est également recevable;

Le premier juge a résumé de façon précise les faits de la cause et la cour s'y réfère;

Le dommage a consisté dans le sectionnement au moyen d'une disquetteuse d'un câble électrique appartenant à Sibelgaz, lors des travaux réalisés le 1er février 1990 dans le chantier situé 163 rue Royale Sainte-Marie à Schaerbeek;

Ni la réalité du dommage causé à Sibelgaz, ni son montant, ne sont contestés;

Discussion

Il est constant qu'au jour des faits, les ouvriers de la s.p.r.l. Rosa se trouvaient sur place et qu'ils y utilisaient une disquetteuse; en effet, les bons de travaux en régie n° 26.579 et 26.580, établis respectivement le 31 janvier 1990 et le 1er février 1990, révèlent cette utilisation; c'est pourquoi la s.p.r.l. Alasco, lorsqu'elle dénonça le sinistre à son assureur le 26 mars 1990, imputa la responsabilité de celui-ci à la s.p.r.l. Rosa;

La s.p.r.l. Alasco affirme, sans être contredite, qu'aucun de ses propres préposés ne se trouvait sur place le 1er février 1990; ce fait, qui peut donc être tenu également pour constant, dispense la s.p.r.l. Alasco de toute responsabilité;

La s.p.r.l. Rosa estime toutefois que la responsabilité indirecte de la s.p.r.l. Alasco serait engagée eu égard à sa qualité d'entrepreneur général, et qu'à défaut pour la s.p.r.l. Alasco d'établir que la faute a été commise par les ouvriers de tel sous-traitant, elle doit être tenue pour responsable des agissements et des éventuelles négligences, distractions ou défaillances commises sur le chantier; dans une lettre du 2 mai 1990 à Sibelgaz, la s.p.r.l. Rosa déclare n'avoir exécuté que des travaux de maçonnerie et n'avoir pas touché aux câbles électriques; elle allègue que "sur le chantier se trouvaient menuisier, électricien, plafonneur, chauffagiste, installateur sanitaire, carreleur";

La s.p.r.l. Rosa fonde son argumentation sur les termes de la commande qui lui avait été passée le 30 septembre 1988 par la s.p.r.l. Alasco; celle-ci faisait en effet état de ce que les travaux de gros-oeuvre confiés à la s.p.r.l. Rosa devaient commencer prioritairement par l'exécution des travaux de cheminées des immeubles situés n° 157, 159 et 161 Rue Royale Sainte-Marie "afin de permettre l'exécution du renouvellement des trois toitures en tuiles" et de ce que "ce sont ces trois immeubles, avec priorité pour l'ensemble n° 157-159, qui devront être terminés en premier lieu pour permettre une première intervention des sous-traitants électriciens, chauffagistes et plombiers avant l'achèvement complet de vos travaux";

Ayant terminé ces travaux selon l'ordre prioritaire qui lui avait été imparti, la s.p.r.l. Rosa y trouve la preuve que lorsqu'elle fut amenée à poursuivre ses travaux au rez-de-chaussée et au sous-sol du n° 163 de la rue Royale Sainte-Marie, locaux affectés précédemment à un lavoir, d'autres sous-traitants se trouvaient en même temps qu'elle sur

le chantier, et qu'à défaut de pouvoir identifier avec précision quels ouvriers auraient sectionné le câble, seul l'entrepreneur général doit être tenu pour responsable de l'accident puisque "n'importe quel ouvrier, présent sur le chantier ce jour-là (et ils étaient nombreux) peut être le réel responsable de l'accident";

Cette argumentation ne peut être suivie;

L'on ne peut déduire de l'éventuelle présence simultanée de plusieurs corps de métier différents sur l'ensemble des chantiers de rénovation situés dans les immeubles 157 à 163 rue Royale Sainte-Marie que ces différents corps de métier travaillaient ensemble et simultanément dans le local où l'accident est survenu; au contraire, il va de soi qu'aussi longtemps que les travaux de gros-oeuvre confiés en régie à la s.p.r.l. Rosa au rez-de-chaussée et au sous-sol du n° 163 n'étaient pas terminés, aucun des corps de métier énumérés par la s.p.r.l. Rosa dans sa lettre du 2 mai 1990 à Sibelgaz n'aurait eu la possibilité de commencer ses propres travaux simultanément et dans les mêmes locaux; que les travaux confiés à la s.p.r.l. Rosa ont en effet consisté entre autres en l'enlèvement d'une citerne à mazout, d'une chaudière et d'une multitude de tuyauteries et de tubages électriques, ensuite en des travaux de maçonnerie; que de tels travaux ne peuvent que précéder ceux qui seraient ensuite confiés dans les mêmes lieux à des entreprises de parachèvement, tels que menuisiers, électriciens, plafonneurs, chauffagistes, installateurs sanitaires ou carreleurs; si la présence de ceux-ci pouvait se concevoir dans les parties du chantier que la s.p.r.l. Rosa avait déjà évacuées (c'est-à-dire les immeubles n° 157 à 161 de la rue Royale Sainte-Marie), elle ne se conçoit pas dans les lieux litigieux;

La s.p.r.l. Rosa est d'ailleurs incapable de préciser quels autres corps de métier se seraient trouvés en même temps qu'elle au rez-de-chaussée et au sous-sol de l'immeuble n° 163 de la rue Royale Sainte-Marie;

Dès lors, la cour déduit du fait qu'aucun préposé de la s.p.r.l. Alasco ne se trouvait sur place au moment de l'accident, du fait que la présence d'un autre corps de métier à l'endroit de l'accident n'est ni expliquée ni explicable, nonobstant la possibilité que ces autres corps de métier aient été occupés simultanément à d'autres endroits du chantier, et du fait qu'il est établi que les ouvriers de la s.p.r.l. Rosa se trouvaient dans les lieux litigieux et qu'ils y utilisaient une disquette, un ensemble de présomptions graves, précises et concordantes au sens de l'art. 1353 du C.C. qui établissent la responsabilité exclusive de la s.p.r.l. Rosa dans le dommage causé à Sibelgaz;

A défaut de tout lien de subordination, au sens de l'art. 1384 alinéa 3 du C.C., établi par le contrat de sous-traitance conclu entre la s.p.r.l. Alasco et la s.p.r.l. Rosa, c'est à bon droit que le premier juge a décidé que la s.p.r.l. Alasco ne répondait pas vis-à-vis des tiers des fautes commises par les préposés de la s.p.r.l. Rosa;

C'est également à bon droit que le premier juge a décidé d'une part, que l'action mue contra la s.p.r.l. Alasco par Sibelgaz était non fondée, dès lors qu'aucune faute personnelle n'était établie dans le chef de la s.p.r.l. Alasco, et d'autre part, que l'action en garantie de cette dernière contra la s.p.r.l. Rosa était devenue sans objet;

PAR CES MOTIFS,

LA COUR,

Statuant contradictoirement,

Reçoit l'appel principal et l'appel incident, les dit non fondés et en déboute les appelantes;

Condamne la s.p.r.l. Rosa aux dépens de l'instance d'appel liquidés pour elle-même à 6 800 requête d'appel + 1 950 débours + 16 400 indemnité procédure, en ce qui concerne Sibelgaz à 16 400 fr. et en ce qui concerne la s.p.r.l. Alasco à 16 400 fr.

... ”

COUR D'APPEL DE MONS - 20 SEPTEMBRE 1999

1e Chambre

Siégeant: MM. Van Wuytswinkel, Gillardin et Mme Lefebvre

Avocats: me Delbrassine loco me André et me Delvaux

s.a. ENTREPRISES J. PIRLOT C/ s.a. ELECTRABEL

Bris de câbles souterrains • Valeur des plans • Obligation de localisation • Obligation de prudence • Sondage insuffisant • Absence d'erreur invincible

Le plan fourni par le distributeur n'ayant qu'une valeur purement indicative, sa consultation doit être complétée par une localisation effective des installations souterraines au moyen de sondages et, le cas échéant, en concertation avec le propriétaire du câble.

Cette localisation effective répond à l'obligation de prudence qui s'impose à l'entrepreneur. Des sondages suffisants auraient permis de repérer le câble litigieux, un écart de 50 cm ne pouvant être à l'origine d'une erreur invincible.

Ondergrondse kabelbreuk • Waarde van de plans • Lokalisatieplicht • Zorgvuldigheidsplicht • Onvoldoende peiling • Geen onoverwinnelijke dwaling

Omdat het plan ter beschikking gesteld door de verdeler een louter indicatieve waarde heeft, moet de raadpleging ervan worden aangevuld met een effectieve lokalisatie van de ondergrondse installaties door middel van peilingen en in voorkomend geval in overleg met de kabeleigenaar.

Deze effectieve lokalisatie beantwoordt aan de zorgvuldigheidsplicht waaraan de aannemer is onderworpen. Voldoende peilingen hadden de opsporing van de betrokken kabel mogelijk gemaakt. Een afwijking van 50 cm kan niet aan de basis liggen van een onoverwinnelijke dwaling.

“...

Attendu que le 18 février 1994, à Lodelinsart, rue des Sartys, un câble électrique souterrain, propriété de l'in-

timée, a été endommagé par un préposé de l'appelante qui manoeuvrait à cet endroit une excavatrice en vue de réaliser une tranchée pour la pose d'égouts;

Attendu que l'intimée a intenté la présente action en vue d'obtenir la réparation du préjudice qu'elle a subi et réclame de ce chef la somme de 84 023 fr.;

Attendu que l'appelante fait grief aux premiers juges d'avoir déclaré la demande originaire fondée et sa demande reconventionnelle non fondée, par laquelle elle sollicite la condamnation de l'intimée à lui payer le montant du dommage qu'elle prétend avoir subi du fait de l'accident litigieux;

Attendu qu'en vue de mieux cerner les circonstances de fait à la site desquelles le câble litigieux fut endommagé, les parties se réfèrent à un croquis établi sur papier millimétré, reprenant les indications relevées sur place après la survenance de l'accident et au plan qui fut transmis par l'intimée à l'appelante avant que cette dernière n'entrepreneur les travaux d'égoûtage (cfr. p. 1 du dossier de l'appelante et 21 de celui de l'intimée);

Attendu qu'à l'audience du 14 juin 1999, les parties ont admis que le lieu où s'est produit l'accident est représenté sur ce croquis par un cercle situé au milieu de la rue des Sartys, à 5,20 m du bord droit de cette chaussée; qu'elles sont également d'accord en ce qui concerne la transposition sur ce croquis de l'emplacement du câble tel que mentionné sur le plan de l'intimée;

Attendu que le dit croquis révèle ainsi que l'écart entre le centre du cercle indiquant le lieu de l'accident et la position du câble figurant sur le plan de l'intimée est de l'ordre de 40 à 50 cm;

Que ces éléments établissent donc à l'évidence que l'accident a eut lieu à une faible distance en deçà de l'endroit indiqué sur le plan de l'intimée comme étant la position du câble litigieux;

Attendu que dès lors, l'appelante soutient contre les données objectives de la cause que ce câble passait en réalité bien au-delà de ce que le plan de l'intimée renseignait, c'est-à-dire, selon elle, à plus de 1,30 m (cfr. p. 5 de sa requête d'appel);

Attendu que l'appelante prétend en outre que contrairement à ce que disent les premiers juges, elle n'a pas été

informée du caractère simplement indicatif des plans qui lui ont été communiqués par l'intimée;

Que l'intimée récuse la portée qu'entend donner l'appelante au dit constat sur ce point;

Attendu qu'il convient de déplorer l'attitude de l'appelante à cet égard qui eût pu sans aucune difficulté établir de manière péremptoire le bien fondé de ses allégations en produisant l'original des plans qui lui furent adressés par l'intimée ainsi que la lettre de transmis;

Que l'intimée déclare en effet, qu'elle appose toujours un cachet mentionnant que les plans qu'elle communique aux entrepreneurs qui lui en font la demande, le sont avec la réserve qu'ils ne reprennent que des renseignements indicatifs, ne pouvant jamais engager sa responsabilité;

Qu'elle ajoute que la lettre type par laquelle ces plans sont transmis reprend également de manière détaillée ces mêmes réserves;

Que force est de constater que l'intimée ne produit également aucun élément susceptible d'accréditer la réalité de ses déclarations;

Attendu que toutefois, à supposer que les plans n'aient été assortis d'aucune réserve et qu'ils pouvaient laisser croire à l'appelante que les renseignements qu'ils contenaient étaient précis et parfaitement exacts, il n'en demeure pas moins que cette seule circonstance ne la déchargerait pas pour autant de son obligation de prudence;

Attendu qu'en effet, l'art. 260 bis du RGPT et l'art. 192RGIE, rendu obligatoire par l'arrêté royal du 10 mars 1981, imposent à l'entrepreneur non seulement l'obligation de s'informer sur la présence éventuelle de câbles souterrains à l'endroit des travaux qu'il doit entreprendre, en consultant notamment les plans dressés par le propriétaire de ceux-ci mais encore, celle de les localiser de manière précise avant l'exécution proprement dite du travail;

Que l'art. 192 précité prévoit non seulement qu'un travail ne peut être commencé qu'après avoir procédé à la localisation des câbles mais aussi qu'il ne peut être fait usage d'engins mécaniques encadrant le câble à 50 cm de distance sans que l'entrepreneur et le propriétaire du câble ne s'accordent au préalable sur les conditions à observer;

Attendu qu'ainsi, le seul fait pour un entrepreneur de se contenter de consulter les plans est insuffisant; que cette opération purement intellectuelle doit être nécessairement complétée sur le terrain par une localisation effective du câble par tous les moyens utiles, le cas échéant, en concertation avec le propriétaire de celui-ci;

Attendu que l'appelante ne peut sérieusement soutenir qu'elle a effectué les sondages qui s'imposaient en vue de localiser le câble;

Qu'en effet ce dernier pouvait être aisément repéré puisqu'il se trouvait en réalité à \pm 50 cm seulement de l'endroit où il était renseigné sur le plan et, de surcroît, dans un périmètre protégé par l'art. 192 du RGIE, ce qui impliquait des fouilles précises et méticuleuses dans cette zone qui, si elles eussent été réalisées, n'auraient pas manqué d'aboutir à la découverte du câble;

Qu'il y a lieu de souligner à cet égard que le câble était placé dans une gaine de protection et que de la sorte, vu le volume de celle-ci, il était d'autant plus facilement repérable;

Attendu qu'un tel écart de 50 cm ne peut être en aucun cas à l'origine d'une quelconque erreur invincible dans le chef de l'appelante;

Attendu qu'ainsi, force est d'admettre que l'appelante a failli à son obligation élémentaire de prudence et doit donc être tenue pour entièrement responsable des dommages qu'elle a causés au câble litigieux;

Attendu que l'intimée sollicite la confirmation de la décision a quo lui ayant

alloué la somme de 84 023 fr. à titre de dommage, augmentée des intérêts compensatoires depuis le 17 février 1994;	d'un montant de 84 023 fr. (ibidem, p. 8 et 9);	tionnelle de l'appelante est dépourvue de tout fondement;
Attendu que l'appelante sollicite pour sa part que ce dommage soit fixé provisionnellement à la somme de 1 fr.;	Que devant la cour de céans, l'appelante n'a fait état d'aucune protestation qu'elle aurait adressée au sujet du décompte de l'intimée et n'apporte pas d'élément susceptible d'infirmer celui-ci;	PAR CES MOTIFS, LA COUR, Statuant contradictoirement;
Attendu que l'intimée produit un relevé complet des prestations fournies par ses préposés ainsi que du matériel utilisé en vue de réparer le câble litigieux (cfr. p. 6 et 7 de son dossier);	Attendu que dans ces conditions, il convient d'allouer à l'intimée la somme de 84 023 fr. qu'elle sollicite;	Déclare l'appel recevable mais non fondé;
Qu'elle a adressé le 10 mars 1994 une note de débit détaillée à l'appelante	Attendu qu'enfin, compte tenu de ce qui précède, la demande reconven-	Confirme le jugement entrepris en toutes ses dispositions; ..."

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE LEUVEN - 4 OKTOBER 1996

5de Kamer

Zetelend: dbr. Vanlaer

Advocaten: mrs. Wierinckx, De Ketelaere en Winnen loco Van Gbeluwe

c.v. P.B.E. T/ n.v. D.S.V. T/ b.v.b.a. FOTOGRAVURE COEMANS

Beschadiging van ondergrondse elektriciteitskabel • Planafwijking • Geen onoverwinnelijke dwaling • Lokalisatieplicht • Algemene voorzichtigheidsplicht • Raadplegingsverplichting

Bris de câble électrique souterrain • Plan non conforme • Absence d'erreur invincible • Obligation de localisation • Obligation générale de prudence • Obligation de consultation

De aannemer begaat een onvoorzichtigheid wanneer hij de kabels – die volgens de plans het tracé van de te graven sleuf kruisen – bij lokalisatie niet aantreft en de graafwerken toch verderzet. Een afwijkende ligging van de kabel (nl. 2,60 m in plaats van 0,80 m) ten opzichte van de meegedeelde plans, maakt geen onoverwinnelijke dwaling uit gezien de kabels volgens de plans het tracé van de graafsleuf in elk geval dwarsen (oversteek van de rijbaan) zodat de kabels hoe dan ook moesten gelokaliseerd worden.

Een aannemer die moeite heeft om kabels te lokaliseren moet de verdeler raadplegen.

L'entrepreneur commet une imprudence lorsqu'il ne procède pas au repérage par localisation des câbles qui, suivant les plans, traversent les tranchées à creuser, et néanmoins continue à effectuer les travaux de terrassement. Une déviation du câble (à savoir 2,60 m au lieu de 0,80 m) par rapport aux plans communiqués, ne constitue pas une erreur invincible, étant donné que selon les plans, les câbles traversaient en tout cas la tranchée (traversée de la chaussée) de telle sorte que les câbles devaient à plus forte raison être localisés.

Un entrepreneur qui éprouve des difficultés à localiser des câbles doit consulter le distributeur.

“..."

Overwegende dat de eis ingesteld op verzoek van P.B.E. bij geboekt dagvaardingsexploot de dato 09.06.1994 aan n.v. D.S.V. te Aarschot betekend

door het ambt van plaatsvervangend gerechtsdeurwaarder T. Martens in vervanging van gerechtsdeurwaarder P. Hendrix met standplaats te Leuven en deze ertoe strekt verweerster te horen veroordelen in betaling aan aan-

legster van 96.529 F meer de intresten en de gerechtskosten, dat alles bij vonnis voorlopig uitvoerbaar te verklaren en uit hoofde van schade door aanlegster geleden op 05.12.1993 aan een kabel te Betekom in de Bosmanslaan en

waarvoor verweerster aansprakelijk wordt geacht;

Overwegende dat de eis ontvankelijk is;

Overwegende dat b.v.b.a. Fotogravure Coemans verzoekt vrijwillig tussen te komen teneinde van P.B.E. en n.v. D.S.V. betaling te bekomen van de schade door haar geleden naar aanleiding van de kabelbreuk, hetzij 233 080 F meer de intresten en de gerechtskosten;

Dat deze tussenkomst en tusseneis eveneens ontvankelijk zijn;

Overwegende dat verweerster bij besluiten een tegeneis stelt teneinde van aanlegster vrijwaring te bekomen voor elke veroordeling die tegen verweerster zou uitgesproken worden;

Dat deze tegeneis eveneens ontvankelijk is;

De feiten.

Aanlegster brengt de minnelijke vaststelling bij van een ongeval op 15.12.1993 om 15 uur te Betekom, Bosmanslaan namelijk de beschadiging –breuk– van een hoofdleiding veroorzaakt door een werknemer van n.v. D.S.V. die aldaar ondermeer met een graafmachine werkte;

De schade wordt begroot op 96 529 F;

Aanlegster brengt ook een advies bij van de deskundige aangesteld door de verzekeraar van verweerster, die stelt dat de kabel de sleuf kruiste die verweerster maakte en zodat verweerster hoe dan ook de kabel moest ontmoeten en zodat een onjuist kabelingsplan van geen enkele invloed kan geweest zijn;

Er werd immers vastgesteld dat de hoogspanningskabel 2,8 m zou gelegen hebben uit de plaats waar hij volgens plan moest liggen;

Verweerster brengt het bewijs bij dat ze de liggingsplannen wel degelijk heeft aangevraagd op 17.09.1993 en een advies van de hierboven vernoemde ex-

pert waarin deze zegt dat het liggingsplan verweerster misleid heeft, dat de kabel immers op 2,60 m lag in plaats van op 0,80 m en dat peilingen in dat geval totaal nutteloos zijn;

B.v.b.a. Fotogravure Coemans brengt factuur bij voor 233 080 F wegens herstel en vervangen van computerapparatuur die tengevolge van de stroomonderbreking defecten vertoonde;

In recht.

Overwegende dat aanlegster stelt dat verweerster verantwoordelijk is voor de schade, door geen peilingen te doen en of onvoldoende voorzichtigheid bij het graven en waarbij de sterk van het plan afwijkende ligging van het plan geen oorzakelijk verband houdt met de feiten, nu de kabel gekruist moest worden en verweerster dus de visu kon en moest vaststellen waar de kabel lag;

Dat verweerster daar tegenover stelt dat de kabels een zo vergaande afwijking vertoonden van de liggingsplannen dat zij volledig werd misleid ondanks alle voorzichtigheid, meer bepaald alle peilingen in een omtrek van 2 meter van de beweerde liggingsplaats en zodat de eis moet afgewezen worden als ongegrond, minstens dat het grootste deel van de verantwoordelijkheid lastens aanlegster moet blijven en dat aanlegster haar moet vrijwaren voor elke veroordeling die tegen haar zou uitgesproken worden;

Dat b.v.b.a. Fotogravure Coemans laat gelden dat de beide andere partijen gehouden zijn om haar schade te vergoeden;

Overwegende dat verweerster het bewijs bijbrengt dat ze de liggingsplannen heeft gevraagd en blijkbaar heeft geadviseerd;

Dat verweerster echter te weinig rekening heeft gehouden met de liggingsplannen;

Dat het immers blijkt dat de kabel werd geraakt in het midden van de rij-

baan op een plaats waar de kabels een "oversteek" maken en dus de rijbaan dwarsen;

Dat de kabels helemaal niet buiten hun aangegeven plaats lagen maar ongeveer op de plaats waar ze volgens het plan moesten liggen;

Overwegende dat verweerster derhalve onvoorzichtig is geweest en onvoldoende aandacht heeft gehad voor het dwarsen van de kabel;

Dat ze de schade moet vergoeden;

Dat aanlegster zelf geen enkele fout of onvoorzichtigheid heeft begaan;

Dat als verweerster moeite heeft of had om de kabels te lokaliseren zij raad had moeten vragen aan aanlegster;

Dat ook de schade van b.v.b.a. Fotogravure Coemans in rechtstreeks oorzakelijk verband staat met de onvoorzichtigheid van verweerster;

Dat de schade wordt aanvaard voor de hoofdsom en met aftrek van BTW nu deze voor aanlegster recupereerbaar is en met toekenning van intresten vanaf de datum van betaling van de factuur;

OP DEZE REDENEN,

DE RECHTBANK,

Rechtdoende op tegenspraak en in eerste aanleg;

Verklaart de hoofdeis, de tegeneis, de tussenkomst en de tusseneis ontvankelijk doch alleen de hoofd- en tusseneis gegrond in de hierna bepaalde mate;

Veroordeelt n.v. DSV in betaling aan P.B.E. van 96 529 F meer verwijl-intresten vanaf 15.12.1993 tot op de dag der dagvaarding, waarna gerechtelijke intresten en aan b.v.b.a. Fotogravure Coemans van 193 427 F meer verwijl-intresten vanaf 19.05.1994 tot op de dag der dagvaarding, waarna gerechtelijke intresten;

..."

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE MECHELEN - 16 DECEMBER 1996

2e Kamer

Zetelend: dhr. Aourousseau

Advocaten: mrs. Vrijdaghs, Buelens, H. Van den Berghen, K. Van den Berghen en A. Van den Bergen

c.v. IVERLEK T/ n.v. WEGENWERKEN FR. HOUWELIJCKX

Beschadiging van ondergrondse elektriciteitskabel • Planafwijking • Peilingen • Raadplegingsverplichting

Bris de câble électrique souterrain • Plan non conforme à la réalité • Sondages • Obligation de consultation

Een aannemer is aansprakelijk voor de beschadiging van een hoogspanningskabel die zich op een diepte van 40 cm bevindt en op een afstand van 40 cm ten aanzien van de veronderstelde ligging op plan, en dit zelfs indien op de veronderstelde ligging andere kabels werden gelokaliseerd. Immers ofwel wist hij dat de gelokaliseerde kabel niet de hoogspanningskabel was, ofwel meende hij de hoogspanningskabel gelokaliseerd te hebben en mocht hij volgens art. 260 ARAB niet werken binnen een veiligheidszone van 50 cm van de kabel zonder voorafgaandelijk akkoord van de kabeleigenaar.

Un entrepreneur est responsable du dommage à un câble haute tension situé à une profondeur de 40 cm et à une distance de 40 cm – par rapport à la situation supposée au plan, et cela même si d'autres câbles ont été localisés à l'endroit de la situation supposée. En fait, ou bien l'entrepreneur savait que le câble localisé n'était pas le câble haute tension, ou alors il pensait avoir localisé le câble haute tension, auquel cas il ne pouvait pas conformément à l'art. 260 du R.G.P.T. effectuer des travaux à l'intérieur de la zone de sécurité de 50 cm sans avoir obtenu l'accord préalable du propriétaire.

“...

Gezien het gedinginleidend exploit van dagvaarding dd. 10 mei 1995;

Gezien de conclusies van partijen en de door hen neergelegde dossiers;

De vordering strekt tot veroordeling van de verwerende partij tot betaling van een bedrag van 71 590 fr., uit hoofde van schade op 16.03.1994 –tijdens het plaatsen van wachtbuizen door een aangestelde van verweerster– aan de hoogspanningskabel van eiseres aan de hoek Kempenarestraat - Mechelsesteenweg, meer de vergoedende intresten vanaf 16.03.1994, de gerechtelijke intresten en de gedingkosten;

Gehoord de advocaten van de procespartijen;

Feiten

Volgens de eiseres werd op 16.03.1994 door een aangestelde van verweerster

schade toegebracht aan een hoogspanningskabel gelegen hoek Kempenarestraat - Mechelsesteenweg.

Dit zou te wijten zijn aan de onvoorzichtige werkwijze van verweerster welke nagelaten heeft zich te schikken naar de bepalingen van het K.B. van 10.03.81 en o.m. door het niet uitvoeren van voorafgaandelijke voldoende peilingen om de kabel te lokaliseren.

Op 17.07.1994 werd over de feiten een verslag opgesteld door de heer Benny Appeltans, Industrieel Ingenieur Schade-expert.

Uit zijn verslag blijkt dat verweerster voorafgaandelijk de plans i.v.m. de kabels opgevraagd en afgehaald had bij Electrabel.

“Men bemerkt op de hoek van de Kempenarestraat een kabel die in buis de rijbaan der Mechelsesteenweg oversteekt. Het is deze kabel welke hier aan de orde is. Deze kabel volgt na de oversteek zijn weg in de Kempenarestraat naast de rijbaan...

De plaats van huidige schade bevindt zich op 29 meter uit de as van de

Mechelsesteenweg, d.i. even voorbij het verdwenen hoekgebouw. In die omgeving is op het plan geen maat-aanduiding opgenomen haaks op de as van de Kempenarestraat. Het is echter wel klaar en duidelijk dat de kabel in die omgeving op het plan volledig buiten de rijbaan van de Kempenarestraat wordt voorgesteld.”

Deze kabel bevond zich op het ogenblik van de feiten 40 cm ver onder de rijbaan i.p.v. ernaast.

“Uit de liggingsplannen waarover verweerster beschikte, bleek dat alle t.h.v. die plaats aanwezige ondergrondse leidingen en kabels, zich volledig buiten de rijbaan van de Kempenarestraat bevonden. Om elk risico te vermijden heeft verweerster dan ook voorafgaandelijk aan het verwezenlijken van de oversteek, langs elke kant van de rijbaan Kempenarestraat een manuele peiling uitgevoerd, nl. telkens van aan de rand der rijbaan tot aan de genoemde put, en telkens tot volledige

diepte van de werken. Bij die peilingen werden door de verwerende partij verscheidenen ondergrondse leidingen en kabels aangetroffen. Verweerster meende dat zij ook de kwestieuze HS-kabel had gevonden. Immers aan de bewuste kant werd bij de daar uitgevoerde peiling een zogezegde zwarte kabel gevonden die juist buiten de rijbaan lag.

Voorafgaandelijke manuele peilingen in de rijbaan zelf waren niet mogelijk gezien de verharding van die rijbaan bestond uit beton. Zoals vermeld waren er volgens de plans ook geen leidingen aanwezig onder die rijbaan."

Volgens verweerster bevond de kabel zich niet enkel onder de rijbaan, wat niet verwacht werd, maar daarenboven nog op een diepte van slechts 40 cm.

Volgens de deskundige is de beschadigde kabel van hetzelfde type als de door verweerster gelokaliseerde kabel zodat verwarring niet is uit te sluiten.

In Rechte

Volgens eiseres is verweerster in ieder geval aansprakelijk want:

Ofwel a) meende zij dat de blootgelegde kabel de te lokaliseren kabel was en in dat geval mocht zij volgens art. 260 bis ARAB binnen een veiligheidszone van 0,5 meter niet werken zonder voorafgaandelijk akkoord van de kabeleigenaar terwijl deze niet werd gecontacteerd.

Ofwel b) wist hij dat de gelokaliseerde kabel niet de te vinden kabel was.

Rekening houdend met art. 260 ARAB (K.B. 5.8.1974, art. 2) dient deze redering te worden gevolgd.

De vordering is dan ook gegrond.

OM DEZE REDENEN

DE RECHTBANK

Rechtsprekende op tegenspraak;

Ontvangt de vordering en verklaart deze gegrond in de hiernabepaalde mate;

Veroordeelt verweerster tot betaling aan eiseres van de som 71 590 fr., te vermeerderen met de vergoedende intresten vanaf 16 maart 1994 tot op het ogenblik van de gedingleidende dagvaarding en vanaf deze datum tot de gerechtelijke intresten op een bedrag van 71 590 fr.

Veroordeelt verweerster tevens tot de kosten van het geding, in hoofde van eiseres begroot op 7 774 fr. (dagvaarding en rolstelling) + 6 000 fr. (rechtsplegingsvergoeding) = 13 774 fr. En in hoofde van verweerster begroot op 6 000 fr. (rechtsplegingsvergoeding).

Wijst het anders- of meergevorderde af.

..."

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL KORTRIJK - 5 FEBRUARI 1997

Iste Kamer

Zetelend: *bb. Remmerie, Rodenbach en Devoldere*

Advocaten: *mrs. Segers, Lambert, Michiels*

c.v. W.V.E.M. T/ MONOSOL INTERNATIONAL T/ ALG. BOUWONDERNEMINGEN LIEVENS
T/ n.v. INTERTEGEL

Beschadiging van ondergrondse kabel • Lokalisatieplicht • Privéterrein

De aannemer die een kabel beschadigt op privéterrein zonder de raadplegings- en lokalisatieverplichting vervat in artikelen 260 bis ARAB en 192.02 AREI na te komen, begaat een fout in oorzakelijk verband met de aangerichte schade.

Genoemde verplichtingen maken geen onderscheid of de werken op privé dan wel op openbaar terrein worden uitgevoerd.

Deze verplichtingen rusten op de aannemer en niet op de bouwbeer.

Domage au câble souterrain • Obligation de localisation • Terrain privé

L'entrepreneur qui endommage un câble situé sous un terrain privé sans avoir respecté l'obligation de consultation et de localisation prévue par les articles 260 bis RGPT et 192.02 RGIE, commet une faute ayant un lien de causalité avec le dommage.

Les obligations mentionnées ne font aucune distinction entre travaux exécutés sur un terrain privé ou sur un terrain public.

Ces obligations s'imposent à l'entrepreneur et non au maître d'ouvrage.

“..."

Met dagvaardingen van 10 januari 1994 vordert eiseres de veroordeling, solidair, minstens in solidum, de ene bij gebreke aan de andere, tot betaling van 84 427 F, meer de rente vanaf 30.01.1991 en de kosten.

De vordering betreft vergoeding van schade die eiseres geleden heeft op 30.01.1991 aan de elektriciteitskabel die zich bevindt onder de betonverharding van de koer van derde verweerster, en welke kabel geperforeerd werd naar aanleiding van grondwerken die tweede verweerster heeft uitgevoerd in onderaanneming voor eerste verweerster.

Volgens eiseres hebben alle drie de verweersters een fout begaan in de zin van art. 1382 BW en hebben zij de algemene voorzichtigheidsplicht met de voeten getreden.

In besluiten neergelegd op 06.04.1994 stelt derde verweerster dat de vordering dient afgewezen te worden als onontvankelijk, minstens ongegrond. Zij stelt dat haar rechten van verdediging geschonden zijn omdat zij in het kader van het strafonderzoek dat geopend werd naar aanleiding van het schadegeval nooit ondervraagd werd.

Verder wijst zij erop dat eiseres, door bijna 3 jaar een passieve houding aan te nemen die onverenigbaar is met de vordering die werd ingesteld, haar recht heeft verwerkt. Ten gronde voert zij aan dat er op haar als bouwheer geen enkele wettelijke verplichting rust omtrent het opvragen van plans of het uitvoeren van peilingen.

In besluiten neergelegd op 28.06.1994 vraagt eerste verweerster de vordering jegens haar af te wijzen als ontoelaatbaar, minstens ongegrond. Zij wijst erop dat niet zij, maar tweede verweerster de werken heeft uitgevoerd in onderaanneming en stelt nog dat zij in zake delictuele aansprakelijkheid niet verantwoordelijk kan worden gesteld voor de daden of nalatigheden van haar onderaannemer.

In besluiten neergelegd op 31.08.1994 vraagt tweede verweerster de vordering ontoelaatbaar, minstens ongegrond te verklaren. Zij wijst erop dat de correctionele rechtbank te Kortrijk bij vonnis van 31.01.1992 op burgerlijk gebied de vordering van eiseres tot het bekomen van de door haar geleden schade ten bedrage van 84 427 F ongegrond heeft verklaard en dat dit vonnis, gelet op de verwerping van het Cassatie-beroep definitief kracht van gewijsde verwierf, zodat de thans tegen haar ingestelde vordering ontoelaatbaar dient te worden verklaard op grond van de exceptie van gewijsde.

Verder stelt tweede verweerster dat er haar geen enkele fout, in oorzakelijk verband met schade, kan ten laste gelegd worden, daar zij geen enkele overtreding op de artikelen 260 bis ARAB en 192.02 AREI heeft begaan. Zij stelt, alvorens de grondwerken te hebben aangevat, informatie te hebben ingewonnen bij derde verweerster, eigenares van de grond en haalt aan dat de overheid niet diende geraadpleegd te worden gezien geen werken op openbaar domein werden uitgevoerd.

In besluiten neergelegd op 27.06.1996 stelt tweede verweerster een vordering in vrijwaring in tegen derde verweerster en vraagt zij de veroordeling van deze om aan haar terug te betalen alles waartoe zij in hoofdsom, rente en kosten ten opzichte van eiseres zou worden veroordeeld.

In besluiten neergelegd op 13.11.1996 stelt eerste verweerster een vordering tot vrijwaring in tegen tweede verweerster waarbij zij vordert dat deze zou veroordeeld worden om aan haar terug te betalen alles waartoe zij in hoofdsom, intresten en kosten ten opzichte van eiseres zou worden veroordeeld.

Uit de neergelegde stukken blijkt dat de heer Samyn Marc, werknemer bij tweede verweerster, met tweede verweerster gedagvaard werd voor de politierechtbank te Kortrijk, de eerste om in overtreding van art. a1.2 wet 10.03.1925 bij gebrek aan voorzorg, zonder opzet,

machines of inrichtingen voor de voortbrengst, de bezorging en de benutting van elektrische energie, vernield of beschadigd te hebben; de tweede om zich burgerlijk en solidair aansprakelijk te horen verklaren met de eerste.

Eiseres heeft zich ter zitting van de politierechtbank burgerlijke partij gesteld tegen de betichte Marc Samyn en de burgerlijk verantwoordelijke b.v.b.a. Algemene Bouwondernemingen Lievens, hier tweede verweerster.

De politierechtbank te Kortrijk heeft bij vonnis van 25 oktober 1991 op strafrechtelijk gebied beklaagde Samyn veroordeeld en b.v.b.a. Lievens wettelijk aansprakelijk gesteld voor Samyn, en op burgerlijk gebied werden Samyn en tweede verweerster solidair veroordeeld om aan de burgerlijke partij te betalen de som van 84.427 fr. In graad van beroep vernietigt de correctionele rechtbank te Kortrijk het bestreden vonnis en stelt vast dat de strafvordering vervallen is door verjaring, en ze verklaart de vordering van de burgerlijke partij ongegrond.

Eiseres heeft cassatie aangetekend tegen het vonnis van de correctionele rechtbank te Kortrijk doch bij arrest van 22.06.1993 heeft het Hof van Cassatie de voorziening verworpen.

Eiseres poneert dat eerste verweerster een fout heeft begaan in de zin van art. 1382 BW. Zij zou de algemene voorzichtigheidsplicht met de voeten getreden hebben. De fout van eerste verweerster zou erin bestaan hebben geen liggingsplans te hebben aangevraagd en geen voorafgaandelijke lokalisatie te hebben uitgevoerd.

Daarenboven is eerste verweerster als hoofdaannemer mede verantwoordelijk voor de keuze bij het aanstellen van haar onderaannemers, aldus eiseres. Volgens gevestigde rechtspraak is het evenwel de onderaannemer die de werken uitvoert die aansprakelijk is en niet de hoofdaannemer indien nergens blijkt dat de onderaannemer als een ondergeschikte van de hoofdaannemer handelde.

Het behoeft niet noodzakelijk aan de hoofdaannemer, doch wel aan de onderaannemer, die de werken werkelijk uitvoert, zich over de toestand van de ondergrond in te lichten. Eerste verweerster is, als algemene aannemer, ook niet burgerlijk aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door zijn onderaannemer, aangezien deze laatste zijn aangestelde niet is (B. Gyselinck, Juridische Aspecten van de Aannemingskontrakten in de Bouwsector, p. 230).

De vordering van eiseres tegen eerste verweerster mist dan ook iedere grond.

De vordering tegen tweede verweerster

Tweede verweerster beroept zich op het gezag van gewijsde van het vonnis van de correctionele rechtbank te Kortrijk dd. 31 januari 1992.

Het gezag van het rechterlijk gewijsde strekt zich niet verder uit dan tot hetgeen het voorwerp van de beslissing heeft uitgemaakt. Vereist wordt dat de gevorderde zaak dezelfde is; dat de vordering op dezelfde oorzaak berust; dat de vordering tussen dezelfde partijen bestaat en door hen en tegen hen in dezelfde hoedanigheid gedaan is (Art. 23 Ger. Wetboek).

Het gezag van gewijsde kleeft aan hetgeen de rechter werkelijk heeft beslist over een geschilpunt dat hem door partijen expliciet ter beslissing was onderworpen, onverschillig of die beslissing was onderworpen, onverschillig of die beslissing voorkomt in het beschikkende gedeelte dan wel onder de consideranten. Hetzelfde gezag kleeft ook aan de redenen waarop de beslissing noodzakelijk steunt (Cass. 14 mei 1982, Ar. Cas. 1981-82 1140).

Terzake oordeelt de rechtbank dat niet aan alle vereisten van art. 23 Ger. Wetboek is voldaan.

In de strafprocedure werd tweede verweerster enkel gedagvaard als wettelijk aansprakelijke voor haar aangestelde van Samyn Marc die terecht stond om

bij gebrek aan voorzorg, zonder opzet, machines of inrichtingen voor de voortbrengst, de bezorging en de benutting van elektrische energie, vernield of beschadigd te hebben. Tweede verweerster werd voor de strafrechter bijgevolg niet aangesproken op grond van een persoonlijke fout, maar slechts als wettelijk aansprakelijke voor haar aangestelde.

Er is met andere woorden niet voldaan aan de cumulatieve voorwaarden van art. 23 van het Ger. Wetboek, nu de huidige vordering berust op een andere oorzaak, namelijk een persoonlijke fout, dan deze die in het strafgeding aan de orde was, terwijl daarenboven tweede verweerster in huidig geding niet in haar hoedanigheid van wettelijke aansprakelijke voor haar werknemer wordt gedagvaard, wat in het strafgeding wel het geval was.

Uit de vrijspraak van een aangestelde kan niet worden afgeleid dat de aansteller zelf geen enkel verantwoordelijkheid zou dragen bij het aanrichten van de schade (beroep Antwerpen 31 maart 1982, RW 1983-1984, 89).

De vordering van eiseres tegen tweede verweerster is dan ook toelaatbaar.

Wat de grond van de zaak betreft roept tweede verweerster in dat zij alle verplichtingen zoals voorgeschreven door de art. 206 bis A.R.A.B. en 192 b A.R.E.I. heeft nagekomen. Zij stelt dat de eigenaar van de grond haar formeel heeft bevestigd dat er zich geen kabels in haar grond bevonden. Tweede verweerster verwijst naar de verklaringen van haar zaakvoerder, de heer P. Lievens, en van haar aangestelde, de heer M. Samyn, maar deze verklaringen worden tegengesproken door de eigenaar van de grond.

Daarenboven is het de aannemer en niet de bouwheer die inlichtingen moet inwinnen over de lokalisering van ondergrondse leidingen (RB Luik 17.06.1980, BFE 1981, afl. 13b, 12).

Tweede verweerster stelt ook dat de overheid, die de openbare weg be-

heert, niet diende geraadpleegd te worden gezien geen werken op een openbaar domein dienden uitgevoerd te worden. Het art. 20 bis maakt evenwel geen onderscheid of de werken op private dan wel op niet private grond worden uitgevoerd (Vred. Diksmuide 16 oktober 1989 stuk 10 eiseres). Een aannemer die op een privaat terrein graafwerken uitvoert en een elektriciteitskabel afrukt is aansprakelijk omdat hij naliet de plaats van de aansluiting te onderzoeken (Vred. Veurne 11.10.1979, BFE 1981, afl. 13b, 1).

De fout van tweede verweerster, in oorzakelijk verband met de aangerichte schade, staat bijgevolg vast. De vordering tegen haar komt dan ook gegrond voor.

De vordering tegen derde verweerster

De wettelijke verplichting tot raadpleging en lokalisatie ligt niet bij de eigenaar, maar bij de aannemer. Eiseres bewijst geen fout in hoofde van derde verweerster, zodat haar vordering tegenover deze ongegrond is.

De vordering tot vrijwaring van tweede verweerster

De vordering tot vrijwaring van tweede verweerster tegenover derde verweerster komt ongegrond voor, nu tweede verweerster er niet in slaagt een fout in hoofde van derde verweerster aan te tonen. Deze betwist ten stelligste dat er haar om informatie werd verzocht in verband met de ligging van de kabels. De verklaringen van de zaakvoerder van tweede verweerster en van haar aangestelde wegen niet zwaarder dan deze van de zaakvoerder van derde verweerster. Overigens brengt het strafdossier ook geen klaarheid in verband met de beweringen van tweede verweerster.

De vordering tot vrijwaring dient dan ook te worden afgewezen als ongegrond.

De vordering tot vrijwaring van eerste verweerster

De vordering van eerste verweerster in vrijwaring jegens tweede verweerster is zonder voorwerp, vermits er geen veroordeling van eerste verweerster wordt uitgesproken. De vordering wordt bijgevolg als ongegrond afge-
wezen.

Wat betreft de gevraagde uitsluiting van het vermogen tot kantonnement: er wordt door eiseres geen specifieke motivering verschaft waarom de mogelijkheid tot kantonnering zou dienen te worden uitgesloten. De rechtbank kan dan ook niet ingaan op de vraag tot uitsluiting van de mogelijkheid ertoe.

OP DEZE GRONDEN,

DE RECHTBANK,

alle andere besluiten afwijzend als niet dienend;

Rechtsprekende op tegenspraak;

Verklaart de vordering van eiseres tegen eerste verweerster en derde verweerster ontvankelijk, doch ongegrond;

Verklaart de vordering van eiseres tegen tweede verweerster ontvankelijk en gegrond, veroordeelt tweede verweerster in betaling aan eiseres van de som van vierentachtigduizend vierhonderd zevenentwintig frank (84 427 F), meer de vergoedende rente vanaf 30.01.1991 tot de dagvaarding en vanaf die datum de gerechtelijke rente tot de dag van de volledige betaling.

Verklaart de vordering tot vrijwaring van tweede verweerster tegen derde verweerster ontvankelijk, doch ongegrond;

Verklaart de vordering tot vrijwaring van eerste verweerster tegen tweede

verweerster ontvankelijk doch ongegrond;

Veroordeelt tweede verweerster tot alle gerechtskosten, aan de zijde van eiseres te begroten op 5 643 + 7 188 F dagvaardingen en rol en 6 150 F rechtsplegingsvergoeding, aan de zijde van eerste verweerster op 6 150 F rechtsplegingsvergoeding, en aan de zijde van derde verweerster eveneens op 6 150 F rechtsplegingsvergoeding, meer de gebeurlijke kosten van uitvoering.

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

..."

TRIBUNAL DE PREMIERE INSTANCE DE TOURNAI - 21 AVRIL 1997

1e Chambre

Siégeant: M. Dochy

Avocats: me Guilluy loco me Rivière et me Moulart loco me Pannier

s.a. ELECTRABEL C/ D. PARENT

Travaux de branchement • Dommage au réseau d'électricité • Responsabilité • Présomptions graves, précises et concordantes • Obligation de demande des plans

Destinées à recevoir le câble utile au branchement de son immeuble au réseau du distributeur, un particulier réalise des tranchées de par et d'autre de la voirie publique et fait passer le câble d'une tranchée à l'autre sous la chaussée. A l'endroit où la conduite destinée recevoir le branchement croise un câble haute tension du distributeur, des éraflures à l'origine d'une panne sont constatées. Le câble de raccordement étant enfoui à une profondeur plus grande que celle du câble haute tension, il existe des présomptions graves, précises et concordantes que les dégâts du câble haute tension ont été occasionnés lors des travaux de branchement. Le fait d'avoir omis de demander les plans avant d'effectuer les travaux est en

Aftakkingswerken • Beschadiging van het elektriciteitsnet • Aansprakelijkheid • Gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens • Verplichte planaanvraag

Om een kabel die behoort tot de aftakking van het gebouw te verbinden met het net van de verdeler, graaft een particulier sleuven. Op de plaats waar de aftakking verbonden wordt met het net ligt kruiselings een hoogspanningskabel van de verdeler. Op deze hoogspanningskabel zijn groeven te merken die de oorzaak zijn van een panne. Aangezien de aansluitingskabel op een lagere diepte lag dan de hoogspanningskabel, bestaan er gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens dat de schade aan de hoogspanningskabel veroorzaakt is gedurende de werken aan de aftakking. Het niet opvragen van de plannen vooraleer de werken uit te voeren staat in oorzakelijk verband met de schade. De particulier is

relation causale avec les dégâts.

La responsabilité du particulier est engagée sur base des art. 1382 et 1383 C.C.

aansprakelijk krachtens de art. 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek.

“... ”

Entendu les avocats des parties à l'audience du 10 mars 1997;

Attendu qu'en ce qui concerne l'exposé des faits, il y a lieu de se référer au jugement d'avant dire droit;

Attendu qu'en ce qui concerne la mesure d'instruction, si le témoin Debraine ne se souvient plus, 4 ans après les faits de la communication qu'il a eue avec le défendeur, il n'empêche qu'il est acquis qu'une communication téléphonique a eu lieu entre le défendeur et le sieur Debraine et que celui-ci se réfère au procès-verbal qu'il rédigea le 20 février 1990;

Attendu que l'on ne peut considérer avec certitude qu'il y a eu aveu (extrajudiciaire) en manière telle que le tribunal aura égard aux autres éléments du dossier pour apprécier les faits;

Attendu que le défendeur reconnaît

- avoir effectué en novembre 1989 des travaux afin de raccorder son immeuble au réseau électrique de la demanderesse, situé de l'autre côté de la chaussée qui borde sa propriété;
- avoir pour ce faire creusé de part et d'autre de la chaussée deux tranchées destinées à recevoir le câble;
- avoir fait passer le câble d'une tranchée à l'autre sous la chaussée dans une buse;

Attendu que les services de la demanderesse furent avisés le 19 février 1990 d'une panne de courant et que lors de leurs recherches, ils constatèrent une détérioration d'un câble de haute tension à la rue d'Horlebaix à Lessines;

Attendu qu'il résulte des photographies produites que le câble installé par le défendeur croise un câble de haute tension du réseau de la demanderesse et que ce dernier câble pré-

sente à cet endroit des éraflures sur une longueur de plus ou moins un mètre, ce qui a été constaté tant par le conducteur des travaux Béroutia que par l'agent de police Debraine;

Attendu que par ailleurs les photographies et le plan de coupe démontrent que le câble de raccordement fut enfoui sous la chaussée à une profondeur plus grande que celle du câble haute tension;

Attendu que le défendeur et ses collègues de travail déclarent que "l'excavatrice n'a été employée que pour la tranchée sur le terrain devant la maison, ... la tranchée effectuée du côté du poteau électrique n'a pas nécessité l'usage d'une machine" (déclaration de Gaston Ribauville)... "Parent et Ribauville Gaston ont fait la tranchée de l'autre côté de la route avec une pelle";

Attendu qu'il y a unanimité sur la non-utilisation d'une excavatrice du côté de la rue où les dégâts furent constatés;

Attendu que le constat établi le 20 février 1990 par le conducteur de travaux Béroutia précise au verbo: "manière dont le dommage a été provoqué: arrachement par grappin grue? coup de pioche? ou autre matériel?"

Attendu que la pièce 15 du dossier de la demanderesse (lettre de la compagnie d'assurance AMEV à la s.a. Intercom) précise: "Monsieur Parent maintient que le terrassement a été exécuté manuellement et qu'il aurait donc pas pu endommagé (sic) le câble". Selon l'expert M. Tilman le câble a été éraflé par le bac d'un engin de terrassement au environ du défaut (sic)" ce qui amena la réponse figurant pièce 16: "comment l'expert Tilman peut-il déterminer avec certitude la manière dont notre câble a été endommagé alors que nos services techniques qui sont intervenus sur place n'ont pu le

faire (voir constat en annexe)?

Attendu que le tribunal regrette que le rapport de l'expert Tilman n'a pas été produit aux débats alors qu'il constitue un élément d'appréciation intéressant, d'autant que des travaux furent effectués dans la même rue par la commune de Lessines en date du 14 avril 1988;

Attendu que, nonobstant cet élément, le tribunal estime qu'il existe en l'espèce des présomptions graves, précises et concordantes que les dégâts subis par le câble haute tension ont été occasionnés par le défendeur et ses collègues de travail lors de leurs travaux de raccordement;

Attendu qu'il y a en effet coïncidence entre d'une part la localisation des éraflures sur le câble HT et le croisement du raccordement installé par le défendeur avec le câble HT (cf. photos) (le défendeur ne peut dès lors être cru lorsqu'il affirme avoir effectué les travaux de terrassement à un autre endroit);

Attendu que les photographies produites ainsi que le plan de coupe démontrent que le câble de raccordement "remonte" avant son croisement au-dessus du câble HT et fut dès lors enfoui sous la chaussée à une profondeur plus grande que celle du câble HT;

Attendu que cet élément de fait prouve que le défendeur a dû creuser à cet endroit précis du croisement une tranchée plus basse que le câble haute tension;

Attendu que le dossier photographique produit par la demanderesse et plus particulièrement la première photographie de la deuxième page de ce dossier, démontre que le câble HT est véritablement camouflé par les terres et a pu volontairement être éraflé par des coups de pelle répétés, avant d'être découvert...;

Attendu enfin que si le défendeur prétend avoir demandé verbalement à la demanderesse l'autorisation d'effectuer des travaux (ce qui est contesté par la demanderesse) il n'en demeure pas moins qu'il a omis de demander le plan des installations de la demanderesse, avant d'effectuer les travaux, ce qui est élémentaire est constitutif d'un manque de prudence qui apparaît également en relation causale avec les dégâts;

Attendu que l'affirmation du défendeur selon laquelle des ouvriers de la demanderesse lui auraient précisé que les dégâts du câble pouvaient être dus à des faits remontant à des mois sinon des années, n'est établie par aucun élément et apparaît être formulée pour la circonstance...;

Attendu enfin que si la déclaration de l'agent de police Debraine relative à l'entretien téléphonique qu'il a eu avec le défendeur, ne peut constituer un aveu, elle peut néanmoins constituer une présomption qui concorde avec les différences données de fait relevées ci-avant;

Attendu que la responsabilité du défendeur apparaît dès lors engagée sur base des art. 1382 et 1383 du C.C.

Attendu que les montants réclamés sont dûment justifiés par pièces et ne font d'ailleurs pas l'objet de contestations;

Attendu que les intérêts ne courent qu'à dater de l'établissement de la constatation du sinistre et non à dater des faits (11/89);

PAR CES MOTIFS;

LE TRIBUNAL;

Statuant contradictoirement,

Condamne D. Parent à payer à la s.a. Electrabel, la somme de 112 746 fr., majorée des intérêts compensatoires à dater du 19 février 1990, des intérêts judiciaires et des frais et dépens de l'instance liquidés dans le chef de la demanderesse à la somme de 17 925 fr.;

Déclare le présent jugement exécutoire par provision, nonobstant tout recours et sans caution;

..."

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK - 27 MAART 1998

Zetelend: *bb. Baudrez, Vanbiervliet en Gheysens*

Advocaten: *mrs. Vandepitte, H. Michiels, P. Michiels, Declercq en Vandorpe*

n.v. Ets. P. VAN HOLLEBEKE T/ n.v. GRODEVAN en n.v. GRODEVAN T/ c.v.b.a. IVRO en c.v.b.a. IVRO T/ c.i.v. GASELWEST

Kabelbeschadiging • Privé-terrein • Raadplegingverplichting • Lokalisatieplicht • Onderbreking van de terbeschikkingstelling van elektrische energie

Ligne de télécommunication • Terrain privé • Obligation de consultation • Obligation de localisation • Interruption de mise à disposition d'énergie électrique

Een aannemer van graafwerken dient de eigenaar van het elektriciteitsnet te raadplegen en de kabels te lokaliseren vooraleer de werken mogen worden aangevat. Deze wettelijke verplichtingen gelden zonder onderscheid of het werken op het openbaar domein, dan wel op een privé-terrein betreft. De aannemer, die deze verplichtingen niet respecteert, is zowel aansprakelijk voor schade aan de kabel als voor de gevolgen van de stroomonderbreking die hieruit voortvloeien.

Un entrepreneur en terrassements doit consulter le propriétaire du réseau électrique et localiser les câbles avant d'entreprendre les travaux. Ces prescriptions légales s'appliquent sans distinction aux travaux exécutés en domaine public ou en un terrain privé. L'entrepreneur qui ne respecte pas ces obligations est responsable des dégâts au câble comme des conséquences résultant de l'interruption de courant.

1. Met dagvaarding betekend op 17 oktober 1995 vordert de n.v. Van Hollebeke 567 000 fr. als provisionele schadevergoeding, vermeerderd met de renten en de kosten en de aanstel-

ling van een gerechtsdeskundige. Zij zet uiteen dat naar aanleiding van graafwerken die de n.v. Grodevan uitvoerde, een breuk ontstond in een hoogspanningskabel, waardoor haar machines voor het aanmaken van polyethyleenfilm stilvielen.

Met tussenvonnissen van 22 december 1995 werd een gerechtsdeskundige aangesteld, met de opdracht aldaar nader omschreven. Deze legt zijn eindverslag ter griffie neer op 15 oktober 1996. Daarin komt hij tot het besluit "dat tijdens het uitvoeren van grond-

werken door Grodevan op de oprit van de Ivro-verbrandingsoven de inkomende voedingskabel werd afgegrukt. Hierdoor trad kortsluiting op, waardoor de Gaselwest-cabine disjuncteerde en zodoende o.m. de ganse Oostnieuwkerkesteenweg op 17 maart 1995 omstreeks 9u30 zonder stroom kwam te staan"; "door het wegvallen van de spanning stoppen alle motoren en valt de verwarming grotendeels weg. De machines koelen af en de P.E.-specie verhardt in de machines, tussen de walsen, etc. Hierdoor moeten alle machines, wanneer de stroom opnieuw beschikbaar is (in casu nog dezelfde dag omstreeks 10u06), partieel gedemonteerd ten einde de verharde P.E.-film uit de walsen, de trommels e.d.m. te halen. Eenmaal alles gereinigd en opnieuw gemonteerd is, moet de productie opnieuw opgestart worden, waarbij trapsgewijze de snelheid van de extrusie- en walslijn wordt opgevoerd tot volle capaciteit" (cfr. deskundig verslag p. 14). De gerechtsdeskundige beredeneert dat deze schade bij de n.v. Van Hollebeke, dewelke hij raamt op 444 501 fr., technisch en feitelijk toe te schrijven is aan de n.v. Grodevan. Van haar kant verzoent de n.v. Van Hollebeke zich met de vooropgestelde schaderaming (cfr. Conclusie ingediend op 21 oktober 1996). De schade aan Gaselwest raamt de gerechtsdeskundige op 64 044 fr.

2. Alvast voorziet art. 260 bis § 1 van het Algemeen Reglement voor de bescherming van de arbeid dd. 11/01/1946, zoals gewijzigd bij art. 2 van het Koninklijk Besluit van 05/08/1974: "Geen enkel grond-, bestratings- of ander werk mag worden uitgevoerd in de nabijheid van een ondergrondse elektrische kabel zonder dat de eigenaar van de ondergrond, de overheid die de eventueel gebruikte openbare weg beheert en de eigenaar van de kabel vooraf zijn geraadpleegd. Het feit dat de in art. 233 bedoelde merktekens al dan niet aanwezig zijn ontslaat niet van deze raadpleging. (...) Als de raadpleging niet heeft kunnen plaatshebben, mag het werk niet uitgevoerd worden zonder voorafgaande lokaliserings van de kabels."

Dezelfde bepaling kan worden teruggevonden in art. 192.02 van het Algemeen Reglement op de Elektrische Installaties (goedgekeurd bij K.B. van 10/03/1981 en gepubliceerd als bijvoegsel tot het Belgisch Staatsblad van 29/04/1981).

Derhalve mag, afgezien van de raadpleging, met de uitvoering van een werk slechts begonnen worden na lokalisatie van de kabels (cfr. Cass., 26/11/1985, R.W. 1985-1986, 2304); hierbij moet worden begrepen dat het loutere opvragen van de plans niet als voldoende kan worden aangezien, doch dat er daadwerkelijk overleg moet worden gepleegd (cfr. Cass. 01/03/1985, R.W. 1985-1986, 801). Bij deze wettelijke regeling wordt geen onderscheid gemaakt tussen werken uitgevoerd op openbaar of privaat domein en wordt de aan- of afwezigheid van merktekens uitdrukkelijk buiten beschouwing gelaten.

Naast de algemene en voor ieder geldende zorgvuldigheidsnorm bepaalt art. 27, 2° lid van de Wet van 10/03/1925 op de elektriciteitsvoorziening daarenboven: "Zij die, bij gebrek aan voorzorg, zonder opzet ... inrichtingen voor ... de bezorging en de benutting van elektrische energie vernielen of beschadigen of die het vervoer daarvan op de wettelijk toegelaten lijnen en netten verhinderen of stremmen, worden gestraft met de bij art. 563 van het Strafwetboek bepaalde straffen".

3. Nu beroept de n.v. Grodevan zich op art. 9 van haar algemene voorwaarden (stuk nr. 4 verweerster): "Bij toezegging der werken dient er door de opdrachtgever een duidelijk plan afgeleverd te worden en/of een aanduiding ter plaatse te worden verricht, van alle zichtbare en onzichtbare leidingen, van welke aard ook. Aldus aangeduide ondergrondse leidingen worden in regieuitvoering blootgelegd. Bij niet-aanduiding, wordt verondersteld dat de werken kunnen worden aangevat en uitgevoerd. De opdrachtgever is aansprakelijk voor schade aan onzichtbare, verkeerd of niet aangeduide inrichtingen en leidingen van welke aard ook".

Waar de n.v. Grodevan werkte op het privé-terrein van de c.v.b.a. Ivro en zij in uitvoering van voormeld beding (aangebracht op de rugzijde van haar offerte dd. 20/12/1994 - stuk nr. 5 verweerster) geen situatieplan verkreeg besluit zij dat haar geen fout kan treffen nu zij redelijkerwijs mocht aannemen dat er geen kabels zouden liggen op het tracé der werken.

4. Echter moet in haar eigen, ondertekende, verklaring aan haar verzekeringsmaatschappij (stuk nr. 1 verweerster) gelezen worden dat de n.v. Grodevan op 17/03/1995 mondeling aan de directeur van de c.v.b.a. Ivro gevraagd zou hebben naar de liggingplans van de installatie, en dat deze mondeling zou bevestigd hebben dat er "geen leiding in de onmiddellijke omgeving van de werken" zou geweest zijn - alvast blijkt dat deze informatie patent onjuist. Hierbij moet worden onderstreept dat de c.v.b.a. Ivro staande houdt dat op 17/03/1995 de werken reeds waren aangevangen.

De c.v.b.a. Ivro, ondanks haar vorm immers een burgerlijke vennootschap, ontkent dat de voorwaarden op de rugzijde van de offerte door haar werden aanvaard, terwijl de mondelinge vraag van de n.v. Grodevan laat uitschijnen dat ook deze laatste aannam dat de bedoelde voorwaarde niet tegenstelbaar was aan de c.v.b.a. Ivro - er is immers geen enkele reden om boven op de afgifte van een plan nog eens de vraag mondeling te hernemen.

In elk geval beweert noch bewijst de n.v. Grodevan dat de c.v.b.a. Ivro terzake in gebreke gesteld werd, en al evenmin dat de werken verplicht dienden aangevat te worden zonder dat zij de mogelijkheid kreeg de plannen te raadplegen of zich anderszins te informeren naar de ligging van waarschijnlijke kabels (cfr. deskundig verslag p. 15: "Tot slot blijkt uit het plaatsbezoek en de situatie ter plaatse dat het tegenkomen van een nutsleiding ter hoogte van het ongeval totaal niet als onverwacht mag worden aanzien."), zodat zij zich dan ook bezwaarlijk op een wanprestatie in hoofde van deze laatste kan beroepen.

5. Hoe dan ook staat vast dat de n.v. Grodevan de kabel heeft vernield (dit toont meteen aan dat de ligging ervan met onvoldoende zekerheid werd nagegaan) en dat zij aldus het vervoer van energie op de wettelijk toegelaten lijnen en netten verhinderd heeft, hetgeen in principe strafbaar is met de bij art. 563 van het Strafwetboek bepaalde straffen (cfr. supra), terwijl de loutere overtreding van een specifieke rechtsnorm op zichzelf reeds als onrechtmatig moet worden aangezien, zonder dat bovendien nog enige toetsing aan het zorgvuldigheidscriterium moet plaatsgrijpen. De vaststelling van de inbreuk volstaat om het onrechtmatig karakter ervan te weerhouden (cfr. H. Vandenberghe e.a., Overzicht van Rechtspraak, Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad, nr. 3 in T.P.R. 1987, p. 1266 e.v.).

Tenslotte toont de n.v. Grodevan nergens aan op welke grond zij geldig ontslagen zou zijn van haar algemene plicht van zorgvuldigheid en van de voormelde bijzondere verplichtingen, zodat mede gelet op wat voorafgaat moet worden aangenomen dat de n.v. Grodevan aansprakelijk is.

6. De n.v. Grodevan betwist de afrekening van de gerechtsdeskundige met betrekking tot de schade, onder meer waar de gerechtsdeskundige 16 x 8 manuur (à 885 fr.) in rekening brengt; zij aanziet de contractuele verplichting van de werkgever als enige oorzaak voor deze uitgave.

Evenwel kan er in casu niet omheen dat deze 128 manuur geenszins als inactiviteit werden gesleten en al evenmin hebben gediend om enig product aan te maken –grondslag van de omzet en dus ook de winst van de n.v. Van Hollebeke doch enkel om de machines terug te brengen in dezelfde werkzame toestand als net voor de breuk in het elektriciteitsnet– die zelf slechts zowat 40 minuten duurde. Dit klemt temeer bij de vaststelling anderszids dat de n.v. Van Hollebeke (bijna) geen stock opzet en de productie dus meteen wordt uitgeleverd, zodat elke stilstand dan ook noodzakelijk zal re-

percuteren in een latere aflevering. Derhalve staat vast dat deze kost -weze het desgevallend nog door derden- in elk geval diende te worden gemaakt alvorens de n.v. Van Hollebeke de productie kon hervatten zoals voor de breuk, terwijl zonder die fout dergelijk onproductief aanwenden der werknemers niet moest gebeurd zijn.

Daarnaast brengt de gerechtsdeskundige voor de 8 uur stilstand 199 556 fr. 'productieverlies' in rekening; de n.v. Van Hollebeke kon geen dagelijkse productiefiches voorleggen, zodat de gerechtsdeskundige zelf geen mogelijkheid had om een meer gedetailleerde schaderaming voor te brengen en hij alsdan besluit "ik laat het aan de rechtbank over om dienaangaande ten gronde te oordelen" (cfr. deskundig verslag p. 24). Nog daargelaten in welke mate dit berekende productieverlies integraal in rechtstreeks oorzakelijk verband met de fout van de n.v. Grodevan kan worden gezein, moet worden begrepen dat tijdens de stilstandsduur de lonen hoe dan ook verder werden doorbetaald –zij het dan om de schade te herstellen zoals hiervoor werd aangenomen– en de loonkost als zodanig reeds werd gerecupereerd (cfr. supra); waar er in die tijd inderdaad niet productief kon worden gewerkt zou dit enkel tot bijkomende winstderving en/of geleden verlies (afschrijvingen) kunnen aanleiding geven onder de aanname dat diezelfde productie nooit (noch op een later tijdstip noch anderszins) zou kunnen worden aangemaakt, terwijl onder de aanname dat de machines inderdaad nooit stilliggen er enkel de bijkomende kost voor het gebeurlijk verwerven van een nieuwe opdracht kan worden aangenomen. Mede gelet op de raming door de gerechtsdeskundige en de onmogelijkheid tot een meer precieze raming dient dit onderdeel van de vordering dan ook te worden teruggebracht tot 100 000 fr.

De vordering van de n.v. Van Hollebeke komt aldus gegrond voor ten belope van 113 280 (stilstanduren) + 161 415 (afval) + 100 000 fr. (productieverlies) – 29 750 (verkoop afval) =

344 945 fr.; meer schade wordt hoe dan ook niet bewezen.

7. Met dagvaarding betekend op 10/11/1995 vordert de n.v. Grodevan dat de c.v.b.a. Ivro haar zou vrijwaren met betrekking tot de aanspraken van de n.v. Van Hollebeke.

Met dagvaarding betekend op 30/11/1995 vordert de c.v.b.a. Ivro dan op haar beurt de tussenkomst in vrijwaring van Gaselwest. De motivering die daarbij wordt aangehaald, blijkt een misvatting te zijn die door de gerechtsdeskundige ondubbelzinnig werd weerlegd: de breuk in de kabel is de enige oorzaak van het uitvallen van de stroom.

Hiervoor werden deze aanspraken van de n.v. Grodevan evenwel reeds ontmoet en ongegrond bevonden (cfr. sub 4), zodat deze thans ook falen.

8. Op haar beurt vordert Gaselwest tenslotte de vergoeding van de schade die zij opliep naar aanleiding van de breuk aan de kabel ten belope van 64 044 fr. lastens de n.v. Grodevan (cfr. conclusie ingediend op 07/10/1996).

Waar dit bedrag op zich, dat overigens op de berekening van de gerechtsdeskundige niet wordt aangevochten, moet mede gelet op wat voorafgaat de gegrondheid van deze vordering worden aangenomen.

OP DEZE GRONDEN,

DE RECHTBANK,

Alle andere besluiten afwijzend als niet dienend,

(...)

Rechtsprekend op tegenspraak;

Verklaart de vordering van de n.v. Van Hollebeke lastens de n.v. Grodevan toelaatbaar en in onderstaande mate gegrond;

Veroordeelt de n.v. Grodevan om te betalen aan de n.v. Van Hollebeke het

bedrag van 344 945 fr. in hoofdsom, vermeerderd met de vergoedende rente vanaf 17/03/1995 en de gerechtelijke rente vanaf de datum der betekening van de dagvaarding tot aan de datum der volledige betaling;

Wijst al het meer gevorderde over en weer af als ongegrond;

Verwijst de n.v. Grodevan in de kosten van het geding, aan de zijde van de n.v. Van Hollebeke tot op heden begroot op 7 785 fr. dagvaarding en rolstelling, 75 000 fr. kosten en ereloon gerechtsdeskundige, 2 300 fr. aanvullende rechtsplegingsvergoeding en 12 3000 fr. rechtsplegingsvergoeding;

Wijst de vordering in vrijwaring van de n.v. Grodevan lastens de c.v.b.a. Ivro af als ongegrond;

Verwijst de n.v. Grodevan in de kosten van dit onderdeel van het geding, aan de zijde van de c.v.b.a. Ivro tot op heden begroot op 6 150 fr. rechtsplegingsvergoeding;

Wijst de vordering van de c.v.b.a. Ivro lastens Gaselwest af als zonder voorwerp;

Verwijst de c.v.b.a. Ivro in de kosten van dit onderdeel van het geding, aan de zijde van Gaselwest tot op heden begroot op 6 150 fr. rechtsplegingsvergoeding;

Veroordeelt de n.v. Grodevan verder om te betalen aan Gaselwest het bedrag van 64 044 fr. in hoofdsom, vermeerderd met de vergoedende rente vanaf 17/03/1995 en de gerechtelijke rente vanaf de datum der betekening van de dag tot aan der volledige betaling;

Verwijst de n.v. Grodevan in de kosten van dit onderdeel van het geding, aan de zijde van Gaselwest tot op heden begroot op 6 150 fr. rechtsplegingsvergoeding;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling;

..."

TRIBUNAL DE COMMERCE DE CHARLEROI - 9 AVRIL 1998

2e Chambre

Stégeant: Mme Gerin, MM. Hubens et Balsat

Avocats: Me Frèrejean loco me Delvaux, me Dessales et me Beguin loco me de Stexbe

s.a. ELECTRABEL C/ s.a. FRANKI - s.a. L. DUCHENE

Bris de canalisation de gaz • Entrepreneur principal/sous-traitant • Valeur des plans • Obligation de localisation • Responsabilité in solidum de l'entrepreneur et de son sous-traitant

Des clauses contractuelles qui chargent l'entrepreneur principal de la conception et de la préparation du chantier ne dispensent pas le sous-traitant de s'assurer que toutes les précautions ont été prises pour éviter tout dommage aux tiers. Les plans fournis n'ont qu'une valeur indicative. Il importe donc de localiser les installations souterraines avec précision.

Beschadiging van gasleiding • Hoofdaannemer/onderaannemer • Waarde van de plans • Lokalisatieplicht • Aansprakelijkheid in solidum van de aannemer en zijn onderaannemer

Contractuele clausules die het ontwerp en de voorbereiding van een werf opleggen aan de hoofdaannemer, onthefpen de onderaannemer niet van de plicht zich ervan te vergewissen dat alle voorzorgsmaatregelen werden genomen om elke schade aan derden te vermijden. De ter beschikking gestelde plans hebben slechts een indicatieve waarde. Het is dus van belang de ondergrondse installaties met precisie te lokaliseren.

"...

Attendu que l'action tend à la condamnation de la défenderesse, la s.a. Franki, à payer à la demanderesse, la s.a. Electrabel, la somme de 884 506 fr. représentant le montant des répara-

tions d'une conduite de gaz endommagée par un préposé de la défenderesse, outre les intérêts compensatoires depuis le 31 janvier 1991, les intérêts judiciaires et les dépens.

Que la s.a. Franki a introduit une ac-

tion dirigée contre la s.a. Duchène demandant la condamnation de cette société à intervenir à la cause et à la garantir de toute condamnation.

Qu'en conclusions, la s.a. Electrabel étend sa demande à la condamnation

de la s.a. Duchène à payer les mêmes montants.

Que la s.a. Duchène introduit également une demande incidente en garantie contre la s.a. Franki.

Attendu que les demandes sont recevables.

Attendu qu'en 1991, la s.a. Duchène devait exécuter des travaux de génie civil commandés par le Fonds des Routes qui consistaient dans l'élargissement d'un pont sur l'autoroute A 54; que les plans avaient été établis par la s.a. Delens;

Que la s.a. Duchène a sous-traité l'exécution de quatre pieux forés à la s.a. Franki.

Qu'en forant, un préposé de cette dernière société a percé une conduite de gaz souterraine;

Qu'un constat contradictoire a été établi.

Que selon le rapport de l'expert Conrardy, mandaté par l'UPEA, le plan communiqué par la demanderesse pour permettre aux défenderesses de localiser la conduite est correct; que la montant réclamé de 884 506 fr. est acceptable;

Que, quant aux responsabilités, l'expert estime que le contrat intervenu entre les défenderesses chargeait la firme Duchène de déterminer l'implantation des pieux et d'enlever les obstacles enterrés ou aériens; que les emplacements auraient été indiqués par des piquets.

Que dans un rapport complémentaire, il précise encore:

"Il y a:

1. Conception :
 - a) décision d'élargir (ici Ministère des Travaux Publics)
 - b) étude du projet par un bureau d'études (??)
2. Préparation du chantier (Duchène)
3. Exécution du travail Duchène, Franki, ...

Dans les phases de conception et de préparation, il y a eu inévitablement la consultation de tous les plans des "obstacles" prévisibles à l'exécution du chantier.

Parmi ceux-ci, les plans des canalisations de gaz.

Il s'avère que ces plans sont parfaitement corrects et précis.

Le bureau d'études aurait donc dû intégrer cette donnée dans son projet.

L'implantation des pieux dits "Franki" n'est pas laissée à l'appréciation de l'exécutant. Elle affecte la stabilité de l'ouvrage en construction.

Bien plus, l'emplacement des pieux doit être respecté avec une grande précision.

Le bureau d'études aurait dû s'apercevoir que la canalisation gaz était un obstacle ... qui, touchée, aurait pu provoquer une véritable catastrophe ... Ici le sinistre n'a provoqué que des dégâts matériels, mais nous aurions pu avoir des dommages corporels ...

Une préparation rigoureuse du chantier aurait dû également montrer que la canalisation sinistrée empêchait l'implantation du pieu à l'endroit prévu par le bureau d'études.

Je confirme que la préparation a bien été effectuée par la société Duchène et que le "piquetage" (c'est à dire la matérialisation de l'emplacement du pieu par des piquets en bois) a bien été effectué sous la responsabilité de M. Matagne de la société Duchène.

Je me souviens très bien que la société Franki estimait que ce piquetage était un ordre formel de placer le pieu à l'endroit indiqué.

Je suis personnellement convaincu que ce sinistre est dû à une conception et à une préparation incomplètes du travail.

L'exécutant ne pouvait absolument pas prévoir que des vérifications essentielles n'avaient pas été effectuées".

Quant à la demande principale

Attendu que la s.a. Franki estime qu'elle n'encourt aucune responsabilité puisqu'elle a exécuté le travail qui lui était commandé après implantation (plan et piquetage sur place) par l'entrepreneur principal, la s.a. Duchène.

Attendu que cet argument ne peut être opposé à la demanderesse qui est tiers aux conventions intervenues entre les défenderesses.

Que la s.a. Franki ne peut être considérée comme un simple exécutant servile; que les clauses contractuelles convenues avec la s.a. Duchène ne la dispensaient pas de s'assurer que toutes les précautions avaient été prises pour éviter tout dommage aux tiers;

Qu'en effet, les plans de la demanderesse se trouvaient sur le chantier; qu'elle aurait dès lors pu se rendre compte qu'elle travaillait à proximité immédiate de conduites de gaz; qu'elle aurait pu s'assurer que ces conduites avaient été localisées au préalable.

Que sa responsabilité est dès lors engagée.

Demande en garantie et demande incidente d'Electrabel C/ Duchène

Attendu que la s.a. Duchène admet que l'implantation des pieux sur le site et leur repérage par piquetage ont été réalisés par son géomètre sur base des calculs et dimensionnements communiqués par le bureau d'étude s.a. Delens;

Qu'elle admet la mauvaise implantation des piquets mais estime que la s.a. Frank devait agir avec prudence et diligence et non comme un exécutant servile;

Que selon elle, le fait d'implanter un pieu et de le marquer d'une façon quelconque, ne représente jamais que la matérialisation sur le site d'une implantation prévue sur le plan;

Qu'elle soutient encore que, selon son expert Qewet,

- l'accident trouve sa cause dans une divergence entre l'implantation théorique de la conduite de gaz, selon le plan fourni par Electrabel, et son implantation réelle.
- la s.a. Delens a manqué de prudence en tenant compte d'une marge de manoeuvre de 5 à 6 cm entre le pi-

eu et l'emplacement théorique de la conduite de gaz.

Qu'elle estime donc que la responsabilité de l'accident incombe à Electrabel en raison de l'erreur du plan; qu'elle conteste la validité des réserves contenues sur ce plan qu'elle considère comme une clause de style; qu'elle rejette également la responsabilité sur la s.a. Delens qui n'est pas à la cause.

Qu'elle conteste dès lors l'existence d'une faute dans son chef et d'un dommage en relation causale avec une faute qui lui soit imputable.

Qu'à titre subsidiaire, elle introduit une demande incidente contre la s.a. Franki; qu'elle expose avoir confié le travail à cette société qui est un entrepreneur spécialisé; qu'elle estime qu'elle n'a pas non plus déterminé l'implantation des pieux, la conception étant le fait de la s.a. Delens.

Attendu que de manière constante, la jurisprudence récente considère que les clauses apposées sur les plans fournis par les propriétaires de canalisations souterraines peuvent être opposées aux entrepreneurs;

Qu'en effet, ces plans sont en général destinés à un usage interne et que de nombreux facteurs peuvent entraîner une discordance entre les plans et la situation réelle.

Qu'en toute hypothèse, la différence invoquée par la s.a. Duchène, de quelques centimètres, paraît insignifiante par rapport à la précision habituelle des plans.

Attendu que la responsabilité de la s.a. Duchène paraît dès lors engagée.

Qu'elle introduit une demande incidente dirigée contre la s.a. Franki en invoquant l'art. 2 de la convention conclue entre parties précisant que "l'implantation de pieux sur le terrain sera contrôlée et acceptée par vous avant tout début d'exécution".

Qu'elle invoque également l'art. 2.4 stipulant que "si le sous-traitant constate une erreur de nature à constituer une entrave à son travail, il doit la signaler immédiatement. En entamant les travaux le sous-traitant accepte les cotes, les niveaux et l'état des supports. Il n'est pas recevable à invoquer ces circonstances ultérieurement".

Qu'il est toutefois précisé: "celle-ci (implantation des pieux) sera contrôlée et acceptée par vous avant tout début d'exécution";

Attendu que la s.a. Franki soutient avec suffisamment de vraisemblance que, dans ce type d'ouvrage, l'emplacement des pieux doit être respecté avec une grande précision.

Que si l'art. 2.4 de la convention impose à l'entrepreneur de faire part des erreurs qu'il constate et d'accepter de réaliser les travaux sur base des éléments qui lui sont communiqués, elle ne l'oblige cependant pas de procéder à une deuxième étude ni à assumer la responsabilité de fautes commises par Duchène dans son propre travail.

Que la s.a. Duchène ne conteste pas l'existence de cette erreur; qu'elle la rejette toutefois sur la société Delens qui n'est pas à la cause;

Qu'elle ne démontre cependant pas que lors de l'implantation des pieux, elle n'aurait pu constater l'existence de

cette erreur; que d'autre part, elle n'a pas jugé utile de mettre à la cause la s.a. Delens.

Que la demande incidente dirigée contre la s.a. Franki n'est dès lors pas fondée.

PAR CES MOTIFS,

LE TRIBUNAL DE COMMERCE,

Statuant contradictoirement,

Reçoit les demandes principales, en intervention et incidentes;

Dit fondées la demande principale de la s.a. Electrabel dirigée contre la s.a. Franki et la demande incidente de cette dernière dirigée contre la s.a. Duchène;

Condamne la s.a. Franki et la s.a. Duchène à payer à la s.a. Electrabel la somme de 884 506 fr., augmentée des intérêts compensatoires depuis le 31 janvier 1991, des intérêts judiciaires et des dépens liquidés parla demanderesse à 19 531 fr.;

Dit la demande en intervention et garantie dirigée par la s.a. Franki fondée;

Condamne la s.a. Duchène à garantir la s.a. Franki de l'ensemble de ces condamnations en principal, intérêts et frais;

Dit la demande incidente dirigée par la s.a. Duchène contre la s.a. Franki non fondée;

En déboute la s.a. Duchène et lui délaisse ses dépens;

..."

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE KORTRIJK - 24 SEPTEMBER 1998

4e Kamer

Zetelend: dbr. Verbeke

Advocaten: mr. Van Den Broecke en mr. Desmet loco mr. Fourneau

c.v. W.V.E.M. T/ b.v.b.a. IVAKA

Beschadiging van ondergrondse elektriciteitskabel • Bewijs • Gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens • Manifestatie van de schade

Het bewijs nopens de aansprakelijkheid van de veroorzaker van de schade kan geleverd worden op grond van gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens.

Zulke vermoedens bestaan t.o.v. de aannemer van de telefoonmaatschappij wanneer enerzijds blijkt dat de telefoonkabel juist boven de beschadigde hoogspanningskabel ligt en de schade zich situeert op de plaats waar beide kabels elkaar raken en anderzijds de aannemer van de telefoonmaatschappij nalaat aan te tonen dat er een andere uitwendige oorzaak aanwezig is of andere werkzaamheden zijn die de schade aan de kabel zouden hebben veroorzaakt of nalaat een fabricagefout van de hoogspanningskabel aan te tonen.

De manifestatie van de schade twee jaar na de beschadiging is mogelijk ingevolge oxidatie van de kabel die tot de kortsluiting heeft geleid.

Bris de câble électrique souterrain • Preuve • Présomptions graves, précises et concordantes • Apparition du dommage

La preuve de la responsabilité de l'auteur du dommage peut être établie par des présomptions graves, précises et concordantes.

De telles présomptions existent vis-à-vis de l'entrepreneur de la compagnie de téléphone d'une part, lorsqu'il apparaît que le câble téléphonique se trouve juste au-dessus du câble haute tension endommagé et que le dommage se situe à l'endroit où se touchent les deux câbles, et d'autre part, lorsque l'entrepreneur de la compagnie de téléphone reste en défaut de démontrer qu'il existe une autre cause étrangère ou d'autres travaux qui auraient pu créer le dommage au câble, ou encore néglige d'apporter la preuve d'une faute de fabrication du câble haute tension.

L'apparition du dommage 2 ans après les faits est possible, vu l'oxydation du câble qui a provoqué un court-circuit.

“...

1. Eiseres zet uiteen dat er op 9 december 1994 een hoogspanningskabel, eigendom van eiseres, werd beschadigd te Moorsele, Rozenstraat ter hoogte van de A 17.

Op het ogenblik van het schadegeval werden volgende vaststellingen gedaan:

- op de plaats van het schadegeval waren drie kabels zichtbaar, een toebehorende aan eiseres en twee van verweerster;
- de hoogspanningskabel van eiseres zat geklemd onder de twee kabels van Belgacom;
- de kabel was beschadigd op de plaats waar de twee kabels van Bel-

gacom met die van eiseres in aanraking komen;

- de hoogspanningskabel bevindt zich op een diepte van 80 cm;
- de kabelbeschermingsdekpannen die op de hoogspanningskabel liggen, zijn gebroken.

In de loop van 1993 heeft verweerster in opdracht van Belgacom op de plaats van het schadegeval kabels geplaatst. Van dit schadegeval werd een strafdossier opgesteld dat zonder gevolg werd gerangschikt.

Door de beschadiging van de hoogspanningskabel ontstond er een stroomonderbreking. De door eiseres opgelopen schade bedraagt 76 674 fr. volgens schadebegroting van 20 december 1994.

Eiseres stelt dat verweerster aansprakelijk is voor deze schade. Aan de hand van hoger opgesomde vaststellingen zijn er voldoende eensluidende en zwaarwichtige vermoedens die aantonen dat de schade door verweerster werd veroorzaakt, aldus eiseres.

Daarenboven toont verweerster niet aan dat zij voorafgaand aan de uitvoering van de werken, de nodige voorzorgsmaatregelen heeft genomen door onder meer het uitvoeren van de nodige peilingen overeenkomstig art. 260 bis van het ARAB en art. 190.02 van het AREI.

Eiseres besluit hieruit dat het gebrek aan voorzorg of doorzichtigheid in hoofde van verweerster (art. 1382 B.W.)

bewezen is door het feit dat niet werd voldaan aan hoger vermelde verplichtingen. Subsidiarlijk vraagt eiseres de persoonlijke verschijning van J. Pauwels, die het schadegeval heeft vastgesteld.

2. Verweerster betwist het feitenrelaas zoals weergegeven door eiseres. Volgens verweerster situeert de beschadigde kabel van eiseres zich op ongeveer 80 à 90 cm verwijderd van de door verweerster getrokken kabels. Daarenboven heeft verweerster deze kabels in februari 1993 getrokken, terwijl het schadegeval zich situeert op 9 december 1994, zijnde bijna twee jaar later.

Verweerster betwist derhalve dat de beschadigde kabel van eiseres zich juist op de dwarsing met de Belgacomkabels bevond. Verweerster verwijst dienaangaande naar de foto's in het strafdossier.

Verweerster houdt voor dat zij geen enkele fout heeft begaan. De beweerde eensluitende en zwaarwichtige vermoedens die eiseres inroept, zijn volgens verweerster niet juist, hetzij volkomen irrelevant of berusten op een omkering van de bewijslast.

Verweerster beweert wel degelijk de nodige voorzorgsmaatregelen te hebben genomen. Zij heeft voorafgaandelijk de nodige plannen opgevraagd en heeft wel degelijk de kabel gelokaliseerd.

Volgens verweerster is een andere uitwendige oorzaak van de schade niet uitgesloten, evenmin als een gebeurlijke constructiefout aan de kabel zelf. Daarenboven is er een tijdsspanne van bijna twee jaar tussen de plaatsing door verweerster van de Belgacomkabels en de beschadiging van de H.S.-kabel van eiseres.

3. De rechtbank stelt vast dat verweerster niet betwist dat zij in februari 1993 in opdracht van Belgacom op de plaats van het schadegeval in de

Rozenstraat te Moorsele ter hoogte van de A 17 aldaar kabels heeft getrokken.

De verbalisanten die naar aanleiding van dit schadegeval een proces-verbaal hebben opgesteld, stellen het volgende vast:

- er is een put gemaakt naast de rijlaan in de Rozenstraat ter hoogte van de A 17 met richting Gullegem;
- er zijn 3 kabels zichtbaar, waaronder één van de WVEM en twee van Belgacom .
- de hoogspanningskabel van de WVEM zit geklemd onder de twee kabels van Belgacom;
- de hoogspanningskabel van WVEM is beschadigd op de plaats waar de twee kabels van Belgacom met die van de WVEM in aanraking komen.

Terecht merkt eiseres dan ook op dat deze vaststellingen volledig in strijd zijn met de beweringen van verweerster.

De rechtbank hecht meer geloofwaardigheid aan de verklaring van de verbalisanten die minstens als objectieve getuigen zijn opgetreden.

Aan de hand van deze vaststellingen van de verbalisanten, blijkt derhalve:

- dat de Belgacomkabels juist boven de beschadigde WVEM-kabel lagen;
- dat de schade aan de WVEM-kabel zich situeert waar beide kabels met elkaar in aanraking komen;

Verweerster laat na aan te tonen:

- dat er een andere uitwendige oorzaak aanwezig is, of andere werkzaamheden zijn die de schade aan de kabel van eiseres zouden hebben veroorzaakt;
- evenmin wordt een constructiefout van de kabel van eiseres aange-toond.

Dat de schade zich bijna twee jaar na de werkzaamheden van verweerster heeft voorgedaan, is geen reden om

de verantwoordelijkheid van verweerster niet te weerhouden, daar het goed mogelijk is dat de beschadiging van de H.S.-kabel na verloop van tijd geleidelijk aan de kortsluiting heeft veroorzaakt door oxidatie.

Aan de hand van hoger vermelde overwegingen en mede gelet op de objectieve vaststellingen van de verbalisanten, is de rechtbank van oordeel dat er voldoende, gewichtige nauwkeurig bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens zijn die aantonen dat de beschadiging van de H.S.-kabel van eiseres door de werkleider van verweerster werd veroorzaakt bij het trekken van de kabels van Belgacom op dezelfde plaats.

De rechtbank stelt vast dat de gevorderde bedragen op zich, overeenkomstig de begroting van 20 december 1994 door verweerster niet worden betwist.

De vordering van eiseres komt dan ook gegrond voor.

OM DEZE REDENEN,

DE RECHTBANK,

Wijzende op tegenspraak;

Verklaart de vordering toelaatbaar en gegrond.

Veroordeelt verweerster om aan eiseres te betalen de som van 76 674 fr., meer de vergoedende rente vanaf 9 december 1994, de gerechtelijke rente vanaf de dagvaarding, de kosten van het geding, begroot aan de zijde van eiseres op 7 672 fr. dagvaardingskosten en 6 150 fr. rechtsplegingskosten.

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande alle verhaal en zonder borgstelling, noch kantonnement.

..."

VREDEGERECHT TE BERINGEN - 24 MEI 1996

Zetelend: dbr. Raoul, Vrederechter

Advocaten: mr. Van Doren, mr. Vandenreyt loco mr. De Ridder, mr. Caers loco mr. Heyvaert

PLIGAS c.v. T/ INTERKABEL n.v. T/ DOMMEZ KADIR

Beschadiging van gasleiding • Hoofdaannemer/Onderaannemer • Aansprakelijkheid van de aannemer • Band van ondergeschiktheid (gezag, leiding en toezicht door aannemer)

Domage à une conduite de gaz • Entrepreneur principal / Sous-traitant • Responsabilité de l'entrepreneur • Lien de subordination (autorité, direction et surveillance par l'entrepreneur)

De hoofdaannemer is als contractant van de intercommunale verantwoordelijk voor de tijdens de werken gemaakte fouten. Een vordering van de intercommunale tegen de onderaannemer is niet gegrond gezien er geen contractuele band bestaat tussen de partijen en er geen bewijs is dat de onderaannemer, die onder gezag, leiding en toezicht van de aannemer werkte, een "persoonlijke" fout beging waardoor de schade is ontstaan.

L'entrepreneur, en tant que contractant de l'intercommunale, est responsable des fautes commises pendant les travaux. Une action mue par l'intercommunale à l'encontre du sous-traitant n'est pas fondée étant donné l'inexistence de lien contractuel entre les parties et l'absence de preuve que le sous-traitant, qui travaillait dans un lien de subordination, d'autorité et de surveillance avec l'entrepreneur, ait commis une faute "personnelle" ayant donné lieu à un dommage.

"...

Aangezien de vordering ertoe strekt verweerster zich te horen veroordelen in betaling ener som van 13.434 frank, meer vergoedende interesten vanaf 08.03.1990, de gerechtelijke interesten en de kosten.

Gelet op de dagvaarding door het ambt van gerechtsdeurwaarder Christiane Otten te Dendermonde dd. 26.04.1995 waarbij de n.v. Interkabel de heer Donmez Kadir in gedwongen tussenkomst heeft gedagvaard en gevorderd heeft dat deze zou veroordeeld worden haar te vrijwaren voor elke veroordeling die opzichts haar zou kunnen uitgesproken worden.

Aangezien Donmez bij besluiten een tegenvordering heeft ingesteld opzichts de n.v. Interkabel ertoe strekkende deze laatste zich uit hoofde van tergend en roekeloos geding te horen veroordelen in betaling ener schadevergoeding van 10.000 frank.

Aangezien de c.v. Pligas bij besluiten een tussenvordering heeft ingesteld ertoe strekkende Donmez te horen veroordelen in betaling der som van 13.434 frank meer interesten en kosten voor zover de eis opzichts de n.v. Interkabel zou worden afgewezen.

Aangezien Donmez bij besluiten een tussenvordering heeft ingesteld opzichts de n.v. Interkabel ertoe strekkende deze laatste te horen veroordelen tot betaling van alle bedragen die waartoe hij eventueel opzichts aannegster op hoofdeis zou kunnen veroordeeld worden.

In feite

In maart 1980 voerde de N.V. Interkabel in opdracht voor rekening van de c.v. Pligas graafwerken uit op de Rode Heide te Tessenderlo; De n.v. Interkabel gaf de uitvoering in onderaanneming aan Donmez Kadir; Tijdens de uitvoering van deze werken werd een ondergrondse leiding, eigendom van de c.v. Pligas beschadigd;

De schade in de hoofdsom beliep 13.434 frank.

Noch de n.v. Interkabel noch de heer Donmez betwisten formeel de feiten noch de omvang van de feiten.

Voor het aanhangig maken van de huidige vordering vorderen de n.v. Interkabel, en dit op haar verzoek, een procedure voor de Rechtbank van Koophandel te Dendermonde omtrent de wederzijdse verschuldigde bedragen;

De gezegde Rechtbank maakte een uitvoerige afrekening tussen partijen op in haar vonnis van 23.03.1995 waarbij de eis van de n.v. Interkabel werd afgewezen terwijl de tegeneis Donmez gegrond werd verklaard ten belope van 352.094 frank;

De n.v. Interkabel betwist niet dat in de gezegde afrekening ten laste van Donmez rekening werd gehouden van het bedrag 13.434 frank, zijnde de schade veroorzaakt aan de c.v. Pligas; Dat de n.v. Interkabel tegen het bovenvermelde vonnis inmiddels beroep heeft ingesteld.

In rechte

Overwegende dat uit de overgelegde stukken op afdoende wijze blijkt dat Donmez, als jong en zelfs niet ingeschreven ondernemer, de werken in kwestie uitvoerde onder leiding en toezicht van de n.v. Interkabel (zie blz. 2 van het verzoekschrift in hoger beroep).

Dat de n.v. Interkabel als contractant met de c.v. Pligas opzichtsens deze gehouden is en verantwoordelijk voor de tijdens de werken eventueel gemaakte fouten;

Dat de n.v. Interkabel dan ook gehouden de door c.v. Pligas geleden schade.

Overwegende dat rechtstreekse tus-

senvordering opzichtsens Donmez uitgaande van de c.v. Pligas niet gegrond is bij gebreke aan contractuele band tussen partijen en bij gebreke aan bewijs dat Donmez, die onder leiding en toezicht van de n.v. Interkabel werkte, een persoonlijke fout zou begaan hebben waardoor de schade is ontstaan.

Overwegende dat het ons gepast voorkomt om vooraleer over de andere eisen en tussenvorderingen uitspraak te doen het in beroep uit te spreken arrest af te wachten.

OM DEZE REDENEN

Wij Vrederechter, vonnissend op tengespraak en in laatste aanleg.

Alle verdere en tegenstrijdige besluiten ten aanzien van de eis in de vrijwaring en de overige tussenvorderingen van de hand wijzend.

Verklaren de hoofdeis ontvankelijk en gegrond.

Veroordelen de n.v. Interkabel dienvolgens om aan de c.v. Pligas een bedrag te betalen van 13.434 fr., meer de vergoedende interesten vanaf 08.03.1990, de gerechtelijke interesten en de kosten.

Verklaren de door de c.v. Pligas opzichtsens Donmez niet gegrond.

..."

JUSTICE DE PAIX DE SENEFFE - 30 JUILLET 1996

Siégeant: m. Warlet

Avocats: me Baumes et me Karl loco Me Tassin

s.a. ELECTRABEL C/ A. MOSCATO

**Dommage au réseau d'électricité •
Constat contradictoire • Force probante**

Le constat contradictoire signé par l'auteur d'un dommage constitue un aveu extrajudiciaire qui fait foi contre son auteur. L'intitulé du constat et ses différentes mentions sont suffisamment claires pour que l'auteur du dommage ne puisse prétendre avoir été induit en erreur sur la nature de ce document.

**Beschadiging van het elektriciteitsnet •
Tegensprekelijke vaststelling • Bewijskracht**

De tegensprekelijke vaststelling die wordt ondertekend door de persoon die schade toebrengt, vormt een buitengerechtelijke bekentenis die bewijs oplevert tegen de dader. De titel van de vaststelling en de verschillende vermeldingen zijn voldoende duidelijk zodat de dader niet kan beweren misleid te zijn over de aard van het document.

"...

Attendu que la demande tend à la condamnation du défendeur au paiement envers la demanderesse d'une somme de 17 725 fr., outre intérêts compensatoires à dater du 23 novembre 1994, étant le préjudice que la demanderesse prétend avoir subi à la suite d'une rupture de ses câbles de distribution, qu'elle impute au défendeur;

Attendu que pour appuyer sa deman-

de, la demanderesse se fonde sur un constat contradictoire établi le 23 novembre 1994 et signé par le défendeur;

Que le défendeur conteste la demande, prétendant avoir été induit en erreur par le préposé de la demanderesse lors de la signature du document sur lequel celle-ci s'appuie aujourd'hui;

Que le défendeur prétend qu'il "pensait qu'il s'agissait d'un document actant la remise en état de son installation";

Attendu que cette contestation du défendeur n'est pas sérieuse, ni en fait, ni en droit;

Que le défendeur ne prétend en effet par être ignorant, ni analphabète;

Que le document qu'il a signé porte pourtant comme intitulé "constat contradictoire des dégâts aux installations...";

Que le nom et l'adresse du défendeur

figurent clairement au regard de la mention "auteur du dommage";

Qu'il apparaît en outre que l'importance du document qu'il a signé n'a pu échapper au défendeur dans la mesure où le préposé de la demanderesse a dû lui demander sa carte d'identité pour inscrire au bas du document le numéro de celle-ci.

Attendu que, par ailleurs, comme le relève à juste titre la demanderesse en

ses conclusions, la contestation du défendeur ne peut davantage être suivie en droit dans la mesure où le document qu'il a signé constitue un aveu extrajudiciaire qui fait foi contre son auteur, de sorte que ne peut être reçue la demande de preuve articulée par le défendeur en conclusions;

Attendu que le défendeur ne conteste pas le montant réclamé par la demanderesse pour l'indemnisation de son dommage;

PAR CES MOTIFS,

LE TRIBUNAL,

Statuant contradictoirement;

Recevons la demande;

..."

VREDEGERECHT TE KONTICH - 24 DECEMBER 1996

Zetelend: dbr. Van den Eeden

Advocaten: mr. Vermeiren loco mr. Machiels en mr. Quintelier loco mr. Schoups

c.v. INTERCOMMUNALE GASVOORZIENING VAN ANTWERPEN EN OMGEVING I.G.A.O.
T/ n.v. DE CLERCQ AANNEMINGEN

Beschadiging van gasleiding • Onvolledig plan • Lokalisatieplicht

Bris de canalisation de gaz • Plan incomplet • Obligation de localisation

Een aannemer, die door de distributiemaatschappij gewaarschuwd werd dat er nieuwe gasleidingen geplaatst waren op het traject waar hij diende te werken, begaat een fout wanneer hij die werken start zonder voorafgaande peilingen en zonder ontvangst van de aangepaste liggingplannen, waarvoor hij een aanvraag deed. Daardoor is alleen hij aansprakelijk voor de schade die aan de leidingen wordt aangericht.

Un entrepreneur, qui a été prévenu par la société de distribution que de nouvelles canalisations de gaz étaient placées sur le trajet des travaux à exécuter, commet une faute lorsqu'il entame ces travaux sans sondages préalables et avant la réception des plans adaptés dont il avait fait la demande. De ce fait, il assume seul la responsabilité des dégâts occasionnés aux canalisations.

"...

Vordering

15 oktober 1993 een coördinatievergadering plaats waaraan werd deelgenomen door Electrabel;

Gelet op de inleidende dagvaarding dd. 22 december 1995;

De eis strekt tot betaling van het bedrag van 53 531 fr. in hoofdsom ten titel van schadevergoeding.

Met schrijven dd. 18 augustus 1993 had verweerster aan EBES mededeling gevraagd van de plannen van de leidingen en hierop de plannen 15.d8.31 en 42 ontvangen, waarop de nieuwe ligging van de gasleiding niet zou vermeld geweest zijn.

Gelet op de eerste, tweede, derde en vierde conclusies neergelegd vanwege verweerster respectievelijk op 21 maart 1996, 3 mei 1996, 1 oktober 1996 en 6 december 1996;

Elementen

Verweerster voerde op 2 maart 1994 graafwerken voor een riolering uit te Lint aan de Kinderstraat 121, waarbij breuken en lekkages zouden veroorzaken aan ondergrondse leidingen van eiseres.

Een later verzoek van verweerster dd. 18 februari 1994 tot mededeling van de laatste bijgewerkte plannen, zou door eiseres niet beantwoord zijn.

Gelet op de eerste en tweede conclusies neergelegd vanwege eiseres respectievelijk op 15 april 1996 en 3 september 1996;

Voorafgaande de werken vond op

Op het proces-verbaal van minnelijke vaststelling, opgesteld naar aanleiding van de beschadiging leiding op 2 maart 1994, werd vermeld dat de plannen van de pas gelegde leiding waren opgevraagd doch nog niet klaar waren.

Beoordeling

Overwegende dat volgt uit de specifieke normen als neergelegd in het K.B. dd. 11 maart 1966 m.b.t. het transport via ondergrondse gasleiding, het K.B. dd. 28 juni 1971 en het K.B. dd. 21 september 1988 houdende voorschriften en verplichtingen van raadpleging en informatie bij uitvoering van werken in de nabijheid van installaties van gasachtige producten door middel van leidingen, dat de aannemer van werken op de plaats waar zich ondergrondse leidingen kunnen bevinden, de werken slechts mag aanvangen nadat hij zich in het bezit heeft doen stellen van de nodige liggingsplannen, betreffende deze leidingen;

Dat voorafgaand de werken een coördinatievergadering had plaatsgevonden en meer bepaald verweerster wist

dat recent de leiding in de Kinderstraat was verlegd, vermits zij (trouwens zeer terecht) op 18 februari 1994 opnieuw mededeling vroeg van de laatste bijgewerkte plannen;

Dat verweerster, gezien de algemene zorgvuldigheidsverplichting van art. 1382 en 1383 B.W. en gelet op de bijzondere normen die haar ingevolge hogergenoemde wetsbepalingen zijn opgelegd, ten onrechte nu betoogt dat vermits haar schrijven dd. 18 februari 1994 zonder onmiddellijk gevolg bleef, zij zomaar ervan mocht uitgaan dat de oude nog conform aan de realiteit zouden geweest zijn;

Dat integendeel wanneer zij zonder ontvangst van bericht de graafwerken startte, zij een bijzonder risico tot beschadiging in het leven riep hetgeen haar minstens ertoe verplichtte de graafwerken te beveiligen en te begeleiden met de nodige peilingen; dat zij niet aantoonde deze peilingen of eventuele andere bijzondere voorzorgsmaatregelen verricht te hebben;

Dat verweerster geen bewijs levert of aanbiedt te leveren van de onoverwin-

nelijke dwaling die zij ter bevrijding van haar aansprakelijkheid wil inroepen;

Overwegende dat het gebrek aan voorzorg vanwege verweerster als enige rechtstreekse oorzaak van de schade dient beschouwd te worden nu het eventueel verwijt dat eiseres zou kunnen gemaakt worden dat zij niet tijdig de aangepaste plannen zou meege-deeld hebben, verweerster niet ont-sloeg van haar verplichting tot het nemen van de nodige bijzondere voor-zorgsmaatregelen in de bijzondere ri-sicohoudende toestand zoals hoger gezegd; dat derhalve geen grond be-staat voor verdeling van aansprakelij-heid zoals ondergeschikt gevraagd door verweerster;

OM DEZE REDENEN,

DE RECHTBANK,

Rechtdoende op tegenspraak;

Verklaren de vordering ontvankelijk en gegrond,

..."

VREDEGERECHT KANTON TE KRUISSHOUTEM - 12 NOVEMBER 1997

Zetelend: dbr. Vanbauteghem,

Advocaten: mrs. Meirlaen, Danneels en Vander Schelden

DE PAEPE MARTIN T/ n.v. VINDEVOGEL - GASELWEST

Aansluitingskabel • Onvoorwaardelijke lokalisatieplicht • Onderbreking van de terbeschikkingstelling van elektrische energie

De aannemer van grondwerken is steeds verplicht door middel van peilingen na te gaan of er een aansluitingskabel – die nooit op de liggingsplannen vermeld staat – aanwezig is op de plaats waar bij de werken dient uit te voeren. Hij is dan ook aansprakelijk voor de schade wegens de stroomonderbreking veroorzaakt door zijn nalatigheid.

Câble de raccordement • Obligation inconditionnelle de localisation • Interruption de la mise à disposition d'énergie électrique

L'entrepreneur en travaux de terrassement est toujours obligé de contrôler, au moyen de sondages, si un câble de raccordement, qui n'est jamais mentionné sur les plans de situation, n'est pas présent à l'endroit où il doit exécuter les travaux. Il est dès lors responsable des dégâts dus à l'interruption de courant provoquée par sa négligence.

"...

Gezien de dagvaarding van gerechtsdeurwaarder Antoon Coppitters te Oudenaarde betekend op 25 februari 1993.

Gezien de dagvaarding in gedwongen tussenkomst van gerechtsdeurwaarder Antoon Coppitters te Oudenaarde op 29 juli 1996 werd Gaselwest door eiser in de zaak betrokken.

Gelet op de artikelen 2, 3, 4, 30, 34, 37 en 41 van de wet van 15 juni 1935.

Eiser stelt dat op 14 augustus 1992 eerste verweerster grondwerken uitvoerde in de Bosstraat te Kruishoutem, waarbij zij elektriciteitskabels losrukte en hierdoor schade toebrengt aan eiser, wiens garage gelegen is te 9770 Kruishoutem, Deinzesteeuweg 91.

Eiser begroot zijn schade als volgt:

- gedurende zes uren niet kunnen werken: $6 \times 850 = 5\ 100,-$ fr.
 - onbruikbaar worden van spuitverf voor wagen $4\ 500,-$ fr.
 - opvulling put na herstelling $6\ uren \times 850 = 3\ 400,-$ fr.
 - leggen van losliggende kabels in buizen $1\ 500,-$ fr.
 - de elektriciteitsteller viel neer op een tiental glazen $500,-$ fr.
- 15 000,-fr.

Verweerster ontkent niet dat zij in augustus 1992 riool- en wegeniswerken uitvoerde in de Bosstraat te Kruishoutem, een smal en landelijk baantje. Voorafgaandelijk had zij de liggingplannen der elektriciteitskabels bij Gaselwest opgevraagd en bekomen.

Tijdens het uitvoeren van de werken beschadigde verweerster een aansluitingskabel die liep van de Bosstraat naar de garage van eiser, waardoor de elektriciteit van de garage gedurende enkele uren werd afgesloten. De kabel werd hersteld door Gaselwest.

De deskundige Ir. Ch. De Zutter, deed ter plaatse de nodige vaststellingen en

in zijn verslag van 25 november 1992 besloot hij nopens de aansprakelijkheid: "Naar aanleiding van het onderzoek ter plaatse, liet Gaselwest weten dat zij aan haar schadeclaim verzaakte m.a.w. dat verzekerde (verweerster) voor dit geval niet kon aansprakelijk worden gesteld". De deskundige besloot dat het dossier zonder gevolg kon worden geklasseerd.

Verweerster stelt in hoofdorde dat zij geen enkele fout heeft begaan, daar eiser niet kan bewijzen dat verweerster de aanwezigheid van de kabel redelijkerwijze kon voorzien. De schade werd veroorzaakt aan een kabel die niet op de plannen vermeld staat.

Bovendien ligt de garage van eiser langs de Deinzesteeuweg en niet langs de Bosstraat. Tussen de garage van eiser en de Bosstraat liggen onbebouwde landerijen, zodat verweerster redelijkerwijze kon vermoeden dat de garage van eiser aangesloten was op de hoofdkabel langs de Deinzesteeuweg en niet op een veel verder gelegen kabel doorheen ogenschijnlijk ongerepte landerijen. Daarenboven lag de kabel slechts op een diepte van 20 cm, terwijl de wet een minimale diepte van 60 cm oplegt. Ook werd door de afwezigheid van merktekens aan verweerster de mogelijkheid ontnomen de aanwezigheid van kabels te vermoeden.

In ondergeschikte orde betwist verweerster volledig de door eiser gevorderde schade.

Verweerster in gedwongen tussenkomst stelt dat de verantwoordelijkheid van verweerster niet kan worden betwist nu zij geen voorafgaande lokalisatie heeft uitgevoerd, lokalisatieplicht vereist door het art. 192.02. K.B. 10.3.1981, van de kabels alvorens mechanische werktuigen te gebruiken ten einde wegeniswerken uit te voeren. Verweerster in gedwongen tussenkomst baseert op het K.B. van 5.8.1974 krachtens hetwelk verweerster geen mechanisch werktuig mocht gebruiken boven kwestieuze aansluitingskabel; na voorafgaande lokalisatie en re-

kening houdend met alle veiligheidsvoorschriften ter zake, zoals bvb. geen werken uitvoeren met mechanische werktuigen binnen een straal van 0,5 meter vanaf de werkelijke ligging van de kabels.

Aangaande de aansprakelijkheid.

Het kan niet worden ontkend dat verweerster bij het uitvoeren van grondwerken op 14 augustus 1992 een elektriciteitskabel, die de garage van eiser van elektriciteit voorziet, heeft uitgetrokken en beschadigd, zodat eiser gedurende enkele uren een stroomonderbreking kende in zijn garage, hetgeen hem niet toeliet verder op een normale manier te werken.

Ofschoon verweerster de plannen met de ligging van de kabels had opgevraagd, geeft zij toe dat de aansluitingskabels niet op deze plannen vermeld staan.

Verweerster steunt zich op het verslag van Ir. De Zutter, waaruit blijkt dat Gaselwest aan haar schadeclaim tegenover verweerster verzaakte. De deskundige gaat echter zijn bevoegdheid te buiten door te besluiten dat door deze verzaking van Gaselwest het dossier gerust zonder gevolg kan worden gerangschikt. Verweerster heeft niet de nodige peilingen uitgevoerd ten einde na te gaan of er op de plaats waar zij werken uitvoerde, aansluitingskabels aanwezig waren. Deze verplichting is haar steeds opgelegd door het K.B. van 10 maart 1981 en het K.B. van 5 augustus 1975. Verweerster heeft verkeerd geredeneerd door te veronderstellen dat de garage van eiser aangesloten was op de hoofdkabel langs de Deinzesteeuweg, en heeft tengevolge van deze veronderstelling verwaarloosd de nodige peilingen te doen. Door deze nalatigheid heeft zij een fout begaan en is derhalve aansprakelijk van de door eiser geleden schade. Wij ramen de schade door gebrek aan objectieve gegevens ex aequo et bono op 10 000,-fr.

Verweerster in gedwongen tussenkomst dient buiten zaak te worden gesteld.

OM DEZE REDENEN,

recht doende op tegenspraak en in laatste aanleg.

Verklaren de vordering in gedwongen tussenkomst tegenover Gaselvest ontvankelijk, doch wijzen ze af als ongegrond. Veroordelen eiser tot het betalen van een rechtsplegingsvergoeding van 4 100,-fr.

Verklaren de vordering tegenover verweerster ontvankelijk en gegrond.

..."

JUSTICE DE PAIX DE MARCHIENNE-AU-PONT - 19 DÉCEMBRE 1997

Siégeant: m. Marlier

Avocats: me Lhoir loco me Delvaux et me Behogne loco me Dessales

s.a. ELECTRABEL C/ s.a. Ph. ROUSSEAU

Bris de câbles souterrains • Obligation de localisation • Sondage • Obligation générale de prudence • Profondeur insuffisante • Absence d'erreur invincible

Ondergrondse kabelbreuk • Lokalisatieplicht • Peiling • Algemene zorgvuldigheidsplicht • Onvoldoende diepte • Geen onoverwinnelijke dwaling

L'entrepreneur, informé de la présence de câbles souterrains à l'endroit des travaux, doit prendre toutes les précautions nécessaires quand il procède aux sondages requis pour les localiser.

Réaliser des sondages en enfonçant dans le sol un piquet à l'aide d'un marteau relève d'un manque de prudence. L'erreur invincible ne peut être retenue. La profondeur insuffisante et l'absence de protection du câble n'exonèrent pas l'entrepreneur de sa responsabilité.

De aannemer die op de hoogte is van de aanwezigheid van ondergrondse kabels op de plaats van de werken moet alle noodzakelijke voorzorgsmaatregelen nemen bij het uitvoeren van de peilingen nodig om die kabels te lokaliseren.

Peilingen uitvoeren door met behulp van een hamer een piket in de bodem te slaan, getuigt van gebrek aan voorzichtigheid. Een onoverwinnelijke dwaling kan niet weerhouden worden. De onvoldoende diepte en de afwezigheid van bescherming van de kabel ontheffen de aannemer niet van zijn aansprakelijkheid.

"...

1. Rétroactes et objet de l'action

Attendu que le 11 octobre 1995, lors de travaux effectués par la défenderesse à la voirie, son préposé a endommagé un câble électrique souterrain, haute tension, propriété de la demanderesse;

Qu'à la suite du sinistre un constat contradictoire a été établi;

Que la défenderesse conteste que sa responsabilité soit engagée en l'espèce, en faisant valoir que son préposé a été normalement prudent et qu'aucune faute ne peut lui être reprochée;

Qu'elle considère en effet que le dommage a été occasionné en raison de l'absence de protection du câble qui se trouvait par ailleurs enfoui à une profondeur insuffisante;

Attendu que la demanderesse ne partage pas cette thèse et a introduit la présente action sur pied des art. 1382 du C.C., 260 bis du R.G.P.T. et 192 du règlement général des installations électriques rendu obligatoire par l'A.R. du 10 mars 1981;

Que cette action a pour objet la condamnation de la défenderesse au paiement de la somme de 36 602 fr. augmentée des intérêts compensatoires à dater du 11 octobre 1995, des intérêts judiciaires et des frais;

2. Discussion

Attendu que l'obligation générale de prudence qui pèse sur l'entrepreneur implique que, tant avant que durant l'exécution des travaux, celui-ci remplisse correctement l'ensemble de ses obligations réglementaires de consultation et de localisation;

Que la Cour de Cassation, dans son arrêt du 26 novembre 1985, a consacré cette obligation essentielle et préalable de localisation des câbles souterrains (J.T. 1987 p. 408 - voyez également Mons 28 octobre 1985 p. 409);

Que seule l'erreur invincible s'apparentant à la force majeure permet à l'entrepreneur de s'exonérer de sa res-

pensabiliteit en cas de bris de câble;

Que quelles que soient les informations reçues, ce dernier doit effectuer les travaux avec toute la prudence indispensable;

Attendu qu'en l'espèce, il semble que la défenderesse s'était informée de la présence des câbles souterrains à l'endroit des travaux;

Qu'elle a fait procéder à des sondages pour déterminer la présence des dits câbles;

Qu'à cet effet, son préposé disposait d'un piquet de traçage qu'il enfonçait dans le sol à l'aide d'un marteau;

Que c'est à l'occasion de ce travail préparatoire qu'il endommagea la canalisation électrique;

Que les dégâts occasionnés aux câbles indiquent que ce préposé a manqué à la prudence que l'on est en droit d'attendre d'une personne normalement prudente et avisée;

Qu'il devait en effet s'attendre à rencontrer à ces câbles et dès lors redoubler de prudence;

Que le fait qu'il effectuait ce travail à la main ne le dispensait pas de prendre toutes les précautions nécessaires;

Que la défenderesse ne se trouve pas dans le cas de l'erreur invincible et que sa responsabilité est incontestablement engagée;

Attendu qu'à propos de l'absence de protection du câble et de la faible profondeur d'enfouissement, la Cour d'Appel de Mons relève dans une espèce similaire que le lieu de causalité nécessaire entre ce qu'elle considère comme une faute (de la demanderesse) et l'accident n'est pas établi dès lors "qu'un couvre-câble destiné uniquement à protéger les canalisations de l'atteinte des outils lors des fouilles, ne doit pas nécessairement résister à l'enfoncement d'un piquet en fer en manière telle qu'il n'est pas démontré que sa présence eût empêché la survenance de l'accident" (arrêt du

17 janvier 1994 en cause de la s.a. W C/ s.a. E. RG 16.874 - inédit);

Que cette décision estime par ailleurs "que rien n'indique que l'accident ne se serait pas produit de la même façon si le câble s'était trouvé à 60 cm du sol –en l'espèce il était à cette profondeur– puisque l'enfoncement du piquet eut lieu au jugé, sans localisation préalable" (id);

Que la demande est donc fondée;

PAR CES MOTIFS,

LE TRIBUNAL,

Statuant contradictoirement;

Recevons la demande, la disons fondée;

..."

VREDEGERECHT TE POPERINGE - 30 MAART 1998

Zetelend: dbr. Vandenbulcke

Advocaten: mrs I. en M. Snick en mr Dumolein

GASELWEST INTERCOMMUNALE T/ v.z.w. BROEDERS VAN DALE

Telecommunicatiekabel • Raadplegingsverplichting • Lokalisatieplicht

Door de plannen niet aan te vragen en evenmin over te gaan tot lokalisatie van de telecommunicatiekabel, begaat de persoon die zelf grondwerken uitvoert een fout die zijn aansprakelijkheid meebrengt voor de daaruit voortvloeiende schade.

Ligne de télécommunication • Obligation de consultation • Obligation de localisation

En omettant de demander les plans et en ne localisant pas la ligne de télécommunication, la personne qui exécute elle-même les travaux de terrassement commet une faute engageant sa responsabilité pour le dommage qui en résulte.

"...

Gezien de inleidende dagvaarding dd. 16 september 1996 ertoe strekkende verweerster te veroordelen om aan de eisende partij te betalen de som van

16 098 fr. méér de intresten vanaf de datum van het schadegeval, zijnde 14 november 1995 tot heden en meer de gerechtelijke intresten vanaf 16 september 1996 tot de dag der effectieve betaling;

Verweerster te veroordelen tot de kosten van het geding, rechtsplegingvergoeding inbegrepen;

Vonnis uitvoerbaar te verklaren bij voorraad;

Gezien de overige stukken van het geding;

Gehoord partijen in hun middelen en besluiten;

Gegevens

Op 14 november 1995 werden door de eigen technische dienst van verweerster graafwerken uitgevoerd in de omgeving van het paviljoen Blijhuize, hierbij werd een kabel geraakt van eiseres;

Volgens expertise werd deze schade begroot op 16 098 fr.;

In een briefwisseling betwistte de verzekeraar van verweerster de verantwoordelijkheid van verweerster, daar zou gebleken zijn dat de betwiste kabel in lussen lag;

Er werd gedagvaard op 16 september 1996;

Ten gronde

Eiseres vordert een bedrag van 16 098 fr.;

Haar vordering is gesteund op art. 1382 en volgende B.W. en op basis van art. 192.02 van het K.B. van 10 maart 1981;

Wat betreft toepassing art. 192.02 K.B. van 10 maart 1981 wordt terecht voorgehouden dat dit artikel niet van toepassing is, aangezien voormeld K.B.

en art. 1.02 in fine, de installaties voor teledistributie uitdrukkelijk van het toepassingsgebied van dit K.B. uitsluit;

Derhalve kunnen enkel artikels 1382 en volgende van het B.W. worden toegepast;

Verweerster stelt dat zij geen fout beging daar zij niet kon vermoeden dat de kabel die zij had blootgelegd, lussen zou vertonen;

Uit een overvloedige rechtspraak blijkt dat een aannemer geen blind vertrouwen mag stellen in situatieplannen en de kabels moet lokaliseren alvorens mechanische werktuigen te gebruiken, terwijl zelfs een afwijking tussen de plannen en de werkelijke ligging geen onoverwinnelijke dwaling daarstelt (Vrederecht Zottegem 13 juli 1995 - RW 97-98 - kolom 991);

Het feit dat het risico werd genomen met een eigen technische dienst, bepaalde werken uit te voeren kan reeds wijzen op een gebrek aan kennis ter zake;

Daarenboven is het een feit dat er geen plannen werden gevraagd en men louter op vermoedens van het tracé na gedeeltelijke blootlegging van de kabel voortging;

Het louter bestaan van een lus is niet onvoorzienbaar;

Door het nemen van een bepaald risico beging verweerster een fout in oor-

zakelijk verband met de schade, zodat deze dient te worden vergoed;

Omtrent het gevorderde bedrag is er geen betwisting;

OM DEZE REDENEN,

Wij, Vrederechter, zetelende in laatste aanleg en op tegenspraak rechtdoende,

Ontvangen de eis en rechtdoende;

Veroordelen verweerster om aan de eisende partij te betalen de som van 16 098 fr. méér de vergoedende intresten vanaf 14 november 1995 en de gerechtelijke intresten vanaf 16 november 1996 tot de dag der volledige betaling;

Veroordelen verweerster tot de kosten van het geding, tot op heden begroot op 3 293 fr. zijnde de kosten van dagvaarding (rolstelling inbegrepen) en tot de som van 4 100 fr. zijnde de rechtsplegingvergoeding, onverminderd de eventuele kosten van uitgifte van het vonnis, deze van betekening, tenuitvoerlegging en alle andere daaraan vast;

Verklaren onderhavig vonnis uitvoerbaar bij voorraad.

...”

JUSTICE DE PAIX DE TUBIZE - 22 SEPTEMBRE 1998

Stégeant: m. Malengreau

Avocats: Me Cruquenaire loco me Van Asbroeck et me Conrard loco me Feltz

ASSOCIATION INTERCOMMUNALE COOPERATIVE SEDILEC C/ s.a. ROYALE BELGE

Bris de câbles souterrains • Valeur des plans • Obligation de localisation • Obligation générale de prudence • Absence d'erreur invincible

Ondergrondse kabelbreuk • Waarde van de plans • Lokalisatieplicht • Algemene zorgvuldigheidsplicht • Geen onoverwinnelijke dwaling

Le plan fourni par le distributeur n'ayant qu'une valeur purement indicative, sa consultation doit être complétée par une localisation effective des installations souterraines au moyen de sondages minutieux et précis. L'obligation de prudence qui s'impose à l'entrepreneur aurait dû le conduire non seulement à consulter préalablement les plans mais aussi à s'assurer de la localisation exacte des câbles. Il n'y a pas lieu d'invoquer l'erreur invincible.

Omdat het plan ter beschikking gesteld door de verdeler slechts een indicatieve waarde heeft, moet de raadpleging ervan worden aangevuld met een effectieve lokalisatie van de ondergrondse installaties door middel van zeer grondige en nauwkeurige peilingen. Overeenkomstig de algemene zorgvuldigheidsplicht waaraan de aannemer onderworpen is, had hij niet alleen het plan op voorhand moeten raadplegen maar had hij zich ook moeten vergewissen van de juiste ligging van de kabels. Een onoverwinnelijke dwaling kan hier niet worden ingeroepen.

“... ”

Les faits

Attendu que le 7 mars 1995 la défenderesse dans le cadre de travaux de terrassements à malencontreusement endommagé des câbles électriques souterrains ce qui n'est pas contesté;

Attendu que la demanderesse a ainsi introduit la présente demande en vue d'obtenir la réparation de son dommage soit une somme principale de 54 307 fr. qui n'est pas discutée sur le plan du montant;

Discussion

Attendu qu'il n'est pas contesté qu'il existe une obligation générale de prudence à charge de l'entrepreneur qui réalise des travaux de terrassement;

Attendu que les parties divergent sur la portée de cette obligation;

Attendu que la défenderesse conteste

sa responsabilité, en l'espèce en soutenant que les câbles endommagés étaient situés à 11 mètres de la façade d'un immeuble de référence et non à 7 m 30 comme indiqué sur les plans de l'installation qu'elle avait pris soin de consulter au préalable;

Attendu que la défenderesse soutient ainsi, que cette différence entre la situation réelle des câbles et leur situation théorique sur les plans est à l'origine du sinistre et constitue une erreur invincible la dégageant de toute responsabilité;

1. Attendu qu'il appartient au préalable à la défenderesse d'établir cette différence entre la situation des plans et la situation réelle ce qui n'est pas rapporté en l'espèce;

Qu'elle se borne à cet égard à déposer à son dossier un rapport d'expertise unilatérale de M. Ligot et une lettre unilatérale de M. Conrardy stipulant que l'entrepreneur aurait indiqué qu'il y aurait eu une erreur de localisation

dans les plans;

Que ces documents n'établissent aucun contrat à ce sujet et se bornent à reprendre les déclarations de la défenderesse;

Attendu qu'il paraît exact que la demanderesse elle-même a déposé des pièces et photos prévoyant un autre emplacement pour les câbles;

Que cependant cet élément ne peut être retenu puisque ces photos selon la demanderesse sont postérieures au sinistre et que les câbles ont été déplacés postérieurement à celui-ci;

Qu'il n'existe donc aucune preuve quelconque au niveau d'une éventuelle erreur de localisation;

2. Attendu que, quoiqu'il en soit aucunes mesures d'instruction supplémentaires, par ailleurs non sollicitées ne s'imposent à cet égard puisque aussi bien il apparaît que l'obligation de prudence de l'entrepreneur aurait dû

le conduire non seulement à consulter préalablement les plans, ce qu'il a fait mais également à s'assurer de la localisation exacte des câbles;

Attendu qu'en effet le R.G.I.E. en son art. 192 prévoit qu'outre cette consultation (des plans) l'exécution proprement dite d'un travail ne peut être commencée qu'après avoir procédé à la localisation des câbles;

Attendu que la défenderesse peut d'autant moins se contenter d'une simple observation des plans que ceux-ci comprennent une clause de réserve attirant l'attention de l'entrepreneur sur son obligation de procéder en plus à des sondages préalables afin de localiser réellement les câbles;

Attendu que le coût éventuel des sondages n'exonère nullement l'entrepreneur de son obligation à cet égard;

Que l'obligation de la défenderesse est d'autant plus impérieuse à ce sujet que son non-respect pénalisé la collectivité dans son ensemble qui serait victime

d'une éventuelle interruption des fournitures électriques;

Attendu que c'est ainsi que la Cour de Cassation a rendu plusieurs arrêts de principe confirmant qu'il ne peut y avoir d'erreur invincible que si l'entrepreneur a procédé à des sondages minutieux et précis au préalable ce qui n'a pas été le cas en l'espèce (Cass. 26 novembre 1985, J.T. 87, 408; Cass. 3 mai 1996, Iuris n° 13, 631);

Attendu que la jurisprudence contraire citée par la défenderesse est antérieure aux nouvelles obligations imposées par la R.G.I.E. rendue obligatoire par l'A.R. du 10 mars 1981 et n'est donc plus pertinente;

Attendu que la responsabilité de la défenderesse n'est donc pas contestable;

Attendu que les parties ne discutent pas le montant de la réparation soit la somme principale de 54 307 fr. à majorer non pas des intérêts conventionnels mais des intérêts compensatoires depuis le 7 mars 1995;

Que la demande est donc fondée;

PAR CES MOTIFS;

LE TRIBUNAL;

Statuant contradictoirement et en premier ressort;

Déclarons l'action recevable et fondée;

Condamnons la défenderesse à payer à la demanderesse la somme principale de 54 307 fr., à majorer des intérêts compensatoires à dater du 7 mars 1995 et des intérêts moratoires sur le plan principal à dater de la citation jusqu'à parfait paiement;

La condamnons en outre aux intérêts judiciaires et aux dépens ces derniers liquidés jusqu'ores à 12 132 fr. pour la demanderesse et à 6 150 fr. pour lui-même;

Déclarons le présent jugement exécutoire par provision nonobstant tout recours et sans caution;

... "

VREDEGERECHT TE HARELBEKE - 26 NOVEMBER 1998

Zetelend: dbr. Mesuere

Advocaten: mrs. Van Haesebrouck, Deleu, Van Dorpe, Gustin, D'hooge, Deboutte en Vandenbogaerde

c.v. GASELWEST T/ n.v. CCB BETON en n.v. ALHEEMBOUW

Kabelbeschadiging • Lokalisatieplicht • Planaanvraag • Hoofdaannemer • Onderaannemer • Aansprakelijkheid in solidum

Wanneer de onderaannemer nalaat de kabel te lokaliseren en binnen de veiligheidsruimte van 50 cm aan weerszijden van de kabel mechanische werktuigen gebruikt, begaat hij een fout op grond van art. 1382 B.W.; het zich beroepen op een contractuele exoneratieclausule met de hoofdaannemer bevrijdt hem niet.

Een erfdiensbaarheid van openbaar nut en de daaruit voortvloeiende bezetting van de ondergrond verbindert niet dat er tussen de eigenaar van de kabel en de eigenaar van de ondergrond een verbodiging bestaat van "nabuur" in de zin van art. 544 B.W.

Bris de câble • Obligation de localisation • Demande de plan • Entrepreneur principal • Sous-traitant • Responsabilité in solidum

Commet une faute sur base de l'art. 1382 C.C. l'entrepreneur sous-traitant qui utilise des engins mécaniques à l'intérieur d'un gabarit de sécurité situé à 50 cm de part et d'autre du câble ; le fait d'invoquer une clause contractuelle d'exonération à l'égard de l'entrepreneur principal ne le libère nullement.

Une servitude d'utilité publique et l'occupation du sous-sol qui en résulte, ne fait pas obstacle à l'existence, entre le propriétaire du câble et celui du sous-sol, d'une relation de voisinage au sens de l'art. 544 C.C. Les actions en responsabilité intentées sur base de

De aansprakelijkheidsvorderingen op basis van art. 1382 B.W. lastens de aannemer en deze van art. 544 B.W. lastens de eigenaar van de grond kunnen gecumuleerd worden.

l'art. 1382 C.C. à l'encontre de l'entrepreneur et celles intentées sur base de l'art. 544 C.C. à l'encontre du propriétaire peuvent être cumulées.

“... ”

De raadslieden van de partijen hebben in openbare terechtzitting hun standpunten uiteengezet en ze hebben ieder hun bundel neergelegd waarvan de stukken werden ingezien.

De hoofdvordering is ingesteld geworden bij wijze van dagvaarding betekend op 13 december 1994 door het ambt van de gerechtsdeurwaarder Michel Scieur met standplaats te Leuze-en-Hainaut, Tour Saint Pierre nr. 7 voor wat de n.v. Compagnie des Ciments Belges (CCB) betrof en door het ambt van de gerechtsdeurwaarder Joseph Gryspeert met standplaats te Izegem aan de Meensestraat 181 voor wat de n.v. Alheembouw aangaat.

Deze vordering strekte ertoe de verweerders solidair te horen veroordelen om aan Gaselwest, uit hoofde van beschadiging van een ondergrondse hoogspanningskabel, een schadevergoeding te betalen van 48 307 fr., meer rente vanaf 29 oktober 1993 tot 13 december 1994 en achteraf de gerechtelijke rente.

Gelet ook op de dagvaarding in tussenkomst en vrijwaring, betekend op 17 mei 1995 ten opzichte van de n.v. Atelier de Construction Damman en Croes met maatschappelijke zetel te Roeselare Spanjestaat 55 door het ambt van de gerechtsdeurwaarder Jules Vandemarliere met standplaats te Roeselare aan de Ommegangstraat 6 en door de gerechtsdeurwaarder Hugo Cleopater op 18 mei 1998 met standplaats te Schaarbeek, Roodebeeklaan 275 aan de n.v. Verzekeringsmaatschappij Victoire met zetel, Wetstraat 80 te 1040 Brussel.

Dat deze tussenvordering tot doel had te horen zeggen dat, enerzijds de eerste verweerster in tussenkomst de n.v. Atelier de Construction Damman-

Croes, verantwoordelijk is voor de schade aangebracht aan de hoogspanningskabel op grond van een gebrek aan voorzorg in haren hoofde, ondergeschikt –indien de verantwoordelijkheid van de eisende partij in tussenkomst zou betrokken zijn– de tweede verweerster in tussenkomst namelijk de verzekerde– de Compagnie des Ciments Belges (CCB) te vrijwaren tegen de ter haren laste uitgesproken veroordelingen in hoofdsom, rente en kosten.

Gelet dan nog tenslotte op de akte tot gedinghervatting, alhier neergelegd op 20 juni 1996 (stuk 18 - gerechtelijk dossier) door de n.v. Axa Belgium, verzekeringsmaatschappij met zetel te Brussel, Gulden Vlieslaan 87, waarbij gesteld dat, na de vervroegde ontbinding van de verzekeringsmaatschappij de n.v. Victoire met maatschappelijke zetel te Brussel, Wetstraat 80, diens activiteiten, door fusie overgedragen werden aan de n.v. Axa Belgium (B.S. 07 december 1995).

1. Bevoegdheid razione loci

Overwegende dat oorspronkelijk de n.v. Axa Belgium, geding hervattende partij en tweede verweerster in tussenkomst, onze onbevoegdheid in liminis opwerpt door te stellen dat de plaats waar de hoogspanningskabel werd geschonden en/of vernield (Sint-Eloois-Vijve) niet in ons gerechtelijk kanton ligt maar in het kanton Oostrozebeke en dat anderzijds geen van de partijen hun woonplaats en/of zetel hebben in ons kanton, de zaak dient verwezen te worden hetzij naar onze ambtsgeenoot van het kanton Roeselare (zetel van de n.v. Damman-Croes) hetzij naar onze ambtsgeenoot van het kanton Oostrozebeke.

Overwegende dat, nu ook oorspronkelijk de eiseres Gaselwest bij besluiten van 23 maart 1998 de verzending

vraagt naar één van deze twee Vrederechten zichzelf thans aan dit verzoek verzaakt evenals de andere in het geding zijnde partijen en wij, gezien de territoriale bevoegdheid de openbare orde niet raakt, dus kennis kunnen nemen van huidig geschil.

2. De feiten

Het blijkt dat de n.v. CCB Beton –eerste verweerster op hoofdeis– in oktober 1993 te Sint-Eloois-Vijve in de “Barrage” een nieuwe betoncentrale aan het optrekken was en hiervoor diverse aannemers op de werf ingeschakeld waren en onder meer de n.v. Alheembouw (tweede verweerster op hoofdeis) die er graafwerken verrichtte –onder meer voor het uitgraven van een sleuf voor de aanleg van doorvoerbuizen– en hiervoor de n.v. Alheembouw een mechanische graafmachine en een kraanman huurde bij een zekere firma Daniël Deleu.

Dat nu, bij het uitvoeren van de vermelde grondwerken op 29 oktober 1993, ± op een diepte van 85 cm, een met dekpannen beschermde ondergrondse hoogspanningskabel beschadigd werd (stuk 1 - bundel Gaselwest).

De herstellingen die werden uitgevoerd om de hoogspanningskabel in orde te brengen werden volgens de gegeven normen en de B.V.V.O.-C.E.T. –overeenkomst begroot op 48 307 fr.– bedrag welke alsdusdanig door partijen niet wordt betwist.

Bij de vaststellingen werd ook bevonden dat er op de werf geen liggingsplan van de desbetreffende kabel aanwezig was.

3. Rechtsgrond - hoofdvordering

De hoofdeiseres steunt in rechte haar vordering, voor wat de bouwheer betreft –eerste verweerster– op art. 544 B.W.

–namelijk bij de uitoefening van zijn eigendomsrecht– in casu opdracht van de graafwerken –schade te hebben veroorzaakt aan naburige eigendom.

Voor wat de tweede verweerder aangaat –de aannemer die de graafwerken liet uitvoeren– wordt gesteld dat deze heeft nagelaten de hoogspanningskabel te lokaliseren en ook nagelaten een veiligheidsruimte te respecteren van 50 cm aan weerszijden van de kabel vooral wanneer de werken met mechanische werktuigen worden uitgevoerd dit alles overeenkomstig de wettelijke bepalingen ter zake vervat in het K.B. van 10 maart 1981 en ook het K.B. van 5 augustus 1974. Deze nalatigheden maken een fout uit op grond van art. 1382 en volgende van het B.W.

Dat de vorderingen in tussenkomst en vrijwaring gefundeerd worden voor wat de hoofdaannemer Damman-Croes betreft op diens medeverantwoordelijkheid en voor wat de verzekeringsmaatschappij ex-n.v. Victoire betreft op haar contractuele verplichting als exploitatieverzekeraarster van de CCB Beton.

4. Rechtsgrond der tussenvorderingen

De tweede verweerder heeft bij besluiten van 6 juli 1995 en ook opvolgende besluiten een tussenvordering gesteld, enerzijds tegen de aannemer Damman-Croes met zetel te Roeselare uit hoofde van het feit dat in de offerte die aan de hoofdaannemer werd opgedragen duidelijk vermeld staat dat indien geen plan afgegeven wordt voor de bestaande leidingen vooraleer de werf te starten de aannemer niet verantwoordelijk kan gesteld worden.

Deze partij gaat ervan uit dat de n.v. Damman-Croes, al dan niet in het bezit van de liggingssystemen, deze in ieder geval niet bezorgd heeft aan de werkende aannemer.

Tussenvordering is ook gesteld geworden bij besluiten van 20 juni 1996 door de n.v. Axa Belgium –geding hervattende partij voor de verzekerings-

maatschappij n.v. Victoire ten laste van de n.v. Damman-Croes en de n.v. Alheembouw– omwille van het gebrek aan voorzorg en voorzichtigheid van de aannemers die graafwerken met mechanische werktuigen lieten uitvoeren zonder vooraf liggingsplan aan te vragen, te raadplegen en/of ondergrondse leidingen te lokaliseren.

Tenslotte heeft de hoofdeiseres van haar kant, in opvolgende besluiten van 23 maart 1998, eveneens tussenvorderingen gesteld lastens de hoofdaannemer n.v. Damman-Croes en ook nog lastens de bouwheer CCB Beton voor zover deze partijen aansprakelijk zouden zijn omdat zij zich contractueel zouden hebben verbonden de liggingsplannen van de kabels mee te delen aan de onderaannemer dan wel bij gebreke omdat zij de feitelijke leiding van de werken op zich zouden hebben genomen en misleidende aanwijzingen zouden hebben gegeven –in dat geval wordt ook de tussenvordering nog ten gronde uitgebreid tegen de exploitatieverzekering van de CCB Beton– de n.v. Axa.

5. Bespreking ten gronde

Het staat buiten kijf dat de werken –meer bepaaldelijk de grondwerken op de werf van de CCB– werden uitgevoerd door de n.v. Alheembouw en dat het met een in huur genomen kraan en kraanman geweest is dat op 29 oktober 1993 de bewuste hoogspanningskabel werd opgetrokken en beschadigd.

Dat daarenboven de n.v. Alheembouw, die op het terrein werkzaam was, het niet nodig heeft geacht de op haar rustende informatieplicht, die de wet haar oplegt, na te leven.

Dat zij zich vergenoegt te stellen dat zij in een contractuele verhouding met de hoofdaannemer –de n.v. Damman-Croes– een exoneratieclausule heeft ingelast hetgeen haar zou toelaten vanaf het ogenblik dat er geen plannen zouden zijn overgemaakt (hetgeen in feite nog niet is bewezen) naar hartelust te graven zonder enige voorzorg.

Dat, wanneer zij aldus handelt, dit regelrecht in strijd is met de bepalingen van art. 260 bis van het K.B. van 5 augustus 1974 en het art. 192.02 A van het K.B. van 10 maart 1981: “Geen enkel grondwerk, bestrating of ander werk mag in de omgeving van een ondergrondse elektrische kabel uitgevoerd worden zonder voorafgaand de eigenaar van de grond en de eigenaar van de kabel te raadplegen”.

Dat terecht de hoofdeiseres stelt dat dit een verplichting van openbare orde is die ook strafrechtelijk wordt gesanctioneerd derwijze dat men deze verplichting niet kan ontlopen –ook niet met het inlassen van een exoneratieclausule.

Daarenboven is het een feit dat, onafgezien van de raadpleging der plannen de daadwerkelijke uitvoering van een grondwerk waarbij men zeker moet weten dat kabels ondergronds aanwezig zijn, het werk slechts mag aangevat worden na lokaliseren van de desbetreffende kabels als ook wettelijk bepaald werd in het K.B. van 10 maart 1983.

Dat derhalve de verantwoordelijkheid van de aannemer op het terrein om twee redenen duidelijk is betrokken.

Overwegende evenwel dat ook blijkt, uit de overgelegde stukken, dat op het terrein eveneens de verantwoordelijke van de bouwheer (een zekere heer Van Melkebeke) aanwezig was die meehielp de werken te leiden en zekere aanduidingen zou hebben gegeven –waarvan nadien is gebleken dat ze minstens niet doeltreffend waren.

Dat de nalatigheid en de fout gepleegd door de aannemer n.v. Alheembouw niet uitsluit dat op een andere rechtsgrond en meer bepaaldelijk op grond van art. 544 B.W. de n.v. CCB Beton als eigenaar-bouwheer niet meer zou kunnen aangesproken worden.

Er dient inderdaad te worden aanvaard dat het aanleggen van kabels in de grond moet beschouwd worden als een erfdienstbaarheid van openbaar nut en

dan ook een eenvoudige bezetting van de ondergrond (al dan niet na verkoop) niet verhindert dat er tussen de betrokkenen een verhouding is van "naatuur" in de zin van art. 544 B.W.

Het is dan ook geen beletsel dat de schadelijder –eigenares van de hoogspanningskabel– gerechtigd is naast de verantwoordelijke aannemer (art. 1382 B.W.) zich ook tot de nabuur zou richten op grond van het eerder vermeld 544 B.W. (cfr. Rb. Kortrijk Eerste Aanleg 26 januari 1993 - Gaselwest T/ n.v. Devaere en de n.v. Abbelloos - AR 46.978 - onuitgegeven - gevoegd bij bundel rechtspraak hoofdeiseres en cfr. eveneens Hof van Beroep Gent - 9de Kamer - 4 februari 1994 - AR nr. 28.694/86 - Masschelein T/ Intercom en Danheux & Maroye - arrest eveneens gevoegd bundel eiseres).

Overwegende dat derhalve de cumula met foutaansprakelijkheid de vordering krachtens artikel 544 en 1382 B.W. –gesteld zowel tegen eerste als tweede verweerster– gegrond voorkomt en zij dan ook beiden solidair dienen veroordeeld te worden tot het betalen van de gevorderde schadevergoeding welke op zich geen aanleiding geeft tot betwisting.

6. Tussenvorderingen

Overwegende dat zoals hierboven reeds aangehaald de hoofdaannemer, Damman-Croes, niet op het terrein aanwezig was en ook op generlei wijze tussengekomen is in de graafwerken die werden opgedragen op de werf van Sint-Eloois-Vijve voor CCB Beton aan de n.v. Alheembouw.

Dat niet betwist wordt dat deze aannemer de eigenlijke uitvoerder was van deze werken derwijze dat Damman-Croes de inbreuken welke deze aannemer heeft gepleegd niet kon bedrijven.

Ten bewijze daarvan kan verwezen naar een schrijven van 31 januari van Alheembouw gericht aan Damman-Croes (stuk 19 - Gaselwest): "Op 29 oktober 1993 werden door ons graafwerken uitgevoerd op de werf CCB doch

enkel op aanwijzingen van de heer Van Melkebeke van CCB; liggingsplannen van zowel telefoon als elektriciteit werden hierbij niet gebruikt..."

De verantwoordelijkheid van deze aannemer kan dus niet betrokken zijn derwijze dat zowel de vorderingen in tussenkost als de andere tussenvorderingen tegen deze n.v. gericht ongegrond voorkomen.

Overwegende dat anderzijds wat de tussenvorderingen betreft gericht tegen de verzekeringsmaatschappij Axa in opvolging van de n.v. Victoire kan gesteld dat op het ogenblik van het incident blijkt uit de stukken door partijen overgelegd dat de bouwheer de n.v. CCB Beton actief op het terrein aanwezig was in de persoon van de heer van Melkebeke welke aanduidingen gaf voor de graafwerken.

Dat achteraf diende vastgesteld te worden dat deze graafwerken gebeurd zijn zonder dat men het nodig achtte de liggingsplannen van de kabels te consulteren en zonder peilingen te maken.

Dat nochtans de aangestelde van de bouwheer diende te weten dat er een hoogspanningscabine bij het bedrijf aanwezig is en er dus vanzelfsprekend een hoogspanningskabel naar toe loopt.

Dat het laten graven zonder enige voorzorg op een terrein waar men weet dat er een hoogspanningskabel aanwezig is een zware fout uitmaakt –waarnaar trouwens de verweerster in tussenkost heeft verwezen– en de schade die als dusdanig ontstaat niet gedekt is door de exploitatiepolis –althans volgens deze die is overgelegd–(cfr. polis groep Victoire –châpitre 3– exclusion nr. C).

Dat derhalve de vordering zoals gesteld tegen de verzekeringsmaatschappij eveneens ongegrond voorkomt.

Dat hoogstens inachtnemende het voorgaande de overige tussenvorderingen tussen partijen onderling gesteld eveneens ongegrond voorkomen of zonder voorwerp zijn geworden.

OM DEZE REDENEN,

DE RECHTBANK,

Wijzende op tegenspraak,

Alle andere en meeromvattende of strijdige conclusies als niet terzake dienend van de hand wijzende.

Verklaart de hoofdvordering, zoals gesteld tegen de n.v. CCB Beton en n.v. Alheembouw, ontvankelijk en gegrond.

De tussenvordering van de tweede hoofdverweerster tegen de n.v. Damman-Croes ontvankelijk doch ongegrond.

De overige tussenvorderingen van de n.v. Axa en Gaselwest zonder voorwerp.

Veroordeelt dientengevolge de n.v. CCB Beton en de n.v. Alheembouw, solidair, in betaling aan de hoofdeiseres ener bedrag van 48 307 fr., meer de vergoedende rente vanaf 29 oktober 1993 tot 13 december 1994 en achteraf de gerechtelijke rente.

Veroordeelt beide hoofdverweerders op dezelfde wijze tot vereffening van de gerechtskosten gevallen aan de zijde van de hoofdeiseres en begroot in besluiten van 23 maart 1998 op 16 151 fr.

Veroordeelt verder nog de eiseres in tussenkost en vrijwaring de n.v. CCB Beton tot vereffening van de gerechtskosten gevallen aan de zijde van de verweersters in tussenkost en vrijwaring en begroot aan de zijde van de eerste verweerster in tussenkost en vrijwaring op 6 150 fr. rechtsplegingsvergoeding en aan de zijde van de n.v. Axa Belgium op 6 000 fr. rechtsplegingsvergoeding.

Verklaart onderhavig vonnis uitvoerbaar bij voorraad spijts alle verhaal en zonder borgstelling en met uitsluiting van het kantonnement.

..."

COUR D'APPEL DE BRUXELLES - 29 AVRIL 1999

2e Chambre

Siégeant: MM. Delvaux, Menestret et Mme Goblet

Avocats: Mes Lardinois, Van Caillie, Simonart, Glansdorff loco Dumont et Feltz loco Dalne

TOUSSAINT C/ TACQ - ZIGRAND - SEDILEC - s.a. AG de 1824

Ligne électrique • Branches surplombantes • Elagage • Dommage au réseau d'électricité • Distributeur • Droit d'élagage • Absence d'obligation d'élagage

Elektriciteitslijn • Overhangende takken • Snoeien • Beschadiging van het elektriciteitsnet • Verdeler • Snoeirecht • Geen snoeiplicht

Le droit d'élagage reconnu par le législateur au distributeur n'implique pas qu'il ait l'obligation d'y faire procéder. Ce droit n'emporte aucune obligation d'élagage ou de surveillance des arbres, ni davantage aucun transfert de garde.

Het snoeirecht dat door de wetgever werd toegekend aan de verdeler betekent niet dat de verdeler verplicht is te snoeien. Dit recht brengt geen enkele snoei- of toezichtsplicht met zich mee, noch enige overdracht van bewaring.

“... ”

VU:

- Le jugement attaqué, prononcé par défaut à l'égard de Zigrand et contradictoirement à l'égard des autres parties par le tribunal de première instance de Nivelles le 13 décembre 1993, décision dont aucun acte de signification n'est produit;
- La requête d'appel, déposée au greffe de la cour le 5 mai 1994 (cause I) et l'exploit d'acte d'appel signifié le 9 janvier 1997 (cause II);
- Les appels incidents formés en conclusions le 9 septembre 1994 par Tacq, le 17 février 1995 par la s.a. A.G. de 1824 et le 15 décembre 1998 par Zigrand;

Attendu que les appels dans la cause I et II sont dirigés contre la même décision et qu'il y a lieu de les joindre.

Faits et antécédents de la procédure

M. Fauconnier, propriétaire d'un immeuble sis à Court-Saint-Etienne, rue du Ruchaux, avait demandé à l'entrepreneur M. Toussaint de procéder à l'élagage des arbres de sa propriété et notamment de ceux longeant la rue

Ruchaux et surplombant les installations électriques à haute tension de la société Sedilec.

Pour ce travail, M. Toussaint a fait appel à deux sous-traitants, soit Zigrand et Tacq.

Le 13 septembre 1990, Zigrand et Tacq ont procédé à ces travaux et pour élaguer les arbres se trouvant à proximité des installations électriques à haute tension, sont montés sur des échelles et ont taillé les branches à l'aide d'une tronçonneuse.

Au cours de l'élagage, une branche coupée par Zigrand est tombée sur deux fils à haute tension. Zigrand a voulu saisir cette branche mais a ressenti une faible décharge électrique. Zigrand et Tacq sont descendu de leur échelle et alors qu'ils cherchaient un moyen d'enlever la branche, cette dernière a commencé à se consumer et brûler et a soudainement provoqué une étincelle et la rupture des câbles électriques.

Pour éviter d'être touché par les câbles, Tacq a fui vers la rue Ruchaux où il a été renversé par le véhicule conduit par Mardulyn.

Suite à cet accident, Tacq a été blessé, le véhicule de Mardulyn, assuré de la s.a. AG de 1824 a été endommagé de même que les installations électriques de la société Sedilec.

Une information répressive a été ouverte et classée ultérieurement sans suite.

Par exploit signifié le 23 juillet 1991, Tacq a sollicité la condamnation de la société Sedilec, subsidiairement celle de Toussaint, plus subsidiairement celle de Zigrand ou encore la condamnation solidaire de ces trois parties à lui payer, en réparation de son dommage, la somme provisionnelle de 250 000 fr. et pour le surplus a postulé la désignation d'un médecin expert.

La société Sedilec a introduit une demande incidente aux fins d'obtenir la condamnation solidaire de Toussaint et Zigrand à lui payer 46 636 fr. à augmenter des intérêts et des dépens.

Par requête en intervention volontaire déposée le 8 décembre 1992, la s.a. A.G. de 1824 a demandé la condamnation solidaire de Tacq, Zigrand, Toussaint et la société Sedilec à lui payer 98 270 fr. à augmenter des intérêts et des dépens.

Le premier juge a estimé que la responsabilité de la société Sedilec n'était pas engagée et en conséquence a déclaré non fondées les demandes dirigées contre cette partie.

Il a condamné Toussaint et Zigrand à indemniser solidairement la société Sedilec et Tacq, délaissant cependant à charge de Tacq un tiers de son dommage qu'il a évalué à 150 000 fr. à titre provisionnel. Un médecin expert a été désigné.

Toussaint, Zigrand et Tacq ont été condamnés à payer solidairement les montants réclamés par la s.a. A.G. de 1824.

Toussaint relève appel de cette décision et postule sa réformation.

Par appels incidents, Tacq, Zigrand et la s.a. A.G. de 1824 sollicitent également la réformation du jugement attaqué.

En droit

1. Quant à la responsabilité de la société Sedilec

Attendu que dans sa demande originale, Tacq met en cause la responsabilité de la société Sedilec sur la base de l'art. 18 de la loi du 10 mars 1925 sur la distribution d'énergie ainsi que sur pied des art. 1382 et 1384 du Code civil;

Que ces moyens sont de nouveau invoqués en appel;

Attendu que Tacq et la s.a. A.G. de 1824 reprochent principalement à cette société d'avoir manqué à son devoir de prudence et de diligence, soit que, la société Sedilec aurait dû effectuer elle-même ou à tout le moins sous son contrôle les travaux d'élagage, soit que devant veiller à la sécurité de ses lignes électriques, elle a laissé se développer une situation dangereuse et s'est abstenue d'informer les parties concernées des risques inhérents à des travaux d'élagage effectués à proximité de lignes à haute tension;

Attendu que l'art 18 de la loi du 10 mars 1925 sur la distribution d'énergie dispose que: "les indemnités pour

dommages résultant de l'établissement ou de l'implantation d'une distribution électrique sont entièrement à charge de l'entreprise intéressée qui reste responsable de toutes les conséquences dommageables envers les tiers.";

Attendu que, comme le souligne à juste titre le premier juge, si l'interprétation de cet art. a donné lieu à controverses, il ne fait actuellement plus doute que l'art. précité ne déroge pas au principe de la responsabilité aquilienne et notamment subordonne le droit à l'indemnité à l'existence d'une faute dans le chef du distributeur (v. Cass. 28.11.67, Pas 1968, 425; Cass. 05.04.68, Pas. 1968, 957);

Qu'il convient dès lors d'examiner si une faute peut être retenue à charge de la société Sedilec et s'il existe un lien de causalité entre cette éventuelle faute et les dommages subis par Tacq et la s.a. A.G. de 1824;

Attendu qu'il est reproché à la société Sedilec d'avoir contrevenu à l'art. 13 de l'arrêté royal du 28 décembre 1931 portant règlement général sur les installations électriques qui indique que: "Les lignes électriques (...) sont obligatoirement protégées contre une élévation anormale du courant par les interrupteurs automatiques ou des coupe-circuit fusibles.";

Que Tacq et la s.a. A.G. de 1824 déduisent des circonstances de l'accident que, soit, le coupe-circuit n'existait pas, soit il ne fonctionnait pas;

Attendu que force est de constater qu'à la suite de la rupture des câbles, aucune constatation technique n'a été effectuée quant à l'état de l'installation électrique au moment de l'accident et qu'aucune expertise n'a été diligentée;

Que la société Sedilec soutient, sans être contredite de manière probante, que ses installations électriques étaient munies d'un interrupteur automatique qui a fonctionné;

Qu'en l'espèce, elle a constaté qu'à la suite du court-circuit qui a provoqué une coupure du circuit électrique, les fusibles ont sauté, ce qui atteste du bon fonctionnement du disjoncteur;

Qu'elle allègue pertinemment que le disjoncteur n'a pu se mettre en fonction que lorsqu'il y a eu court-circuit, soit au moment de la rupture du câble; que le disjoncteur ne peut anticiper le court-circuit;

Attendu qu'il n'est pas démontré que la société Sedilec n'aurait pas respecté le prescrit de l'art. 13 précité; que le fait même de l'accident, ni les circonstances de celui-ci ne suffisent à établir l'existence d'un vice dans les installations électriques;

Attendu que certes, il incombe à la société Sedilec d'entretenir et de faire surveiller ses installations électriques, obligations réglementées par des dispositions spécifiques; que cependant, en ce qui concerne l'élagage des arbres, l'art. 14 de la loi du 10 mars 1925 sur la distribution d'énergie dispose: "L'Etat, les provinces et les communes, de même que les concessionnaires dans la mesure où les actes de concession les y autorisent, ont le droit:

...
3° de couper les branches d'arbres qui se trouvent à proximité des conducteurs aériens d'énergie électrique et pourraient occasionner des courts-circuits ou de dégâts aux installations. Sauf les cas d'urgence, le droit de couper les branches d'arbres est toutefois subordonné soit au refus du propriétaire d'effectuer l'ébranchage, soit au fait qu'il aurait laissé sans suite pendant un mois l'invitation d'y procéder."

Attendu que le fait que le législateur ait reconnu un droit d'élagage au distributeur n'implique pas nécessairement qu'il ait obligation d'y faire procéder; Que de manière précise, le législateur a, sauf les cas d'urgence, soumis le pouvoir du distributeur à des conditions en fonction du refus du propriétaire d'élaguer ou du fait de laisser sans suite sa demande d'élagage pendant un mois;

Que ce droit n'emporte dès lors aucune obligation d'élagage ou de surveillance des arbres, ni davantage aucun transfert de garde qui pèse sur les propriétaires des arbres;

Que contrairement à ce que soutien-

nant Tacq et la s.a. A.G. de 1824, il n'est pas démontré qu'il y avait nécessité d'intervention urgente de manière telle que la société Sedilec aurait dû exercer son droit d'élagage; Que rien n'indique que la société Sedilec aurait laissé se développer une situation dangereuse;

Attendu que Tacq reproche ensuite à la société Sedilec de ne pas avoir contrôlé les travaux d'élagage et d'avoir laissé un non-initié procéder à ces travaux; Qu'elle se base notamment sur l'art. 192 du règlement général des installations électriques prescrivant que "tout travail effectué à l'intérieur de la zone dangereuse d'une ligne aérienne à conducteurs nus ou assimilés est soumis à l'autorisation écrite préalable du gestionnaire de la ligne et au respect des conditions imposées par celui-ci."

Attendu que si cet art. impose une obligation, elle incombe manifestement au maître d'ouvrage; qu'on ne peut faire grief à la société Sedilec de ne pas avoir contrôlé les travaux; que, d'une part, elle n'a pas été prévenu de la date de ceux-ci et que, d'autre part, aucune autorisation écrite conforme à l'art. 192 précité n'a été demandée;

Que de même si l'art. 71 de l'arrêté royal du 28 décembre 1931 prévoit que "les travaux d'entretien, de nettoyage ou de réparation des installations électriques à haute tension ne sont effectués que par des personnes mandatées à cet effet", il précise clairement que ce sont les travaux visant les installations électriques elles-mêmes et non leur environnement qui sont concernés;

Attendu que c'est dans le cadre de sa mission de surveillance de son réseau électrique, que la société Sedilec a invité le propriétaire du fonds à élaguer les arbres qui pouvaient compromettre la sécurité de ses installations et y occasionner des dégâts;

Que le propriétaire du fonds, même dans l'hypothèse où cette demande a été formulée verbalement, ne pouvait ignorer les raisons justifiant la requête,

soit le développement d'arbres à proximité de lignes à haute tension; Que le propriétaire du fonds, accédant à l'invitation de la société Sedilec, celle-ci ne peut être tenue responsable de l'éventuelle incompétence professionnelle de ce dernier;

Attendu par ailleurs, que pour prévenir la sécurité des particuliers, l'installation de lignes à haute tension doit répondre à des normes strictes, que par exemple les conducteurs doivent être placés à une hauteur minimale de 7 mètres;

Qu'aucun élément n'établit que la société Sedilec n'aurait pas respecté ces normes, ni pris toutes les mesures de précautions utiles;

Qu'aucune obligation même de prudence n'imposait à la société Sedilec d'informer plus amplement les parties concernées du danger inhérent à tout travail effectué à proximité de lignes à haute tension;

Attendu que c'est à bon droit que le premier juge n'a pas retenu à charge de la société Sedilec de faute en relation causale avec les dommages subis par Tacq et la s.a. A.G. de 1824;

2. Quant à la responsabilité de Toussaint

Attendu qu'il est reproché à Toussaint d'avoir commis en tant qu'entrepreneur principal, une faute en violant un devoir général de prudence indépendant de l'existence du contrat de sous-traitance, dès lors qu'en sa qualité d'électricien et forestier, il aurait dû mesurer les risques des travaux et s'abstenir d'exposer des non-initiés à un tel danger, du moins sans les informer du danger ou faire exercer un contrôle de sécurité par la société Sedilec;

Attendu qu'en ce qui concerne Tacq, celui-ci est lié à Toussaint par un contrat de sous-traitance;

Que par nature, le contrat d'entreprise, sauf stipulations contraires, laisse aux sous-traitants le soin de conduire l'exécution de leurs travaux en toute liberté et indépendance excluant toute intervention de l'entrepreneur principal, celui-ci n'étant pas davantage tenu à

une surveillance quelconque du chantier des sous-traitants que ne l'est le maître d'ouvrage qui a traité avec l'entrepreneur principal;

Attendu que, contrairement à ce que soutiennent Tacq et Zigrand, c'est à eux qu'appartenait l'obligation de mesurer les risques des travaux à effectuer; qu'en acceptant librement de procéder à de tels travaux, ils ont également accepté d'assumer les risques éventuels pour eux-mêmes les tiers;

Attendu qu'entre cocontractants, la responsabilité quasi délictuelle ne peut être invoquée que si la faute reprochée à l'un d'eux constitue également la violation d'une obligation qui s'impose à tous, et si cette faute a causé un dommage autre que celui qui découle de la seule inexécution fautive du contrat (v. Chronique de jurisprudence, La responsabilité civile, JT 1985, p. 454);

Que force est de constater que Tacq n'établit pas que Toussaint aurait méconnu une obligation qui ne découlerait pas du contrat de sous-traitance;

Attendu que la société Sedilec ainsi que la s.a. A.G. de 1824 sont des tiers à l'égard de Toussaint, sans relation contractuelle à leur égard; qu'elles allèguent que Toussaint est responsable des dommages qu'elles ont subis, pour avoir manqué à son devoir général de prudence;

Attendu que, comme souligné ci-dessus, la surveillance et la direction du chantier n'incombaient pas à Toussaint;

Attendu qu'il résulte des motifs ci-avant exposés qu'aucune faute susceptible d'engager la responsabilité de Toussaint, n'est établie;

3. Quant à la responsabilité de Zigrand

Attendu que le premier juge a estimé que Zigrand avait commis une faute en travaillant avec une tronçonneuse sur une échelle à proximité de lignes à haute tension ou dans une zone dangereuse et que la responsabilité de la chute d'une branche sur les fils, provoquant le court-circuit, lui incombe;

Attendu que contrairement à ce que soutient Zigrand, il ne pouvait ignorer qu'il travaillait à proximité de lignes à haute tension, que, comme déjà rappelé, les conducteurs sont placés à une hauteur de 7 mètres, hors de portée des personnes qui pourraient être inconscientes du danger; qu'en ce qui le concerne, il lui appartenait en cas de doute de se renseigner;

Attendu que rien n'atteste cependant que le mode de travail choisi par Zigrand, soit sur une échelle avec une tronçonneuse, est critiquable; qu'il n'est pas certain que l'utilisation d'un élévateur aurait permis d'éviter qu'une branche ne tombe accidentellement sur les lignes;

Attendu que, comme l'admet la société Sedilec; la chute d'une branche sur les lignes est un incident mineur; Que si Zigrand devait être conscient qu'il existe certains risques à travailler à proximité de lignes à haute tension, le fait qu'une branche tombée accidentellement sur les lignes provoque leur rupture n'était pas en l'espèce prévisible;

Qu'en conséquence, il n'est pas établi que par son fait, sa négligence ou son imprudence, Zigrand serait responsable des dommages causés à la société Sedilec, Tacq et la s.a. A.G. de 1824;

4. Quant à la responsabilité de Tacq

Attendu que pour les mêmes motifs que ceux exposés au sujet de la responsabilité de Zigrand, il ne peut être

fait grief à Tacq d'avoir commis une faute résultant du mode de travail choisi, comme retenu par le premier juge;

Attendu que le premier juge a également estimé que Tacq devait supporter un tiers de la responsabilité, ayant, suite à la rupture des câbles réagi de "façon inassignée et couru inconsidérément sur la chaussée";

Attendu que tant Zigrand que Tacq se sont trouvés en présence d'un événement soudain imprévisible; que tous les deux devant la menace de ce danger grave et imminent –soit la menace d'être touchés par les câbles et encourir des blessures certaines– ont tenté de se soustraire à la chute des lignes à haute tension en fuyant; que manifestement, il n'y avait pas d'autres solutions;

Que le conducteur du véhicule a également réagi, qu'il a déclaré: "... J'ai écarté mon véhicule le plus à gauche sur la chaussée pour éviter la chute d'un fil à haute tension. Un des ouvriers voulant fuir le même fil a traversé la chaussée et s'est jeté sur le côté de mon véhicule.";

Attendu que l'échec de la manoeuvre d'évitement effectuée par Tacq n'est pas fautive, que si elle s'est avérée dangereuse, elle a cependant été dictée par l'état de nécessité et les circonstances de l'accident;

Que la demande de la s.a. A.G. de 1824 n'est pas fondée;

PAR CES MOTIFS,

LA COUR,

Statuant contradictoirement,

Reçoit les appels principaux et incidents,

Les dit partiellement fondés;

Met le jugement attaqué à néant sauf en tant qu'il a reçu les demandes originaires et incidentes et liquidé les dépens;

Dit non fondées la demande de Tacq dirigée contre la société Sedilec, Toussaint et Zigrand, la demande de la s.a. A.G. de 1824 dirigée contre Tacq, Zigrand, Toussaint et la société Sedilec et la demande de la société Sedilec dirigée contre Toussaint et Zigrand;

Condamne Tacq aux dépens de première instance liquidés pour lui à 8 905 fr. + 1 900 fr. + 11 400 fr., pour Zigrand à 0 fr., pour la société Sedilec à 11 400 fr., pour Toussaint à 11 400 fr. et délaisse à la s.a. A.G. de 1824 ses propres dépens, liquidés à 11 400 fr.;

Condamne la s.a. Sedilec et la s.a. A.G. de 1824 chacune à la moitié des dépens d'appel, liquidés à 16 800 fr. pour Tacq, liquidés à 6 800 fr. + 1 950 fr. + 25 909 fr. + 2 050 fr. + 16 800 fr. pour Toussaint, liquidés à 16 800 fr. pour Zigrand, liquidés à 16 800 fr. pour Sedilec et à 16 800 fr. pour la s.a. A.G. de 1824;

..."

(B.S. en Publ. E.G. van 01.05.2000
tot en met 31.08.2000)

WETGEVING

I. Elektriciteit

I.1. Elektriciteitsvoorziening

Nihil

I.2. Algemeen Reglement op de Elektrische Installaties (A.R.E.I.)

Nihil

I.3. Veiligheidswaarborgen

Nihil

I.4. Meeteenheden

Nihil

I.5. Prijzen

Nihil

I.6. Varia

Verordening (EG) 1208/2000 van de Commissie van 8 juni 2000 tot vaststelling van de procedures voor het doen van de mededelingen die zijn voorgeschreven in artikel 41 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie, PB L 138/12 (09.06.00)

(M.B. et J.O.C.E. du 01.05.2000
au 31.08.2000)

LEGISLATION

I. Electricité

I.1. Distribution d'électricité

Nihil

I.2. Règlement général sur les Installations Electriques (RGIE)

Nihil

I.3. Garanties de sécurité

Nihil

I.4. Unités de mesure

Nihil

I.5. Prix

Nihil

I.6. Divers

Règlement (CE) n° 1209/2000 de la Commission du 8 juin 2000 définissant les modalités d'exécution des communications prescrites à l'article 41 du traité instituant la Communauté européenne de l'énergie atomique, JOCE L 138/12 (09.06.00)

Aanbeveling 2000/473/Euratom van de Commissie van 8 juni 2000 inzake de toepassing van artikel 36 van het Euratom-Verdrag betreffende de controle van de omgevingsradioactiviteit ter beoordeling van de blootstelling van de bevolking, PB L 191/37 (27.7.2000)

KB van 31 mei 2000 houdende vaststelling van de bijdragen voor de Nationale Instelling voor Radioactief Afval en Verrijkte Splitsstoffen voor het opstellen en bijhouden van een inventaris van alle nucleaire installaties en alle terreinen die radioactieve stoffen bevatten, BS, 27.7.2000 (Ed. 2), p. 25968

Resolutie van het Europees Parlement over de mededeling van de Commissie: "Een krachtiger integratie van het milieu binnen het energiebeleid van de Gemeenschap" (COM(1998)571 - C4-0040/1999), PB C 189/44 (7.7.2000)

Recommandation 2000/473/Euratom de la Commission du 8 juin 2000 concernant l'application de l'article 36 du traité Euratom relatif à la surveillance des taux de radioactivité dans l'environnement en vue d'évaluer l'exposition de l'ensemble de la population, JO L 191/37 (27.7.2000)

AR du 31 mai 2000 fixant les redevances au profit de l'Organisme National des Déchets Radioactifs et des Matières Fissiles Enrichies pour l'établissement et la mise à jour d'un inventaire de toutes les installations nucléaires et de tous les sites contenant des substances radioactives, MB, 27.7.2000 (Ed. 2), p. 25968

Résolution du Parlement européen sur la communication de la Commission "Renforcer l'intégration de la dimension environnementale dans la politique énergétique européenne" (COM(1998)571 - C4-0040/1999), PB C 189/44 (7.7.2000)

2. Gas

2.1. Gasvervoer

Nihil

2.2. Gasdistributie

Nihil

2.3. Veiligheidswaarborgen

Nihil

2.4. Meeteenheden

Nihil

2.5. Prijzen

Nihil

2.6. Varia

Nihil

2. Gaz

2.1. Transport du gaz

Nihil

2.2. Distribution du gaz

Nihil

2.3. Garanties de sécurité

Nihil

2.4. Unités de mesure

Nihil

2.5. Prix

Nihil

2.6. Divers

Nihil

24

iuvis